

Ton Nabben & Annemieke Benschop

Trends in gebruik van alcohol,
tabak, cannabis en andere drugs.

Antenne 2021

Gooi en Vechtstreek

MET MBO-SURVEY

Antenne Gooi en Vechtstreek 2021

Antenne Gooi en Vechtstreek brengt jaarlijks het gebruik van alcohol, tabak, cannabis en andere drugs in de regio in kaart. Dat gebeurt op basis van een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve methoden: interviews met een panel van deskundigen, een survey (vragenlijsten) en een analyse van uitslagen van de drugstestservice. In de panelstudie vertellen vijf professionals en twee jongeren over de leefwereld, vrijetijdsbesteding en middelengebruik in straat- en uitgaansgroepen in Gooi en Vechtstreek. Cijfers over middelengebruik zijn afkomstig van een survey onder mbo-studenten. Informatie over de aanbodzijde van de genotmiddelenmarkt in de regio komt van verhalen van de panelleden en cijfers over zuiverheid, dosering en prijzen van drugs die door gebruikers bij de Jellinek drugstestservice in Hilversum worden aangeboden.

In deze Antenne Gooi en Vechtstreek 2021 vertellen we over een jaar met twee gezichten, fors alcoholgebruik, soms zware rokers, zorgen over blowers, kleinschalige maar ernstige lachgasproblematiek, overige drugs vooral bij uitgaanders, en de Gooise drugsmarkt.

ANTENNE GOOI EN VECHTSTREEK

2021

TRENDS IN GEBRUIK VAN ALCOHOL, TABAK, CANNABIS EN ANDERE DRUGS

MET MBO-SURVEY

Ton Nabben

Centre of Expertise Urban Governance and Social Innovation

Faculteit Maatschappij en Recht – Hogeschool van Amsterdam

Annemieke Benschop

Centre of Expertise Urban Vitality

Faculteit Gezondheid – Hogeschool van Amsterdam

Antenne Gooi en Vechtstreek 2021 is uitgevoerd door de Hogeschool van Amsterdam, in opdracht van Jellinek Preventie.

Omslagontwerp: Anne Toledo

Omslagfoto: Abigail Lynn / Unsplash

Met dank aan: Melissa Boekholt, het veldwerkteam (Daan van Monsjou, Juul Heeremans, Lily Heijman, en Yara Bergsma) & Dirk J Korf.

Nabben, T. & Benschop, A. (2022) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2021: Trends in gebruik van alcohol, tabak, cannabis en andere drugs*. Hogeschool van Amsterdam.

© 2022

Overname van informatie uit deze rapportage is toegestaan onder voorwaarde van correcte en volledige weergave van de uitkomsten met bovenstaande bronvermelding.

INHOUD

I	Intro	4
II	Panel professionals.....	10
III	Mbo-survey.....	30
IV	Markt	62
V	Samenvatting.....	75
VI	Bijlagen.....	79

I INTRO

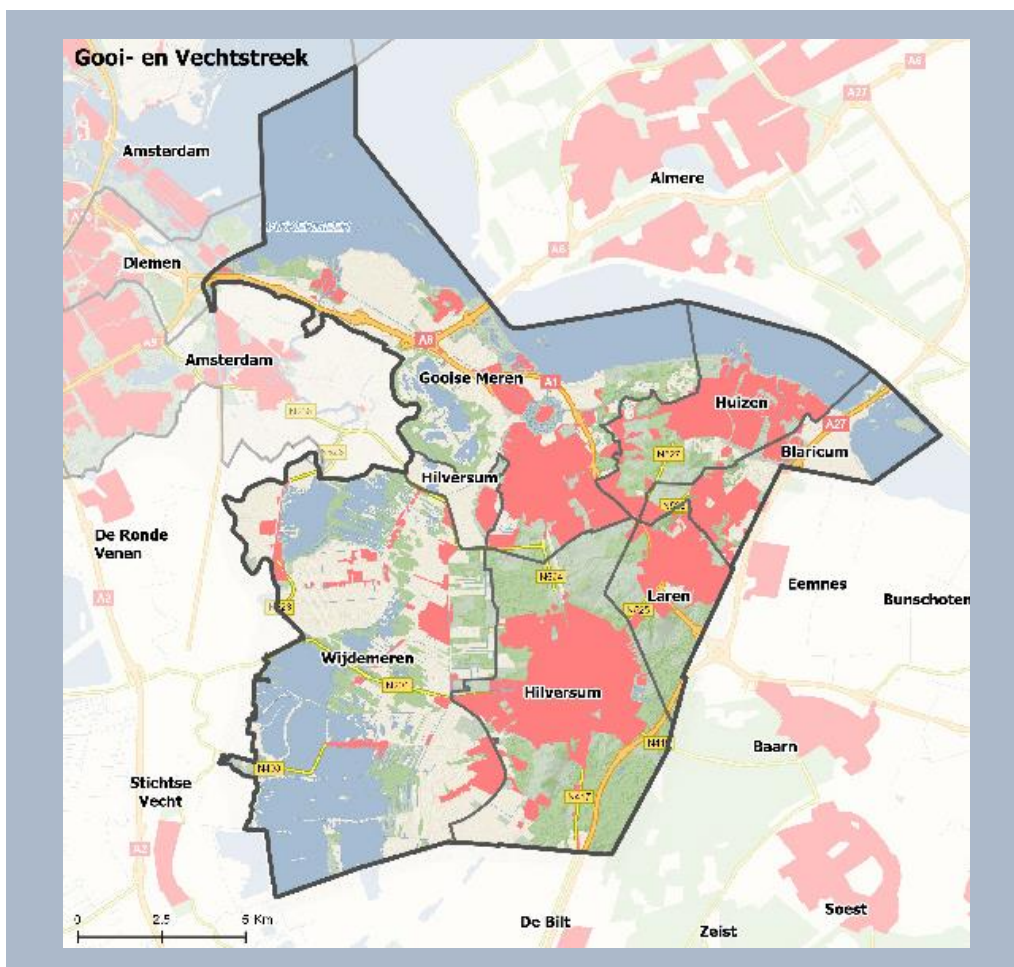
Een jaar met twee gezichten	5
1 Antenne Gooi en Vechtstreek	5
2 Cijfers Gooi en Vechtstreek	7
2.1 Algemene bevolking	7
2.2 Middelbare scholieren	8
3 De volgende hoofdstukken	9

Een jaar met twee gezichten

Het jaar 2021 ging van start midden in een harde lockdown met de invoering van een avondklok. In het voorjaar zit het uitgaansleven nog steeds op slot, maar vanaf juni mogen cafés weer geleidelijk open. Uitgaanders met een coronatoegangsbewijs kunnen eind juni zelfs weer clubben, al duurt dat slechts twee weken. Na een teleurstellende 'bummer of love' zonder festivals, komt het uitgaansleven na de zomer weer voorzichtig op gang. Tot stijgende besmettingscijfers leiden tot een nieuwe lockdown in december. Niet alleen voor het uitgaansleven kende het jaar 2021 twee gezichten, op alle vlakken van het dagelijks leven was het een achtbaan. In deze Antenne onderzoeken we in hoeverre dat zijn weerslag had op het middelengebruik in Gooi en Vechtstreek.

1 Antenne Gooi en Vechtstreek

De regio Gooi en Vechtstreek is een samenwerkingsverband van de gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren en Wijdmeren. Tot eind maart 2022 behoorde ook Weesp tot de regio.

Figuur 1.1: Gemeenten in Gooi en Vechtstreek¹

¹ Bron: [Provincie Noord-Holland, Regionale bestuurskracht Gooi en Vechtstreek](#).

Antenne Gooi en Vechtstreek is het 'zusje' van Antenne Amsterdam, dat al meer dan vijftientig jaar trends op de hoofdstedelijke drugsmarkt volgt.² Antenne brengt jaarlijks op basis van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens het middelengebruik van jongeren en jongvolwassenen in kaart. Sinds 2017 wordt de methodiek van Antenne ook toegepast in de regio Gooi en Vechtstreek.³

Om zicht te krijgen op het gebruik van tabak, alcohol en andere drugs onder jongeren en jongvolwassenen in de regio Gooi en Vechtstreek zijn drie deelonderzoeken uitgevoerd: een panelstudie, een survey en analyse van laboratoriumuitslagen van de drugstestservice.

Door middel van interviews met een **panel** van professionals, aan de hand van een topiclijst over (risico)jongeren, vrije tijd en middelengebruik, wordt een algemeen beeld geschetst van de leefwereld van jongeren in Gooi en Vechtstreek. In 2022 is het panel uitgebreid met enkele jongeren die van binnenuit vertellen over hun vriendengroep.

De panelstudie levert rijke verhalen over jongeren in de regio, maar kan geen precieze cijfers leveren over het middelengebruik. Daartoe omvat Antenne Gooi en Vechtstreek ook een jaarlijkse **survey** onder specifieke groepen jongeren of jongvolwassenen. In voorgaande edities waren dat club- en cafébezoekers en jongeren in de jeugdzorg. In 2020 is wegens de coronapandemie gekozen voor een online survey waaraan iedereen van 16 jaar en ouder kon meedoen. In 2021 is weer een gebruikelijke doelgroepensurvey gehouden, ditmaal onder mbo-studenten.

Andere kwantitatieve gegevens in Antenne Gooi en Vechtstreek komen uit analyses van de testresultaten van drugs die door gebruikers worden aangeboden bij de Hilversumse **drugstestservice**. Deze informatie is afkomstig van een selecte groep gebruikers en daarom op zichzelf niet representatief voor de gehele gebruikerspopulatie of drugsmarkt. De testresultaten kunnen echter wel indirect aanwijzingen verschaffen over de marktzijde van middelengebruik.

² Zie: www.hva.nl/antenne-amsterdam.

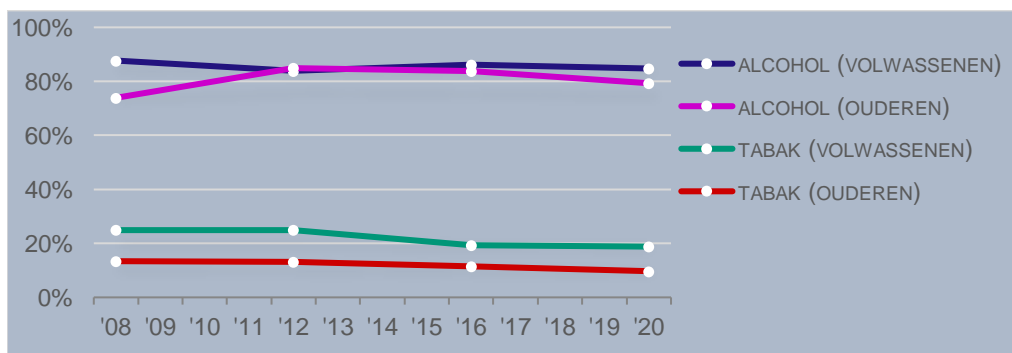
³ Luijk SJ, Nabben T & Korf DJ (2018) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2017*. Bongers Instituut voor Criminologie. | Korf DJ, Benschop A & Nabben T (2019) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2018*. Universiteit van Amsterdam / Hogeschool van Amsterdam / Jellinek. | Benschop A & Nabben T (2020) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2019*. Hogeschool van Amsterdam / Jellinek. | Benschop A & Nabben T (2021) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2020*. Hogeschool van Amsterdam.

2 Cijfers Gooi en Vechtstreek

Om een breder beeld te krijgen van de gebruikerspopulatie in Gooi en Vechtstreek zijn additionele onderzoeken geraadpleegd. Hieronder volgt een kort overzicht met cijfers over (1) middelengebruik onder de algemene bevolking en (2) middelengebruik onder scholieren en studenten.

2.1 Algemene bevolking

Sinds 2012 voert de GGD Gooi en Vechtstreek vierjaarlijks een gezondheidsonderzoek uit onder inwoners van 19 jaar en ouder in de regio, als onderdeel van de landelijke 'Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen'. Eerder (in 2004 en 2008) werd ook al een gezondheidsenquête gehouden onder volwassenen (19 t/m 64 jaar) en ouderen (65+ jaar) in deze regio. Onderdeel van deze gezondheidsonderzoeken zijn vragen over het gebruik van tabak en alcohol. Beschikbare cijfers uit de periode 2008-2020 zijn opgenomen in *Figuur 1.2*.

Figuur 1.2: Middelengebruik algemene bevolking⁴

Volgens de meest recente meting van 2020 rookt 19% van de volwassenen en 10% van de ouderen in Gooi en Vechtstreek. Alcohol drinken doet 85% van de volwassenen en 79% van de ouderen. Voor beide groepen geldt dat het aandeel rokers en drinkers groter is onder mannen dan onder vrouwen. Ten opzichte van de voorgaande meting van 2016 daalde het aandeel drinkers onder ouderen (maar niet onder volwassenen); het aandeel rokers bleef gelijk.

Naast drinken in het algemeen, wordt ook gekeken naar 'zwaar' en 'overmatig' alcoholgebruik.⁵ In 2020 kan 9% van de volwassenen als zware drinker en 18% als

⁴ Bron: *Cijferboek Gezondheidsmonitor 2020*, GGD Gooi en Vechtstreek.

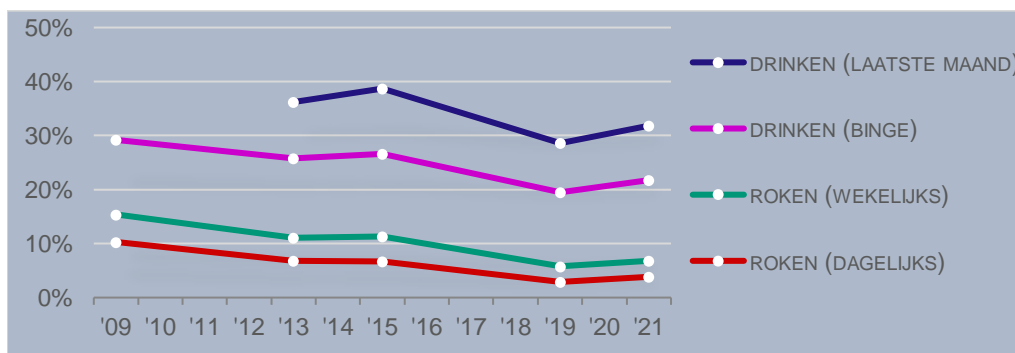
⁵ Gebruikt overmatig alcohol (richtlijn van 2006): voor mannen meer dan 14 glazen per week en voor vrouwen meer dan 7 glazen per week (nieuwe norm voor 'gewoontedrinkers' met een hoge consumptie). Drinkt zwaar:

overmatige drinker worden aangemerkt. Onder ouderen liggen deze percentages respectievelijk op 5% en 26%. Hoewel het aandeel overmatige drinkers onder volwassenen en ouderen daalde ten opzichte van 2016, liggen de percentages in Gooi en Vechtstreek nog steeds hoger dan de landelijke cijfers.⁴

In 2020 is ook gevraagd naar cannabis, lachgas en harddrugs. Het afgelopen jaar gebruikte 11% van de volwassenen cannabis, 2% lachgas en 7% drugs als xtc, cocaïne, amfetamine, LSD, GHB, ketamine, 2c-b. of truffels/paddo's. Bij ouderen ligt het gebruik van deze middelen onder de 1%.

2.2 Middelbare scholieren

De Gezondheidsmonitor Jeugd (voorheen Emovo) levert cijfers over jongeren uit de tweede klas (12 tot 15 jaar) en vierde klas (14 tot 17 jaar) van het reguliere voortgezet onderwijs in Gooi en Vechtstreek. In 2009/2010, 2013/2014, 2015/2016 en 2019/2020 werden vier reguliere metingen uitgevoerd. In 2021/2022 vond een extra meting plaats, met specifieke aandacht voor de impact van de coronapandemie. In de monitor komen vragen aan bod over het gebruik van tabak, alcohol, cannabis en harddrugs. Onder middelbare scholieren in de tweede en vierde klas van 2019/2020 dronk 29% de laatste maand alcohol en 20% minimaal vijf glazen alcohol bij een gelegenheid (binge drinken). Verder rookte 6% wekelijks en 3% dagelijks. Drinken en roken is niet significant toegenomen in coronatijd. In 2021/2022 dronk 32% de laatste maand alcohol en 22% minimaal vijf glazen alcohol bij een gelegenheid (binge drinken). Verder rookte 7% wekelijks en 4% dagelijks.

Figuur 1.3: Middelengebruik scholieren (2e en 4e klas voortgezet onderwijs)⁶

Cannabisgebruik is wel significant afgenomen. In 2019/2020 had 9% van de middelbare scholieren gerookt; in 2021/2022 was dat 6%. Ooit-gebruik van harddrugs (XTC, cocaïne,

minimaal 1x per week 6 glazen alcoholische drank op één dag voor mannen en minimaal 1x per week 4 glazen alcoholische drank voor vrouwen. Bron: [Cijferboek Gezondheidsmonitor 2020](#), GGD Gooi en Vechtstreek.

⁶ Bron: [Tabellenboek Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021](#), GGD Gooi en Vechtstreek.

paddo's, amfetamine, LSD, GHB of heroïne) bedroeg minder dan 2% in 2019/2020. Dit is in de extra corona-editie niet gemeten.

3 De volgende hoofdstukken

De resultaten van de panelinterviews met professionals worden in **hoofdstuk II** uitgebreid besproken. **Hoofdstuk III** toont de bevindingen van de survey en in **hoofdstuk IV** worden de cijfers van de drugstestservice gepresenteerd. In **hoofdstuk V** vatten we de belangrijkste bevindingen samen. De tabellen met cijfers van de survey en de drugstestservice zijn te vinden in **VI bijlagen**.

PANEL

1	Professionals én jongeren	11
2	Werkveld, groepen en problematiek	11
3	Uitgaan en middelengebruik	17
3.1	Alcohol	19
3.2	Cannabis	21
3.3	Overige middelen	22
4	Samenvatting	27

1 Professionals én jongeren

In de vijfde meting van Antenne Gooi en Vechtstreek zijn opnieuw professionals bevroegd over leefwereld, vrijetijdsbesteding en middelengebruik van groepen jongeren. Voor het eerst komen ook de jongeren zelf aan het woord en vertellen over hun vriendengroep.

In 2021 nemen we afscheid van bijna het voltallige team van professionals die in 2020 werden geïnterviewd: Jolijn (jongerenwerker), Steef (jeugdboa), Cecil (security), Merel (talentontwikkelaar) en Karel (horecahost).⁷ Omdat de panelstudie zich wil blijven richten op risicogroepen, hebben we een nieuw gemêleerd panel samengesteld met professionals én jongeren die het veiligheids- en het sociale domein vertegenwoordigen, alsook het uitgaansdomein. Belangrijk blijft een goede mix van professionals (frontlijnwerkers) die dicht bij de leefwereld van jongeren staan. Ook dit jaar, 2021, wordt nog getekend door de pandemie en vertellen panelleden vanuit verschillend perspectief, in navolging van veel ander onderzoek in Nederland, over welke impact dit heeft op het leven van jongeren, hun school, werk, vrijetijdsbesteding en middelengebruik.⁸

2 Werkveld, groepen en problematiek

Er zijn vijf professionals geïnterviewd (allen face-to-face) en twee vrienden die vertellen over uitgaan en middelengebruik. We schetsen eerst de werkvelden van de professionals en eindigen met twee uitgaanders die als 'ervaringsdeskundigen' over hun vriendengroep vertellen. De gebruikte namen zijn pseudoniemen. Een overzicht van de panelleden en de groepen jongeren waarover zij verhalen, staat weergegeven in *Figuur II.1* (pag. 13).

Politiemedewerker Arne werkt als operationeel expert jeugd en vertelt vooral over straatgroepen. In sommige delen van Hilversum leidt drugshandel vaker tot overlast en soms tot (zwaardere) vermogenscriminaliteit die regio-overstijgend is.

Ambulant hulpverlener en **jongerencoach** Nouri (31 jaar) runt een sportschool en coacht jongeren die kampen met een veelzijdige thuisproblematiek. Hij maakt een kordate indruk en is goed ingevoerd in hun leefwereld. Hij toont compassie zolang een jongere ook

⁷ Jolijn, Steef en Merel konden geen tijd vrij maken voor een gesprek in de periode van dataverwerving. Karel had te weinig zicht op de blowcultuur van jongeren en Cecil is elders werkzaam en kon niet meer worden bevroegd over jongerengroepen en uitgaan op de Groest.

⁸ Zie voor een literatuuroverzicht van Nederlands onderzoek: Tuenter T, Van Hummel N, Donker A, Van Aalten J, Bastiaansen I, Van den Berg G, Udo N & Van Yperen T (2021) *Effect van corona op jeugd, gezin en jeugdveld*, Nederlands Jeugdinstituut.

daadwerkelijk gedrag wil veranderen. Voor jongeren die ja zeggen, maar nee doen heeft hij geen geduld (meer). Jongeren die bij hem aankloppen weten dat ook.

Jeugdboa Ismir (20 jaar) is het jongste panellid, maar oogt volwassen voor zijn leeftijd. Als taakaccent draait hij late nachtdiensten in horecagebied de Groest, dat binnen het domein leefbaarheid en veiligheid valt. Hij vertelt trots dat hij 1.300 volgers heeft. Het gaat er soms heftig aan toe en merkt dat er meer opstootjes zijn. Hij is bekend met de jongerencultuur en is zelf opgegroeid in een criminele familie. Maar van jongs af aan had hij al een sterk rechtvaardigheidsgevoel en wist hij dat de criminaliteit niet zijn pad zou zijn.

Jongerenwerker Isaak voelt door zijn jarenlange ervaring goed aan wat er op straat leeft in jongerengroepen. Hij deelt zijn bevindingen in het maandelijkse stafoverleg jeugd met andere collega's. Het werkt ook als een soort barometer omdat de doelgroepen en knelpunten per wijk besproken worden. Extra aandacht is er voor risicoperiodes (o.a. Ramadan, zomervakanties, kermis, jaarwisseling) omdat deze events wijk overstijgend zijn en het aanbod (o.a. activiteiten) daarop afgestemd moet worden.

Maatschappelijk schoolwerker Louise vervangt deze ronde Ninette. Het aantal hulpvragen is fors gegroeid in de coronaperiode. Er is nu een multi-etnische groep van 250-300 leerlingen (15-25 jaar) waar contact mee is. Een verdubbeling met de periode voor corona. In de vorige meting waren er al zorgen over het geringe fysieke contact met leerlingen. In een persoonlijk gesprek kun je beter de binnenwereld peilen. De leerlingen komen binnen via inloopspreekuren en mentoren. De wachtlijst (bij doorverwijzing) is lang met 3 tot 6 maanden. De ouders zijn vaak al op de hoogte van de problematiek.

Uitgaanders Roel en Frank (R&F) (beide 22 jaar) kennen elkaar van de middelbare school en van het hangen in de oude haven, dat nog steeds een geliefde hotspot is voor jongeren. Nu ze ouder zijn bezoeken ze ook (leegstaande) gebouwen in de omgeving voor een feest, maar vaker nog huisfeestjes die tijdens corona populairder werden. Ze vertellen over hun vriendengroep, die zich afficheert als werkende jongeren die van feesten houden. Roel voegt daar als statement nog aan toe: "Wij zijn geen *rich kids*, maar werken voor onze drugs."

GROEPEN/DOMEINEN	KENMERKEN	THEMATIEK
Politiedewerker Arne		
Twee groepen in Hilversum (Centrum & Zuid)	Jonge mannen (16-26 jaar)	Overlast, lichte delicten, drugshandel
Jongerencoach Nouri		
Jonge cursisten sportschool en straatcontacten	Circa 100 jongeren (18-28 jaar, 80% man) multicultureel	Straatjeugd in groepen van wisselende formatie
Jeugdboa Ismir		
Straatgroepen en uitgaanders	Circa 50 jongeren (straat- en uitgaansgroepen) (12-20 jaar)	Overlast; een derde ook betrokken bij hardere criminaliteit
Jongerenwerker Isaak		
Straat- en hanggroepen	Circa 200-300 buurtjongeren (10-23 jaar)	Thuisproblematiek, cannabisgebruik.
Maatschappelijk schoolwerker Louise		
Mbo	Circa. 250 scholieren meerderheid niet-westers	Thuis- en psychosociale problematiek, blowen, LVB, beïnvloeding
Uitgaanders Roel en Frank (R&F)		
Thuisfeesten en uitgaan, zowel binnen als buiten Gooi en Vechtstreek	Circa 25 vrienden (20-24 jaar)	Uitgaan en middelengebruik

Figuur II.1: Overzicht panelleden en groepen jongeren

2.1.1 Groepen en kenmerken

De jongerengroepen die in beeld zijn vertegenwoordigen verschillende werelden en leefstijlen die niet per se een afspiegeling zijn van de doorsnee jeugd in het Gooi. Het gaat om groepen met een zekere problematiek (sommige meer dan andere) in de directe omgeving (thuis) en/of sociale omgeving (straatgroepen) en/of waar sprake is van risicogedrag bij middelengebruik. Louise ontfermt zich over scholieren wier leven thuis door corona in de knel is gekomen. Arne, Nouri, Ismir en Isaak vertellen vanuit hun specifieke werkveld over jongeren in straatgroepen die ze tegenkomen bij een van de buurtactiviteiten of tijdens het uitgaan. Ismir maakt zich zorgen over een kwetsbare groep die in een criminele invloedssfeer dreigt te komen. Nouri gebruikt regulatie- en emotietrainingen bij 'vastlopers' die geen keuzes of verkeerde keuzes maken. Het zijn "jongeren mét maar net zo goed zonder rugzakje". En Isaak weet als ambulante jongerenwerker precies welke groepjes buiten rondhangen en waar hij ze kan vinden. Zijn focus is vooral een aandachtswijk in Hilversum-Oost. Roel en Frank vertellen meer 'van binnenuit' wat ze in het weekend met vrienden uitspoken. Doordeweeks werkt iedereen. De panelleden geven een inkijk in een wereld van subculturen die Gooi en Vechtstreek rijk is. Aan de ene kant van het spectrum zitten getroebleerde subgroepjes die straatgeoriënteerd zijn; aan de andere kant zijn er groepen die sporten, naar school gaan, cursussen volgen, uitgaan of chillen met vrienden op een hotspot. Hoewel de aard van de groepen kan verschillen, zijn de meesten niet statisch, dat wil zeggen veranderlijk en wisselend van formatie. Isaak (jongerenwerker) ziet dat het allemaal splintergroepen zijn. "Het komt en het gaat. Vandaag zijn het hechte vrienden, maar er hoeft er maar eentje het

vriendinnetje van een ander af te snoepen” en de vriendschap is over. Isaak ziet wel een bredere trend van een rustiger straatbeeld en peergroepen die verbrokken zijn. Tien jaar geleden was er in zijn wijk nog een overlastgroep van 50-60 jongeren, terwijl het nu marginaal is.

Buitenstaanders willen nog wel eens in clichés vervallen als ze iets over het Gooi horen of vertellen. De professionals zijn bekend met dit soort stereotypen, maar benadrukken dat er meer is dan jongeren uit het gegoede milieu. Feit blijft wel dat groepen afkomstig uit een hoger sociaal milieu minder uren op straat vertoeven en ook tijdens corona voldoende privéruimte hadden in eigen thuishaven.

De impact van corona

Uit de verhalen van panelleden blijkt hoe diep corona heeft ingegrepen op het alledaagse leven van jongeren. Ze horen verhalen over groeiende huiselijke spanningen (ouders-kinderen), motivatieproblemen op school of meer blowen (zie verderop).

Sportschoolhouder Nouri is een deel van zijn jongeren kwijtgeraakt. Om in contact te blijven, maakt hij een inhaalslag om grip te houden op de groep. Bij uitgaanders Roel en Frank leidt de coronaperiode tot carnavaleske momenten met drugs ter bezwering van de algehele malaise. En jongerenwerker Isaak merkt dat de straatjeugd corona als een ‘zware griep’ ziet. Je gaat er niet dood aan en voelt je hooguit een paar dagen niet lekker. Het is ver-van-hun-bed-show. Ze zijn weinig empathisch, en kunnen zich moeilijk verplaatsen in het risico voor anderen. Het is wel de groep die zwaar getroffen wordt, baantjes verliest en er als eerste uitvliegt. De politie krijgt volgens Arne vaker overlastmeldingen, van thuisfeesten tot baldadig groepsgedrag op straat.

Visie en aanpak professionals

Jeugdboa Ismir is ervan overtuigd dat je jongeren die zich op gevaarlijk terrein begeven vroeg moet corrigeren. Regels stellen is belangrijk. Daarom neemt hij tijdens zijn ronde liefst een jongere apart en zegt dat hij probeert te helpen. “Ze krijgen een kans. Maar als ze dat niet oppakken lopen ze een grotere kans op een strafblad.” Sommigen begrijpen wat hij bedoelt. Anderen halen de schouders op.

Ook jongerencoach Nouri gaat om met *streetwise* jongeren. “Ze lullen iemand met hoger onderwijs onder tafel, maar veel dingen begrijpen ze niet.” De stoerheid van de straat botst met de waarden van school. Een proefwerk maken is echt andere koek, terwijl ze op straat continue bevestigd worden in hun slechte gedrag. Het theorie-examen halen voor hun rijbewijs lukt niet, evenals een fatsoenlijke e-mail of een sollicitatiebrief schrijven. Juist dit soort vaardigheden zijn belangrijk om verder te komen in het leven. Bij te veel druk gaan ze

uit frustratie of verzet klieren of afreageren. “Hoe fatalistisch ook. Het is altijd de schuld van een ander zeggen ze dan.”

Bij de politie loopt een aanpak op drie groepen met in totaal 40-50 jongeren. Samen met partners wordt aan de hand van een 7-stappenmodel de problematiek geduid met focus op de groeps kern. Er is vaak sprake van een multidisciplinaire problematiek waarbij een deel al hulp krijgt maar ook (nog) delicten pleegt. Politiedeskundige Arne vertelt over de geweldcultuur op sommige scholen die kampen met een straatcultuur in de klas. “De vlam slaat al in de pan als iemand futiel wordt aangeraakt.”

Aan het schoolfront voert maatschappelijk werker Louise vooral gesprekken met jongeren afkomstig uit arme gezinnen met zwakke sociale netwerken. Langzamerhand blijkt hoe groot de schade is van de coronacrisis voor jongeren uit zwakkere milieus. De eerste periode raakte een groep uit beeld en waren de ondersteunende onlinegesprekken verre van optimaal. Voor de groep met problemen zijn echter weinig uitwijkmogelijkheden. Geld om het zelfstandig te kunnen bolwerken is er meestal niet. Scholieren komen niet in aanmerking voor huurtoeslag en hun baantjes leveren weinig op.

Isaak bekijkt de adolescentieproblematiek vanuit het jongerenwerkperspectief en ziet dat een deel van de jongeren is blijven steken in de puberteit en niet los kan komen van de chronische problematiek in hun leefomgeving. Ze hebben baantjes en een auto, maar blijven zich nog steeds op straat manifesteren. Het jongerenwerk heeft met zowel kansrijke als kansarme jongeren contact, met speciale aandacht voor jonge statushouders (o.a. Syrië, Jemen, Eritrea, Irak, Afghanistan) met vaak specifieke problemen (o.a. trauma's, leven tussen verschillende culturen, spanningen bij gezinshereniging) waar passende zorg voor nodig is.

In de vorige editie van Antenne Gooi en Vechtstreek schetste Merel (talentontwikkelaar) een somber beeld over haar groep. Jongeren doen weliswaar veel creatieve dingen op sociale media, maar ze waarschuwen dat de volwassenwereld onderschat welke impact de crisis heeft op de denk- en gevoelswereld van jongeren. Het gaat hier niet alleen over kwetsbare jongeren, maar ook over kwetsbare leefomstandigheden die voor een hele generatie gelden. Het zicht op betere tijden is vertroebeld. Het vergroot de onzekerheid en vertraagt het herstel. Dat geldt zeker voor jongeren die al een minder gestructureerd leven leiden. Niet iedereen heeft genoeg discipline om gestructureerd te werken aan schoolopdrachten. Veel leerlingen hebben concentratieproblemen op school.

2.1.2 Leefgebieden, domeinen en risicofactoren

De professionals (en jongeren) vertellen over groepen die zich in verschillende domeinen (sferen) ophouden:

- (semi-)openbare sfeer (o.a. straat, cafés, clubs, raves en festivals)
- privésfeer (thuisfeestjes)
- institutionele sfeer (scholen, buurthuizen en sportaccommodaties)

De professionals benoemen enkele probleemvelden die in het coronajaar werden uitvergroet.

Om meer context te kunnen geven aan middelengebruik zijn de panelleden (voor zover mogelijk) bevraagd over risicofactoren in de *directe woonomgeving* en in de *sociale omgeving*.

Directe woonomgeving

Verschillende professionals zien dat spanningen in de thuisomgeving sinds corona zijn toegenomen. In gesprekken met jongeren scoort de huisvestingsproblematiek hoog, zegt Louise, die als maatschappelijk werker op school een paar keer per week een hulpvraag krijgt van iemand zonder vast adres: een leerling die tussen wal en schip valt en telkens op een ander adres moet slapen, soms zelfs buiten. De reden ligt vaak in de relationele sfeer (o.a. scheiding ouders, ruzies thuis, huiselijk geweld). Het gaat zowel om jongeren in arme als in gefortuneerde gezinnen. Isaak (jongerenwerker) merkt op dat ook bij jongeren uit gegoede milieus affectieve verwaarlozing van het kroost voorkomt. Maar waar de 'sleutelkinderen' een volle koelkast aantreffen met zakgeld op tafel, is de problematiek van migrantenjongeren zichtbaarder, omdat ze hun heil vaker op straat gaan zoeken. Ismir (jeugdboa) is vooral bezorgd over kwetsbare jongeren die in een negatieve invloedssfeer van een andere groep komen. "Ze worden niet gezien en gehoord omdat de ouders veel moeten werken om rond te komen. Hij ziet het als zijn taak om te voorkomen dat ze uit beeld raken en doorgroeien naar een groep die hardere criminaliteit pleegt, zoals auto-inbraak, drugshandel, brandstichting en overvallen. Isaak typeert de straatcultuur als een monocultuur van vaak laagopgeleide jongeren zonder startkwalificatie, met weinig steun en toezicht van ouders. Isaak tekent uit de verhalen ook op dat veel jongeren corona-moe zijn en minder gemotiveerd. Hij geeft een voorbeeld van een meisje dat motivatieproblemen kreeg en door onvoldoende steun van haar ouders op school is afgezakt van vwo naar mavo.

Sociale omgeving

Sociale omgeving of milieu kan worden beschouwd als het geheel van sociale, culturele, economische en religieuze factoren dat van invloed is op het menselijk gedrag. Het gezin, vrienden alsook de sociale klasse zijn belangrijke factoren. Een deel van de jongeren groeit op in een omgeving (lage sociaaleconomische klasse) met meervoudige problematiek. De meesten zijn geboren en getogen in de buurt en gaan om met vrienden van dezelfde school. In de groep van jongerencoach Nouri zitten ook jongeren met ouders die succesvol

zijn. Maar ook rijke kinderen hebben behoefte aan liefde, emotionele ondersteuning en aandacht van de ouders. Ze hunkeren naar echt contact met hun ouders. Dat vinden ze veel waardevoller dan die dure sneakers die ze van hun ouders krijgen. Ze zoeken hun heil bij anderen omdat ze erbij willen horen. Ook spanningen thuis en fors alcohol- en middelengebruik bij ouders kunnen leerlingen uit hun evenwicht brengen. Het verbaast Louise niet als een jongen met blowende ouders zelf ook stoned op school komt.

De professionals herkennen ook **meer psychosociale problematiek**. Louise werd het afgelopen half jaar geconfronteerd met drie suïcidepogingen van leerlingen.

“Hun wereldje is kleiner geworden. Groepen vallen uiteen en er is veel eenzaamheid. Er is een clash tussen leerlingen over wel of niet vaccineren. Veel jongeren hebben zich niet laten vaccineren waardoor de kans op uitsluiting toeneemt. Ze vertrouwen het systeem niet meer.”

Op straat probeert Isaak het tij te keren door te denken in oplossingen tegen de ‘bewegingsarmoede’ van jongeren. “Koop een elastiek, hang ‘m aan de boom, ga stretchen en train je spieren. Dan zeggen ze, ja ja we weten het. Maar het gaat moeilijk.”

3 Uitgaan en middelengebruik

In eerdere jaargangen van Antenne Gooi en Vechtstreek vertelden de professionals vooral over alcohol- en cannabisgebruik en minder over (uitgaans-)drugs als bijvoorbeeld ecstasy en cocaïne. De groepen waarover zij vertellen zijn jong, gaan weinig naar feesten en hebben weinig of geen ervaring met synthetische middelen. En jongeren experimenteren op evenementen en clubs in de Randstad vaak buiten het werkveld van professionals.

Om toch meer zicht te krijgen op het middelengebruik bij jongvolwassenen is besloten een vriendengroep van Gooise uitgaanders in de panelstudie op te nemen, die meer ‘van binnenuit’ kunnen vertellen welke middelen populair zijn in de vriendengroep en waarom. Voor de duiding hanteren we het model *drug* (o.a. specifieke middel, dosering, frequentie etc.), *set* (wie, verwachting, ervaring) en *setting* (waar, met welke anderen etc.) van Zinberg.⁹ Met behulp van dit model kunnen we meer zeggen over de groep en over motieven, patronen en setting van gebruik.

Na een stilte van anderhalf jaar kwam het uitgaansleven in het najaar van 2021 weer in beweging. Tijdens de lockdown moest de politie een paar keer in actie komen tegen illegale raves. Er waren ook meer meldingen over thuisfeestjes.

⁹ Zinberg N (1984) *Drug, set, and setting. The basis for controlled intoxicant use.* Yale University Press.

Culturele verschillen

Net als in Antenne Amsterdam naar voren komt, hebben ook in Gooi en Vechtstreek witte jongeren meer ervaring met alcohol en drugs dan jongeren met een migratieachtergrond. Nederlandse jongeren komen eerder in aanraking met middelen en/of met andere groepen die gebruiken bij het uitgaan. Uit de gesprekken met leerlingen ziet Louise dat de problematiek van middelengebruik deels te herleiden is naar de sociaal-culturele achtergrond. Bij Surinaams-Nederlandse jongeren ziet ze vaker cannabis-gerelateerde problemen, terwijl de Marokkaanse-Nederlandse jeugd meer problemen heeft met lachgas. Bij Nederlandse jongeren gaat het vaker om alcohol en synthetische drugs.

Het nicotine bevattende poeder snus tenslotte, dat via het wangvlies wordt opgenomen en een mild opwekkend effect geeft begint populairder te worden bij jonge statushouders en migrantenjongeren.

Professionals zien duidelijke scheidslijnen tussen drinkers, blowers en jongeren die experimenteren met ecstasy, ketamine en cocaïne. Sociale, economische en culturele verschillen spelen daarbij een rol. Jongeren die naar clubs en festivals gaan, komen eerder in de verleiding om te gaan experimenteren met drugs. In het verloop van gebruik worden middelen ook vaker in thuis-settings gebruikt, onder andere op verjaardagsfeesten en afters. Dat geldt zeker voor de groep van Roel en Frank (ervaringsdeskundigen) die de coronaperiode 'kut' vonden. Roel: "Je kon niet uit eten, of drinken in de Groest en ook niet meer naar de G-spot. Na achten waren we alweer thuis." Ze zijn bijna vergeten hoe het voelt om in een club te zijn. Gevolg was dat ze in de coronaperiode eerder gingen afspreken, met als gevolg dat ze ook vroeger begonnen te drinken en ook op een eerder tijdstip drugs gingen nemen. Voor corona begonnen ze pas met drugs als ze op het punt stonden om te gaan stappen. "Nu je thuis zit is er geen drempel meer met drugs", zegt Frank. "Iedereen stimuleert elkaar. Het begint meestal met een grapje: zullen we wat doen? Okay ja. Zo gaat het dan." Ze missen de feesten in Amsterdam en Utrecht waar ze de hele nacht door kunnen gaan tot de treinen weer gaan rijden.

Het komt voor dat jongeren weleens in conflict komen met hun ouders over alcohol of cannabis. De meeste ouders weten echt wel wat er speelt, zegt jongerencoach Nouri, maar het probleem is dat ze zich geen raad weten als jongeren gaan experimenteren met drugs. Nouri legt uit dat veel jonge moslims opgroeien in een geloofscultuur met 'heldere normen en waarden'. "Volg je dit niet, dan wordt dat niet goed begrepen." En ouders krijgen het gevoel dat ze gefaald hebben als hun zoon of dochter begint te blowen. Hierdoor ontstaan spanningen. Zeker als jongeren anders denken over drinken en blowen in hun vriendengroep. Het is een reden om heimelijk te gaan gebruiken. Juist vanwege het respect voor hun ouders. Veel jongeren voelen faalangst en prestatiedruk, zegt Nouri. Veel ouders

zijn laag opgeleid en hopen dat hun kinderen het beter gaan doen. Hij ziet als hulpverlener hoe fruikend dit proces soms verloopt tijdens de adolescentie.

“Het doet echt wat met je als je het gevoel hebt dat je je constant moet bewijzen. Veel jongeren zijn materialistisch. Armoede in voorgaande generaties speelt zeker een rol. Je willen bewijzen en laten zien dat je ertoe doet, zit er diep in. Het is het compenseren daarvan.”

3.1 Alcohol

Nederlandse jongeren hebben meer ervaring met alcohol dan jongeren van niet-westerse komaf. Alcohol binnen de Marokkaanse cultuur is niet gangbaar, zegt jeugdboa Ismir. Veel jongeren drinken niet, terwijl Nederlandse leeftijdsgenoten al met een Bacardiflesje rondlopen.

Het alcoholgebruik onder Nederlandse minderjarigen en jongvolwassenen in Gooi en Vechtstreek is hoog en ligt in lijn met de alcoholconsumptie bij volwassenen en ouderen die eveneens boven het landelijke gemiddelde ligt.¹⁰ Professionals zeggen dat alcohol soms leidt tot overlast (privé of op straat), maar merken daar ook vaak bij op dat drinkpatronen en gedrag diep zijn ingesleten en ook een afspiegeling is van de regionale drinkcultuur en het genot dat aan een goed glas wijn wordt beleefd.

De horeca op de Groest kwam net als elders weer tot leven. Lange tijd waren er geen baldadige en aangeschoten jongeren in het horecagebied. Maar nu alles weer zijn beloop krijgt, worden ook de eerste opstootjes weer gemeld. Ismir werkt als jeugdboa in het uitgaansgebied en merkt (najaar 2021) dat jongeren vaker de confrontatie zoeken met handhavers.

In het afgelopen jaar was het beeld in de media van alcoholgebruik bij de Gooise jeugd weinig flatteus. Een vriendengroep raakte betrokken bij een dodelijke mishandeling van een Nederlander in Mallorca.¹¹ Ook een uit de hand gelopen eindexamenfeest trok veel aandacht.¹² Hoewel dit overal kan gebeuren, speelt beeldvorming een belangrijke rol. Volgens politiemedewerker Arne was het examenfeest van scholieren tijdens corona als stunt bedoeld. Een kleine groep had echter maling aan de regels en zette de boel op

¹⁰ Gooi en Vechtstreek vormt samen met Twente en Friesland de top 3 als het gaat om het percentage overmatige drinkers. Bron: CBS Statline, [Gezondheidsmonitor: bevolking 18 jaar of ouder, regio, 2020](#).

¹¹ Sjoerd Stoop, [Gooise jongeren voor de rechter om geweld op Mallorca: dit gebeurde afgelopen zomer](#), NH Nieuws, 17 november 2021.

¹² [Politie grijpt in bij examenstunt: grote groepen jongeren feesten op straat](#), NH Nieuws, 24 april 2021.

stelten. Maar het incident lijkt niet op zichzelf te staan omdat er ook ongeregelheden waren op het marktplein waar eveneens alcohol in het spel was.

Inzet brede alcoholpreventie

Hilversum heeft geen ketencultuur zoals op het platteland, maar van oudsher wel hotspots (o.a. oude haven, station, kwekerijen) waar jongeren elkaar opzoeken. Het is ook een trefpunt van jonge Oost-Europeanen. Daarnaast is alcohol een symbool voor jongeren uit de betere milieus, vindt Arne (politie). “Door ermee bezig te zijn, laat je zien dat je het goed hebt. Vooral als je ook een speciale Wodka drinkt.” De politie verbaliseert soms minderjarige drinkers, maar hun ouders zijn daar niet vaak van onder de indruk. Ze vinden het een nutteloze regel of zeggen zelf wel te bepalen wat goed voor hun kind is. In coronatijd waren volgens Arne meer meldingen van thuisfeesten en luide muziek buiten. Bij een melding volgt eerst een waarschuwing. Bij de tweede keer wordt er geverbaliseerd en bij de derde keer wordt ook de apparatuur in beslag genomen. Bij grote groepen, zoals een spontane rave, wordt dat moeilijker voor de politie. Volgens Arne gaat het vaak om verschillende groepen met andere belangen. Ten slotte zijn er nog kleine zwerfgroepen die tijdens corona met drank door de straten trokken. Deze groepen krijgt Isaak in zijn vizier tijdens het veldwerk in de zomermaanden. Daar zitten ook jonge thuis- en daklozen tussen. Isaak heeft zijn twijfels over het verbod op openlijk alcoholgebruik in het centrum. Kun je niet beter een platform oprichten waar professionals meer toezicht hebben op jongeren die beginnen met alcohol, vraagt hij zich af. “Je kunt door in gesprek te gaan preventief optreden. Als je dan toch gebruikt, doe het dan verstandig.”

Politiemedewerker Arne ziet de problematiek breder en vindt dat het alcoholbeleid niet alleen op jongeren maar op verschillende groepen moet zijn gericht. In de vorige metingen spraken professionals eerder al de hoop uit, in de wetenschap dat de alcoholcultuur hier diep geworteld is, dat alcoholpreventie meer effect zou hebben als ook ouders normatiever zouden worden richting hun kinderen. Hoewel ouders vaak verontwaardigd reageren, betalen de meesten uiteindelijk toch de bekeuring van hun kinderen, zegt Arne. Zijn devies luidt meer inzetten op het normbesef van ouders omdat gedrag en gewoonten ook generationeel worden doorgegeven. “Ik zie hele gezonde sportieve groepen met veel trainingsuren die soms helemaal los gaan met alcohol. Alsof ze het hebben verdiend.” In de vriendengroep van Roel en Frank besluiten ze soms voor ecstasy of speed te kiezen in plaats van alcohol. “We zijn dan goedkoper uit. Alcohol is duurder dan speed, dat je al voor een tientje hebt. En we gaan dingen doen die je niet doet met een biertje.”

3.2 Cannabis

Gooi en Vechtstreek heeft ook al enige decennia een rijke blowcultuur, waar verschillende generaties mee bekend zijn. Deze oorspronkelijk tegendraadse cultuur werd vanwege de normalisering en regelgeving een vaste waarde in de loop der jaren. Tegenwoordig komt er in de coffeeshops een gemêleerde bezoekersgroep van jong tot oud en van sjiek tot shabby. De regio telt zeven coffeeshops die volgens de politie weinig overlast veroorzaken.

In Antenne 2020 schreven we dat ook tijdens corona de loop erin bleef. Het werd niet drukker, maar ook zeker niet stiller, zei Karel, doorhost van een van de shops. Hij weet dat veel blowers 'stabiele gebruikers' zijn. Het verschil met een bezoeker die voor een borrel naar de kroeg gaat, is niet zo groot, vindt hij. 'Beiden hebben immers baat bij een kalmerende roes'.

In sommige groepen is blowen populairder dan alcohol. Als sportman denkt Nouri er het zijne van. "Je functioneert toch op de handrem." Hij ziet hoe plannen en goede voornemens verdampen bij stevige blowen. Wie niet oplet is zo een jaar verder. Het motief van gebruik is een indicatie of er sprake is van enige problematiek. Blow je om te kunnen ontspannen na het werk, bij het luisteren van muziek of om even weg te dromen? Of wordt het gebruikt als uitvlucht tegen stress? En wat doe je als jongeren vanaf hun twaalfde jaar al joints roken? Politiedeskundige Arne spreekt jongeren die niet beseffen dat cannabis strafbaar is. Hij denkt dat deze verwarring over de status van cannabis ertoe heeft geleid dat blowen normaler is geworden. Over doorpakken op dit punt verwijst hij naar de boa's zoals Ismir bijvoorbeeld, die vaak *copycat* gedrag ziet in een groep. Hij is duidelijk naar jongeren. Als hij cannabis ziet, pakt hij het af en gooit het weg. Hij heeft moeite met de softe aanpak van jongeren als het over blowen gaat.

"Ik ken ouders die weten dat hun kinderen blowen., maar het gebeurt ook dat je samen met je vader blowt. Ik probeer weleens een gesprek aan te gaan en kom met argumenten dat blowen ongezond is en kijk daar heel teleurgesteld bij. Haha... Jellinek vindt dit niet zo'n goeie aanpak."

Meer cannabisproblematiek

Als het over problemen met drugs gaat bij Louise (schoolmaatschappelijk werk), dan gaat het meestal over cannabis. Sommigen blowen dagelijks; anderen alleen in het weekend. Forse blowers vergoelijken hun gedrag door te zeggen dat 'iedereen' in de groep blowt. Regelmatig blowen bij leerlingen is vaak te herleiden tot thuisproblematiek. Blowen doe je om te vergeten en je af te sluiten. Maar er kunnen ook waanideeën ontstaan die de situatie alleen maar verergeren. Bij het beheren van het budget van leerlingen kan Louise zien dat ze vaak pinnen in coffeeshops. Het gaat om jongens, maar sinds corona ook vaker om

meisjes. Het is geen uitzondering om stoned op school te verschijnen. Laatst greep ze in bij een jongen die geblowd had en pakte zijn autosleutels af. “Hij protesteerde niet eens, zo erg zat hij aan de grond.” Naast een flinke kostenpost en concentratieverlies op school, constateert Louise ook dat het sociale netwerk van blowers kleiner wordt (geldt ook vaak voor andere middelen) en ze vaker in een isolement komen.

Ook het jongerenwerk ziet meer cannabisproblematiek bij jongeren. Isaak denkt dat de helft van jonge blowers die hij op straat ziet in de gevarenzone zit. Hij sprak een straatgroep kortgeleden bij het station. “Een derde van de groep wil stoppen met blowen, maar weet niet hoe.” Daarnaast is er altijd een excuus om mee te doen met anderen. In deze fase van adolescentie is het moeilijk om te veranderen van sociale omgeving. Ook hij ziet de gevolgen van corona op het gebruikspatroon van jongeren, die meer zijn gaan blowen uit verveling, om hun emoties te dempen, etc. Sommigen raken uit het lood als de dagbesteding onzeker wordt en ze in een patroon komen van minder school, minder sport of andere sociale activiteiten, later naar bed, meer blowen. Het verhaal van Louise over stoned naar school, is ook bij Isaak bekend. Uitgaander Roel is niet meer leerplichtig en werkt bij een hoveniersbedrijf. Zodra hij thuiskomt draait hij een joint, zoals een ander een biertje drinkt. Maar de tijd dat hij op een bankje gaat blowen met vrienden is voorbij, hoewel hij het wel een ‘gezelschapsdingetje’ blijft vinden. Nu iedereen bereikbaar is met sociale media, zoeken ze elkaar vaker thuis op.

3.3 Overige middelen

Jongvolwassenen die experimenteren met (uitgaans-)drugs doen dit vaak in clubs en op evenementen buiten Gooi en Vechtstreek waar ze in groepen naar toe gaan. Roel en Frank vertellen hoe dat in hun vriendengroep vóór corona in zijn werk ging. De groep verzamelt eerst rond het middaguur bij iemand thuis, waarna ze de trein en/of bus pakken. De ene helft neemt dan al een pilletje (ecstasy) en de andere helft neemt iets anders: amfetamine, 3-MMC, ketamine of cocaïne. In de feestpraktijk neemt iedereen wel iets mee. “Alsof het hapjes zijn voor een etentje”, zegt Frank gekscherend. De een heeft een pakje cocaïne en een handje pillen, de ander heeft speed of ketamine. Wie gierig doet, krijgt dat te horen. Soms stuurt iemand een tikkie als hij voor de groep heeft ingekocht. Net als bij het trakteren van een rondje bier, is het ook met drugs een beetje geven en nemen.

Zo verliep het beschreven feestritueel in de periode vóór corona. De zin om te feesten blijft, dus komt de groep sindsdien vaker thuis bijeen met een daarop aangepast drugsmenu. Daarover straks meer, want we beginnen deze paragraaf eerst met lachgas, het derde grote middel na alcohol en cannabis, en populair in verschillende groepen. Daarna komen de stimulerende middelen (ecstasy, cocaïne, amfetamine en 3-MMC) aan

bod, gevolgd door narcosemiddelen (ketamine en GHB). Deze stofgroepen zijn vooral populair in het uitgaansleven, waar ook de groep van Roel en Frank toe wordt gerekend.

Ten slotte vangen een paar professionals geluiden op over meer psychedelische middelen als 2c-B en jongeren die LSD of een truffeltrip in het bos beleven.

3.3.1 Lachgas

In Antenne 2020 hadden professionals het vermoeden dat er meer lachgas werd gebruikt in de privésfeer, in hotels, op straat of in en rond de auto, ergens in de luwte geparkeerd. Isaak (jongerenwerker) is blij dat hij minder kleine ampullen op straat vindt. Afgezien van het feit dat wielrenners met hun dunne bandjes erover uit kunnen glijden, probeert hij de jeugd voor te houden dat ze hun plekkie wel schoon moeten houden. Dat scheelt een hoop gedoe met boa's die de overlastmeldingen moeten controleren. En passant grijpt hij, als het onderwerp toch ter sprake komt, meteen de gelegenheid om te vertellen over de kans op zenuwschade en invaliditeit.

De meeste Nederlandse en migrantenjongeren komen spontaan in aanraking met lachgas, wanneer vrienden met patronen en een slagroomspruit komen aanzetten; tegenwoordig ook vaker met een kleine tank plus een zak ballonnen. Voor een 2-kilotank wordt 50-60 euro betaald, exclusief de borg van 30 euro. Een deel is gaan handelen in tanks en heeft een ontheffing voor vervoer. Lachgas voor de meesten is plezier en gekkigheid in de groep. Soms met een shishapijp erbij, jointjes en energydrinks.

Maar professionals zien ook de schaduwkant van het gebruik, met name bij jongeren die blijven hangen aan het lachgas. Maat houden lukt niet meer en ze gebruiken ook niet meer alleen op feestjes. Het gebruikspatroon verandert geleidelijk van experimenteel en incidenteel naar chronisch gebruik met tussenpozen van enkele dagen tot een week. Niet alleen nemen de gebruiksmomenten toe, maar ook het volume van het aantal ballonnen per keer. Een sessie met lachgas kan oplopen tot honderden ballonnen die non-stop worden geïnhaleerd. De speciale dempers zijn tegen de herrie. Niet zelden gebeuren deze *binges* in eenzaamheid. Het past in het beeld van sociaal isolement waar de gebruiker in terecht komt. Louise vraagt zich af waarom Marokkaanse jongeren sneller verslaafd raken. Zit er ook een biologische component in?

Nouri (jongerencoach) stipt de schaamtecultuur aan als hij met jongeren over lachgas praat en merkt dat ze hun gebruik zo lang mogelijk verborgen proberen te houden tegenover hun ouders, broers en zussen. Maar er komt een moment dat ze hun gebruik niet langer geheim kunnen houden. Dat een jongen contact zoekt met zijn broer is al een hele stap. Ouders zijn soms radeloos. Laatst kreeg Nouri een telefoontje van ouders over hun zoon die zich in zijn auto met een tank had verschanst.

Ook Louise hoort in gesprekken met leerlingen op school dat ze het moeilijk vinden om te stoppen met gebruiken, maar hoort ook verhalen van ouders die het gebruik van lachgas toestaan.

Toename gezondheidsrisico's

De professionals zien een groeiende problematiek op geestelijk, lichamelijk en sociaal gebied. Ze zien van dichtbij wat excessief lachgas teweeg kan brengen. Bij Nouri zitten vijf jongens in de gevarenzone. "Voor hen is het 1 voor 12." En dan gaat het allang niet meer over kleine patronen. Iedereen is overgestapt op tanks van minimaal 2 kilo. Vooral het obsessieve gebruik van lachgas, 'tank' in straatslang, baart professionals zorgen. Veel gebruikers onderschatten de risico's. Het zou niet verslavend zijn. Maar de praktijk leert inmiddels anders.

- **Geestelijk.** Gebruikers worden gekweld door paranoïde gedrag en waanideeën, psychoses, achterdocht en achtervolgingswaan. Ze geloven dat ze gevolgd worden door een veiligheidsdienst. Ook emotionele stemmingswisselingen en huilbuien komen voor.
- **Lichamelijk.** Omdat lachgas een narcosemiddel is en bij hoge doseringen verdoving optreedt en pijnprikkels niet worden opgemerkt, kan het gebeuren dat de ijskoude tanks brandwonden kunnen veroorzaken op armen en benen. Dit is al herhaaldelijk gebeurd. Louise hoorde van een meisje met brandwonden op haar been, dat tegen haar ouders een smoes verzong over haar stijltang. Gewichtstoename komt ook voor doordat gebruikers vocht vasthouden. Nouri laat ons een foto zien van een tanige gespierde knul die een jaar later ruim over de 100 kilo weegt. Dan is er ook nog de pijn in ledematen en onderrug, mank lopen, verlamingsverschijnselen en uiteindelijk invaliditeit.
- **Sociaal.** Het zijn niet alleen kansloze jongeren die in financiële problemen komen, maar ook jongeren met een goedlopend bedrijf. Nouri werd een keer gebeld door een jongen die vroeg of hij geld kon lenen. Dat dit voor de financiering van zijn lachgas was, vertelde hij er niet bij. Het langzaam afglijden naar sologebruik komt voor bij frequent gebruik. Jongeren raken hun baan kwijt omdat ze te veel uren in de wereld van lachgas blijven hangen. Louise weet van een leerling die na een lachgasbinge lessen mist op school.

Sommigen jongeren veroorzaakten onder invloed van lachgas ongelukken in het verkeer. Veel jongeren beseffen onvoldoende welk gevaar ze op de weg zijn. Over jongens die afgekickt zijn, maar in een mum van tijd weer zijn begonnen, vraagt Nouri: "Hoe hou je die tanks bij ze weg?" Ballonnen versterken je negatieve emoties. Als je bent vastgelopen in het

leven, is het tragisch om te zien hoe iemand eindigt met een tank in zijn buurt. Ze worden ook heel egoïstisch.

“Ik hou er niet van als ik voor de gek wordt gehouden zoals laatst toen een jongen geld vroeg om te tanken. Ik zocht hem op maar zag dat hij een gasfles in zijn auto had liggen die nog koud was. Hij stond glashard te liegen. Ik heb het zo gelaten. Toen hij de week erop weer belde nam ik niet meer op. Op een gegeven moment houdt het op. Ik bel de huisarts voor je, je broer en doe wat ik kan, maar je moet niet te soft zijn. Ik laat hem voelen dat ik ook grenzen heb.”

De politie weet wie de lachgasbezorgers zijn, zegt Ismir (jeugdboa) die zich zorgen maakt over de traagheid van beleid. Een bekende aanbieder van lachgas doet goede zaken in de regio. En waarom kun je het zoals in Almere voorlopig niet via de APV aanpakken? Hij mag dealers alleen op heterdaad pakken wanneer ze aan het venten zijn. Ismir krijgt soms een overlastmelding van een groep.

“Ze hangen op parkeerplaatsen of rijden toeterend met ballonnen in de mond. Het is ook stoer willen doen bij meiden. In een hotel hier in de buurt is het soms schering en inslag. Ze huren een kamer voor 100 euro, met 6 jongens en 3 meiden met tanks. Bij een melding moet je daar hard op ingaan. Dan zie je ze met een 4-literfles *Famous Grouse* met shisha erbij. Die grote flessen laten zien dat ze het kunnen lijden. Het loopt vaak uit de hand omdat ze ook willen dat we komen. Alsof ze het incalculeren. Ze hebben een goed verhaal en staan te filmen als we binnenkomen.”

3.3.2 Stimulantia

De sluiting (ruim anderhalf jaar) van het reguliere uitgaansleven (tot najaar 2021) leidde in de Amsterdamse monitor tot een scherpe daling van ecstasy- en amfetaminegebruik, terwijl het gebruik van cocaïne stabiel bleef. Uit de verhalen van uitgaanders Roel en Frank zien we eenzelfde beeld. Hoewel het hier maar om één vriendengroep gaat, zien we een vergelijkbaar patroon van groepen die in kleine nucleï thuisfeesten organiseerden en/of naar raves gingen. De avond begint vaak spontaan maar de samenstelling van de groep geeft al een richting aan waar het vermoedelijk op uit zal lopen, volgens Roel.

“Een gezellig feest is als je lekker gek kunt doen. Dat kan ook zonder pilletjes, hoor. Maar het gaat om de vibe. Is het een rustige of een beuk vibe? Dat hangt af van de groep, de middelen die er zijn en of het spontaan gebeurt. Soms komt er opeens iemand met een tank [lachgas]. Er zijn avondjes dat iedereen zuipt met een snuif erbij. Het wordt actief als een groepje techno draait. Als er een dj bijkomt gaan het los en slepen we anderen ook mee. Maar als het een rustige groep is, doe we een spelletje aan tafel.”

Cocaïne

Op straat wordt cocaïne volgens Isaak (jongerenwerk) vooral als een elitair middel gezien, waar weinig interesse voor is. De groep van uitgaanders Roel en Frank (R&F) vindt cocaïne vooral een 'makkelijk' middel. Het verklaart de populariteit, omdat cocaïne altijd kan worden gebruikt in de groep. En de dealer is er zo. Afgezien van het opwekkende effect, vinden sommigen het tintelende en verdovende effect aangenaam. Hoewel cocaïne door de buitenwacht nogal eens versleten wordt als een middel voor macho's, zien R&F dat toch wat anders. Er is geen haantjesgedrag en iedereen wordt in zijn waarde gelaten, of je nou homo, hetero of bi bent. Roel: "We blijven relaxed als we coke gebruiken." Er wordt vooral in het weekend gesnoven, wat altijd samengaat met alcohol. Het gebruik van cocaïne op een feest blijft een precaire aangelegenheid vinden R&F. Er komt meestal pas coke op de plaat als de groep in de loop van de avond tot een groepje van zes is uitgedund. Hun vaste bezorger komt ook nog na 2 uur 's nachts en wordt soms een paar keer per avond gebeld. Soms blijft hij op het feest. Het gebeurt ook wel eens dat iedereen al drugs bij zich heeft en de dealer niet gebeld wordt. Gemiddeld gebruikt iemand een halve gram, wat kan oplopen tot een gram. Vooralsnog zien R&F weinig problemen, of het moet het 'brakke gevoel' zijn de volgende na een drinkgelag met cocaïne.

Ecstasy, amfetaminen en 3-MMC

Veel meer nog dan cocaïne, associëren jongeren ecstasy (XTC-pillen of MDMA-poeder) met feesten en dansen. Daar kwam echter weinig van terecht in de coronaperiode. Uitgaander Frank: "In de beginperiode gingen we ieder weekend clubben en namen we MDMA of een pilletje. Maar uiteindelijk voel je toch steeds minder terwijl de avond doorgaat." Elke week XTC-pillen doofde langzaam uit tot alleen speciale momenten, en dan vooral met MDMA-poeder, waar je een natte vinger in duwt en het poeder oplikt ('likkie') of het in een vloeitje wikkelt en slikt ('bommetje'). Soms wordt het als een lijntje gesnoven omdat het effect sneller zou zijn. Bij deze manier van doseren is het onduidelijk hoeveel je neemt, met een kans om hoger te doseren dan misschien gewenst. Daarbij komt ook dat sommigen verschillende zakjes met wit poeder bij zich hebben en niet meer precies weten wat erin zit: ketamine, amfetamine of toch MDMA? Een beruchte cocktail was 'de blauwe dood' of Blue 69 met GHB, MDMA en amfetamine opgelost in Blue Curaçao. Maar dat is volgens Roel en Frank (R&F) niet meer te krijgen nu de dealer uit beeld is. De eerste periode van gebruik deed de groep het op een 'pillenplekkie' in het bos met een groep van vijftig. Waxinelichtjes mee, muziek en een feestje bouwen. R&F denken hier soms met weemoed aan terug. Hun ouders weten er trouwens van. "Ze hebben liever dat ze weten wat je van plan bent," zegt Roel. De laatste weken is het weer bal in hun groep, met elke weekend een feestje thuis.

Voor de verandering komt er ook wel eens amfetamine aan te pas. Een garantie dat het feest lang gaat duren.

3.3.3 Narcosemiddelen: ketamine en GHB

We zagen eerder al dat lachgas vooral bij de andere groepen populair is, maar niet in de vriendengroep van Roel en Frank (R&F), waar eerder ketamine (en sommigen GHB) wordt gebruikt op een after (relaxperiode na het stappen; vooral privésetting). Ketamine is de lolbroek in het drugsrijtje. Wel oppassen met alcohol, waarschuwt Frank, want je kunt erg misselijk worden. R&F vertellen dat het middel een vaste plek veroverd heeft, naast stimulantia. Ketamine is een dissociatief, dus de effecten kunnen onvoorspelbaar zijn. Het komt hier nog nauwer aan op de dosering, vergeleken met bijvoorbeeld een lijn cocaïne. R&F zien dat sommige vrienden de neiging hebben om steeds dikkere lijnen te leggen. Overdreven en helemaal niet nodig vinden ze. Zeker niet als vrienden elkaar willen overtreffen wie de grootste lijn aandurft. Ketamine staat garant voor gekkigheid. Populair is het onder invloed bouwen van een toren met steentjes; of de verkleedkist komt tevoorschijn. Ze pakken de telefoon erbij en scrollen grinnikend door de honderden verkleedfoto's. "Als dit uitlekt mag niemand meer aan het werk", giert Roel van het lachen. Hilariteit alom: iedereen verkleed met malle hoedjes en sombrero's, in een fout shirtje of Marokkaanse djellaba. De foto's stammen uit de coronatijd. "We moeten het toch een beetje leuk houden als je verder niks meer kunt", zegt Frank, terwijl Roel driftig ja knikt.

4 Samenvatting

In de vijfde meting vertellen vijf professionals en deze keer ook twee jongeren over de leefwereld, vrijetijdsbesteding en middelengebruik in straat- en uitgaansgroepen in Gooi en Vechtstreek. De panelleden hebben kijk op drie domeinen: het sociale-, veiligheids- en het uitgaansdomein. Bijeen vormen ze een mix van panelleden bestaande uit frontlijnwerkers (professionals) die dicht bij de leefwereld van jongeren staan, plus jongeren zelf die hier meer van binnenuit over kunnen vertellen. De meting (oktober/november 2021) werd voor een deel nog gekleurd door de coronacrisis en de gevolgen daarvan voor jongeren op verschillende leefgebieden.

Leefgebieden en invloed pandemie

Binnen de werelden en leefstijlen van de onderzochte groepen jongeren is sprake van een zekere problematiek in de directe en sociale omgeving, en is er soms ook sprake van risicogedrag bij middelengebruik. De groepen hier vertegenwoordigd zijn echter niet representatief voor de totale jeugd in de regio Gooi en Vechtstreek.

Volgens de panelleden ondervinden jongeren, zoals ook ander onderzoek in Nederland laat zien, op veel velden nog steeds de negatieve gevolgen van de pandemie. Hieronder staan de velden die samen uitdrukking geven aan de denk- en leefwereld van jongeren.

Fysieke gezondheid: Minder sportactiviteiten; verveling, teruggetrokken gedrag; soms meer (zichtbaar) alcohol en middelengebruik.

Mentaal welbevinden: Meer druk voelen; psychosociale problemen (piekeren, vereenzaming, terugtrekken in eigen wereld, missen van peers; boos omdat jongeren veel moeten inleveren terwijl ze het meest kwetsbaar zijn).

Gezin en opvoeding: Toename spanningen thuis (ouders-kinderen); huisvestingsproblemen bij jongeren die wegens omstandigheden het huis uit willen; een deel van de jongeren die opgroeit en in arme gezinnen met een meervoudige problematiek; door de pandemie is die situatie verslechterd.

Onderwijs: Toename van concentratie- en motivatieproblemen; leerlingen gaan minder naar school en/of raken uit beeld (ook na de pandemie); toename van leerlingen die zich aanmelden met problemen (verschillende leefgebieden).

Werk: Baanverlies, maar ook nieuwe kansen bij andere type banen.

Sociaal netwerk: Afname sociale contacten met vrienden of groepen in verschillende settings (o.a. sport, school, straat, horeca).

Handhaving en criminaliteit: Meer contacten met handhavers (baldadigheid, provoceren); vaker overlastmeldingen thuisfeesten; zorgen over (kwetsbare) jongeren die in de invloedssfeer komen van criminele leeftijdsgenoten.

Toekomstperspectief: Meer onzekerheid; somberheid; verdoofd; de stip aan de horizon ontbreekt.

Uitgaan en middelengebruik

Het uitgaansleven komt na anderhalf jaar stilte weer op gang in de laatste maanden van 2021. Gedurende de pandemie moest de politie enige malen ingrijpen op illegale feesten. Er waren ook meer meldingen van thuisfeesten.

Het middelengebruik en de problematiek daaromtrent kan voor een deel worden verklaard door de culturele verschillen in groepen, opleiding en uitgaansgedrag. Bij jongeren die opgroeien in gelovige gezinnen rust een groot taboe op middelengebruik. Jongeren die naar clubs en festivals gaan, komen vaker in de verleiding om te gaan experimenteren met drugs. Het stilleggen van het uitgaansleven heeft ook geleid tot andere patronen van

gebruik in peergroepen en de drempel verlaagd naar meer drugsgebruik thuis en op een vroeger tijdstip.

Alcohol

Witte jongeren hebben meer ervaring met alcohol dan jongeren met een migratieachtergrond. In groepen waar gedronken wordt, is het alcoholgebruik gestegen. Het beeld in de media van de Gooise jeugd naar aanleiding van enkele alcoholgerelateerde incidenten (één met fatale afloop) was weinig verheffend. De incidenten lijken niet op zichzelf te staan omdat er na een stille periode meer ongeregelde horecagebieden waren in het horecagebied, waarbij fors gebruik van alcohol in het spel was. De professionals herhalen dat het terugdringen van alcohol onder jongeren effectiever is als ouders de campagnes actiever gaan ondersteunen.

Cannabis

In enkele groepen is cannabis populairder dan alcohol. Professionals zien een duidelijke trend dat er meer geblowd wordt als gevolg van de pandemie. In sommige groepjes is zelfs sprake van een 'excessieve toename' van cannabis als uitvlucht tegen verveling en problemen thuis of op school. Over de hele linie maken professionals zich zorgen over het regelmatige cannabisgebruik bij jongeren en mbo-studenten.

Lachgas

Veel groepen zijn bekend met het recreatieve gebruik van lachgas. Maar professionals zien ook (ernstige) geestelijke en lichamelijke gezondheidsklachten bij groepjes Marokkaans-Nederlandse jongeren, waarvan een deel (bijna) dagelijks gebruikt. Sommigen hebben schulden (door het kopen van tanks) en sociale problemen. Intensief gebruik verhoogt de kans op sociaal isolement (marginalisering). Ongelukken in het verkeer komen ook voor. De professionals hopen dat er op korte termijn meer regelgeving komt rondom de verkoop van lachgastanks.

Overige drugs

Stimulantia (ecstasy, amfetamine, cocaïne, 3-MMC) zijn vooral in omloop bij witte jongeren in het uitgaansleven. Ecstasy is het meest populair bij degenen die naar festivals en raves gaan, maar tijdens de pandemie ook vaker op thuisfeesten. Dat geldt ook voor 3-MMC en cocaïne die in tegenstelling tot ecstasy ook door de week worden gebruikt, vaak in combinatie met alcohol. Ook ketamine en GHB zijn in zwang bij witte jongeren die uitgaan, maar de middelen vanwege de effecten vooral bewaren voor privéfeesten en afters.

III MBO-SURVEY

1	Het onderzoek	31
2	De mbo'ers	32
2.1	Geslacht, leeftijd, achtergrond en woonplaats	32
2.2	School, niveau, leerweg en sector	34
2.3	Geestelijke gezondheid	35
2.4	Vrije tijd	36
3	Middelengebruik	39
3.1	Energiedrankjes	39
3.2	Alcohol	41
3.3	Tabak	43
3.4	Cannabis	46
3.5	Lachgas	48
3.6	Xtc, amfetamine en cocaïne	49
3.7	Overige drugs	49
3.8	Medicijnen	50
3.9	Gamen en gokken	51
4	Verschillen tussen subgroepen	52
4.1	Geslacht	52
4.2	Leeftijd	53
4.3	Achtergrond	54
4.4	Woonplaats	55
4.5	Niveau en sector	56
5	Vergelijking met andere cijfers	57
6	Samenvatting	59

Mbo-studenten verkeren in een levensfase waarin verhoudingsgewijs vaak wordt gestart en geëxperimenteerd met middelengebruik, waarmee zij een belangrijke doelgroep vormen voor preventie. Er is in Nederland een lange traditie van onderzoek naar middelengebruik onder middelbare scholieren, maar middelengebruik onder mbo-studenten bleef lang onderbelicht.¹³ In 2015, 2017 en 2019 werd door het Trimbos-instituut een landelijk onderzoek uitgevoerd, maar daarin worden geen cijfers op regionaal niveau gerapporteerd.¹⁴ Tot nu toe is er daarom geen zicht op het middelengebruik van mbo-studenten in Gooi en Vechtstreek.

We beschrijven in dit hoofdstuk achtereenvolgens **(1)** hoe het onderzoek is uitgevoerd, **(2)** de mbo'ers die aan het onderzoek deelnamen, **(3)** hun middelengebruik, en **(4)** verschillen in middelengebruik tussen subgroepen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een **(5)** samenvatting. Tabellen behorende bij dit hoofdstuk zijn te vinden in *1.2 Tabellen mbo-survey* (pag. 89) in *VI Bijlagen*.

1 Het onderzoek

De manier waarop de data werden verzameld wordt hier kort beschreven. Meer gedetailleerde informatie over de methode is te vinden onder *1.1 Surveymethode* (pag. 81) in *VI Bijlagen*.

Er zijn drie publieke aanbieders van mbo-opleidingen actief in Gooi en Vechtstreek, waarvan het MBO College Hilversum (onderdeel van ROC van Amsterdam) met meer dan 6.000 studenten verreweg de grootste is. MBO College Hilversum is vanaf medio 2021 meermaals benaderd met het verzoek om deel te nemen aan de Antenne survey, maar koos ervoor geen medewerking te verlenen. Uiteindelijk is besloten om veldwerk te verrichten buiten het schoolterrein. Dit gebeurde bij de hoofdvestiging van MBO College Hilversum gedurende zes dagen vanaf medio februari tot eind maart 2022. Tussen ca. 10:30 en 13:30 hebben twee á drie veldwerkers mbo-studenten, die onderweg waren naar het schoolgebouw of daarvandaan kwamen, aangesproken en gevraagd om mee te doen aan het onderzoek.

Deelname aan het onderzoek bestond uit het invullen van een anonieme online vragenlijst over het gebruik van alcohol, tabak, cannabis, medicijnen, andere drugs, gamen en gokken.

¹³ Van Dorsselaer S & Goossens FX (2015) *Alcohol-, tabaks- en drugsgebruik door studenten. Inventarisatie van (onderzoeken naar) prevalentieschattingen onder MBO-, HBO- en WO-studenten in Nederland*. Trimbos-instituut.

¹⁴ Van Dorsselaer S, De Beurs D & Monshouwer K (2020) *Middelengebruik onder studenten van 16-18 jaar op het MBO en HBO 2019*. Trimbos-instituut.

Studenten deden dat op hun eigen telefoon. De vragenlijst werd gestart via een link of door het scannen van een QR-code. Het invullen van de vragenlijst duurde circa 10 minuten. Voor het geval de vragenlijst emoties, vragen of zorgen oproep over het eigen of andermans middelengebruik, werd aan het einde van de vragenlijst verwezen naar telefoonnummers en websites voor informatie, advies en hulp.

Het doen van veldwerk buiten de school is een mager alternatief voor de gebruikelijke werkwijze: het tijdens pauzes benaderen van studenten in aula of kantine. Studenten buiten het schoolgebouw zijn meestal ofwel op weg naar hun les, ofwel op weg terug naar huis, en kunnen of willen daarom weinig tijd spenderen aan vragen van veldwerkers. Het winterweer hielp daarbij niet mee. De door het ambulantly jongerenwerk in Hilversum aangeboden hulp was onmisbaar. Zij zorgden voor een bus waarin veldwerkers en studenten konden schuilen.¹⁵ En ook de coronasituatie speelde parten. Scholen waren weliswaar heropend en fysiek onderwijs was weer toegestaan, maar hoge besmettingscijfers zorgden in de beginmaanden van 2022 voor veel afgelaste lessen en thuisonderwijs wegens quarantaine van docenten en studenten. Er werden daarom niet veel mbo-studenten aangetroffen door de veldwerkers.¹⁶

In totaal hebben **148** studenten van MBO College Hilversum de vragenlijst ingevuld, wat uiteraard neerkomt op slechts een beperkt deel van de studentenpopulatie MBO College Hilversum (2%). Na weging kunnen de verzamelde data wel worden gezien als voldoende representatief voor de studentenpopulatie als het gaat om type opleiding en geslacht. Zie *1.1.2 Weging en representativiteit* (pag. 81) in *1.1 Surveymethode, VI Bijlagen*.

2 De mbo'ers

We starten met een beschrijving van demografie, opleiding, geestelijke gezondheid en vrijetijdsbesteding van de **148** onderzochte mbo'ers. Dit gebeurt op basis van de gewogen gegevens. In tekst en figuren worden afgeronde percentages en gemiddelden gepresenteerd. Voor meer informatie over de weging en gedetailleerde cijfers zie *1 Bijlage mbo-survey* (pag. 80) in *VI Bijlagen*.

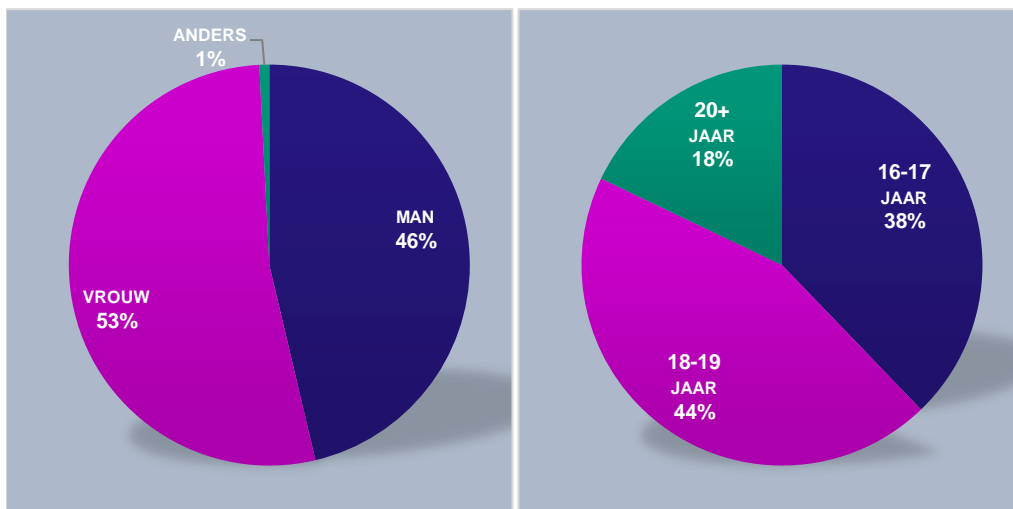
2.1 Geslacht, leeftijd, achtergrond en woonplaats

Er zijn ongeveer evenveel mannelijke als vrouwelijke mbo'ers. Bijna vier op de tien (38%) zijn minderjarig (16-17 jaar), een iets groter deel is 18 of 19 jaar (44%), en 18% is 20 jaar of

¹⁵ Grote dank daarvoor aan Idsert Wouda van Versa Welzijn.

¹⁶ Eén uitzonderlijk rustige veldwerkdag bleek bovendien een onderwijsvrije studiedag.

ouder. De meeste twintigplussers zijn begin twintig; een enkeling is dertiger. De gemiddelde leeftijd is 18 jaar.

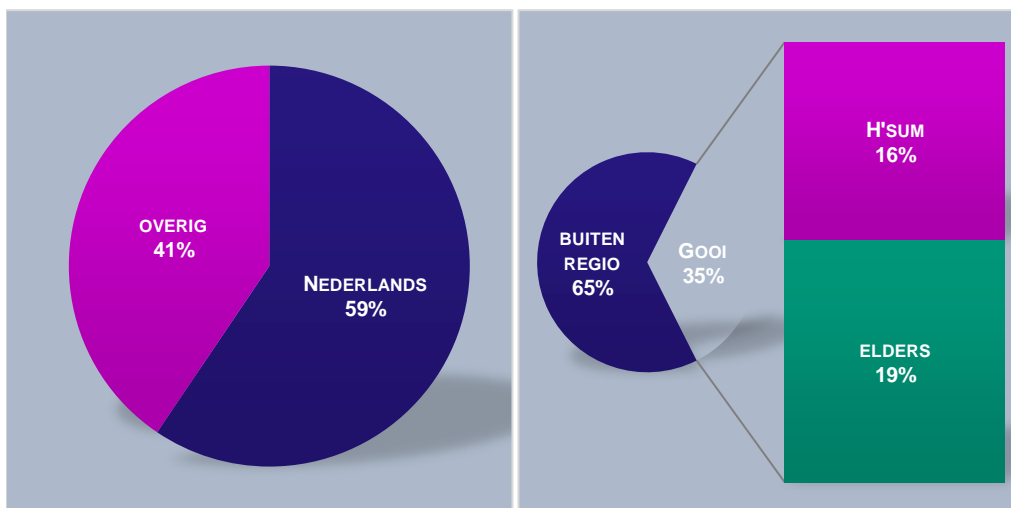
Figuur III.1: Geslacht en leeftijd (n = 148)

De meeste mbo'ers identificeren zichzelf als Nederlands (59%), 11% noemt zich Turks- of Marokkaans-Nederlands, 9% Surinaams- of Antilliaans/Arubaans-Nederlands, en 6% rapporteert een Europese achtergrond (bijv. Italiaans of Servisch).¹⁷ De resterende 15% vermeldt vele verschillende niet-Europese achtergronden (van Chinees tot Syrisch) of een gemengde afkomst (bijv. Portugees-Sierra Leoons, of Jamaicaans-Amerikaans-Nederlands). De verschillende niet-Nederlandse groepen zijn te klein voor afzonderlijke vergelijkingen naar afkomst; daarvoor wordt de tweedeling Nederlands versus overige achtergrond zoals in *Figuur III.2* gebruikt.

Eén op de zes studenten op MBO College Hilversum woont in de stad zelf (16%) en één op de vijf komt uit een andere plaats in de regio Gooi en Vechtstreek (19%).¹⁸ Maar de meesten komen dus van buiten de regio (65%).

¹⁷ Zelf-gerapporteerde achtergrond/afkomst. Zie 1.1.3 *Achtergrond* (pag. 83).

¹⁸ Andere plaatsen in de regio zijn: Ankeveen, Blaricum, Breukeleveen, Bussum, Eemnes, 's-Graveland, Huizen, Kortenhoef, Laren, Loosdrecht, Muiden, Naarden, Nederhorst den Berg, en Weesp. De laatste behoort sinds eind maart 2022 niet meer tot de regio.

Figuur III.2: Achtergrond en woonplaats (n = 148)

2.2 School, niveau, leerweg en sector

Het mbo kent twee leerwegen: de beroepsopleidende leerweg (BOL) en de beroepsbegeleidende leerweg (BBL). BOL-studenten volgen een opleiding en lopen daarnaast stage. Vaak komt het neer op 4 dagen school en 1 dag stage per week. BBL-studenten hebben een leerbaan in dienstverband en volgen daarnaast een opleiding. Hun week bestaat meestal uit 4 dagen werk en 1 dag school. Er zijn veel meer BOL-studenten (89%) dan BBL-studenten (11%).¹⁹

Er zijn vier verschillende opleidingsniveaus:

- 1 Entreeopleiding voor eenvoudig uitvoerend werk (1 jaar, geen startkwalificatie)
- 2 Basisberoepsopleiding voor uitvoerend praktisch werk (1-2 jaar)
- 3 Vakopleiding voor zelfstandig uitvoerend werk (2-3 jaar)
- 4 Middenkaderopleiding tot volledig zelfstandig beroepsbeoefenaar (3-4 jaar)²⁰

De meeste studenten van MBO College Hilversum volgen een niveau-4 opleiding (61%). De entreeopleidingen hebben de minste studenten (4%).

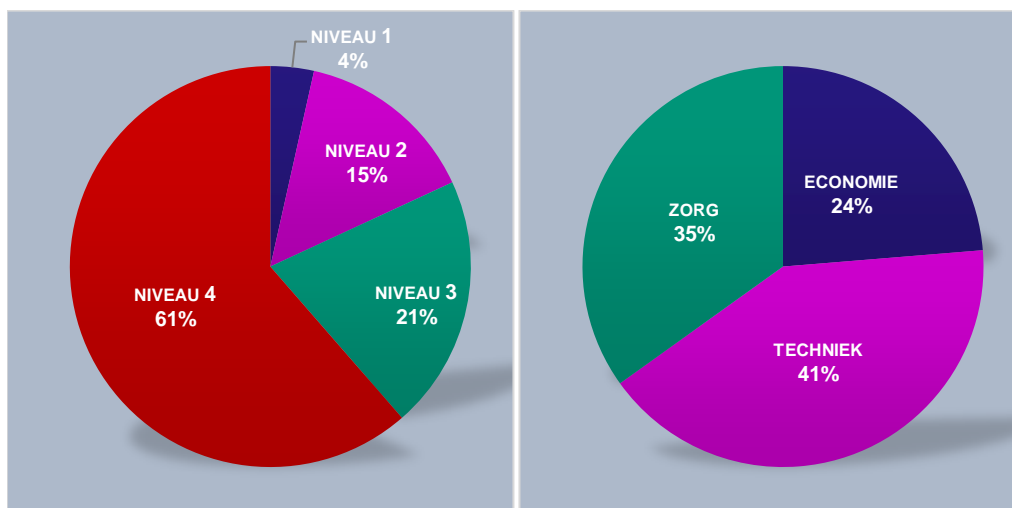
De duizenden verschillende mbo-opleidingen in Nederland worden op verschillende manieren ingedeeld in categorieën (o.a. domeinen). Voor vergelijkingen is gebruikgemaakt

¹⁹ BBL-studenten zijn wel ondervertegenwoordigd in de steekproef. Omdat zij minder vaak op school zijn, is de kans kleiner dat ze daar tijdens een veldwerkdag werden aangetroffen.

²⁰ Een mbo-4 diploma is aan te vullen met een specialistenopleiding (1 jaar) en biedt de mogelijkheid door te stromen naar het hbo.

van de indeling in sectoren van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).²¹ MBO College Hilversum biedt opleidingen in drie sectoren:²²

- Economie (o.a. administratie, handel, horeca), 24%
- Techniek (o.a. bouw, ICT, media), 41%
- Zorg en welzijn (o.a. sport, uiterlijke verzorging, zorg), 35%

Figuur III.3: Niveau en sector (n = 148)

2.3 Geestelijke gezondheid

In hoeverre de mbo'ers lekker in hun vel zitten, is gemeten aan de hand van de *Mental Health Inventory 5* (MHI-5). Dit is een kort screeningsinstrument dat bestaat uit vijf vragen over positieve en negatieve gevoelens:

- Voelde je je erg zenuwachtig?
- Zat je zo erg in de put dat niets je kon opvrolijken?
- Voelde je je kalm en rustig?
- Voelde je je neerslachtig en somber?
- Voelde je je gelukkig?

Aan de antwoorden (nooit, zelden, soms, vaak, meestal, altijd) worden punten toegekend en opgeteld tot een score tussen 0 en 100. Bij een score van 60 of meer is iemand geestelijk gezond en bij een score van minder dan 60 geestelijk ongezond. Zie 1.1.4 *Geestelijke gezondheid* (pag. 84) voor meer uitleg en de scoreberekening. Gemiddeld scoren de mbo'ers 69 punten. Driekwart (74%) is geestelijk gezond; een kwart (26%) is geestelijk ongezond.

²¹ DUO, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, [Erkende opleidingscode \(Crebo\) en beroep 2020-2021](#).

²² Opleidingen in een vierde sector 'Groen' (o.a. veehouderij, land- en tuinbouw) worden in Hilversum niet aangeboden.

In de algemene Nederlandse bevolking van 2021 is 21% van de jongeren in de leeftijdscategorie 16-20 jaar geestelijk ongezond.²³ Hiermee vergeleken lijken de onderzochte mbo'ers dus wat vaker geestelijk ongezond. Een mogelijke verklaring voor het iets hogere percentage is dat we hier te maken hebben met mbo-studenten, die relatief vaak een niet-westerse migratieachtergrond hebben.²⁴ Cijfers laten namelijk zien dat mensen met een niet-westerse migratieachtergrond vaker een slechte geestelijke gezondheid rapporteren.²⁵ Ook het gezinsinkomen hangt samen met geestelijke gezondheid: hoe lager het inkomen des te vaker zijn mensen geestelijk ongezond.²⁶

Geestelijke gezondheid kan geassocieerd zijn met middelengebruik, maar de interactie is complex.²⁷ Onderzoek onder studenten in het hoger onderwijs laat ook wisselende resultaten zien wat betreft de samenhang tussen mentaal welbevinden en middelengebruik.²⁸ Deze complexiteit vergt uitvoeriger onderzoek en analyses die buiten de reikwijdte van deze Antenne monitor liggen.

2.4 Vrije tijd

Vrije tijd wordt meestal doorgebracht bij vrienden of kennissen thuis (76%). Daarnaast gaan mbo-studenten ook wel winkelen (41%), naar een sportschool, club of vereniging (40%), een eetgelegenheid (restaurant of snackbar, 34%), buiten (straat, plein, park of parkeerplaats, 31%). Bijna een derde (31%) is een uitgaander die in zijn/haar vrije tijd cafés, clubs, concerten of festivals bezoekt. Hoewel in februari 2022 alles weer open ging, kunnen de naweeën van de coronabeperkingen in vooral de horeca bovenstaande cijfers hebben beïnvloed.

²³ CBS Statline, [Gezondheid en zorggebruik: persoonskenmerken](#).

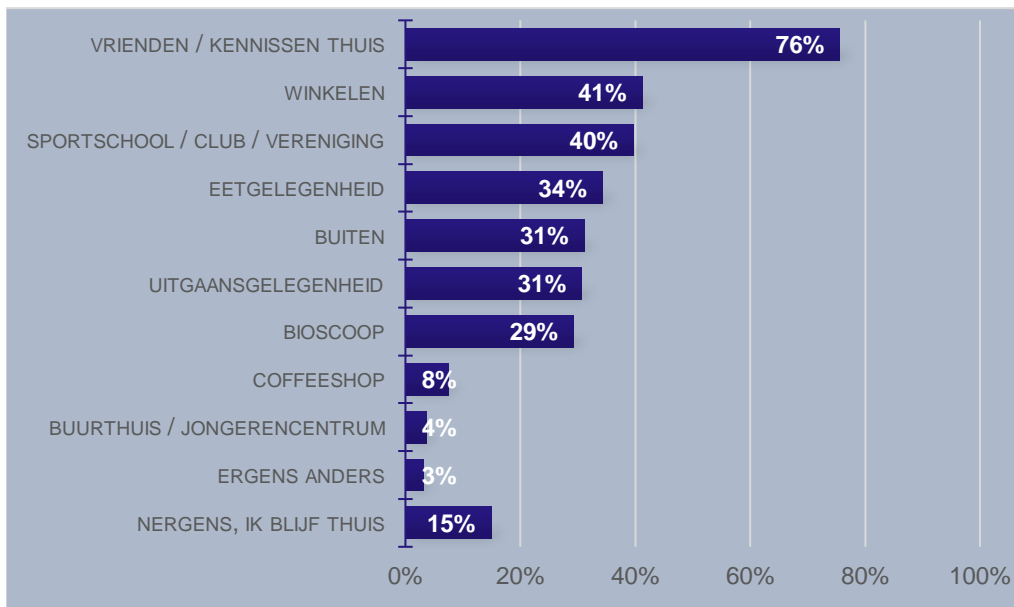
²⁴ Landelijk heeft 23% van de mbo-studenten een niet-westerse migratieachtergrond, tegenover 16-18% in het voortgezet en hoger onderwijs. Bron: CBS Statline, [Leerlingen, deelnemers en studenten; onderwijssoort, woonregio](#).

²⁵ Van de totale Nederlandse bevolking is 15% psychisch ongezond, maar onder inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond is dat 21%. Bron: CBS Statline, [Gezondheid en zorggebruik: persoonskenmerken](#).

²⁶ In de laagste inkomensgroep is 26% van de Nederlandse bevolking psychisch ongezond, tegenover 9% in de hoogste inkomensgroep. Bron: CBS Statline, [Gezondheid en zorggebruik: persoonskenmerken](#).

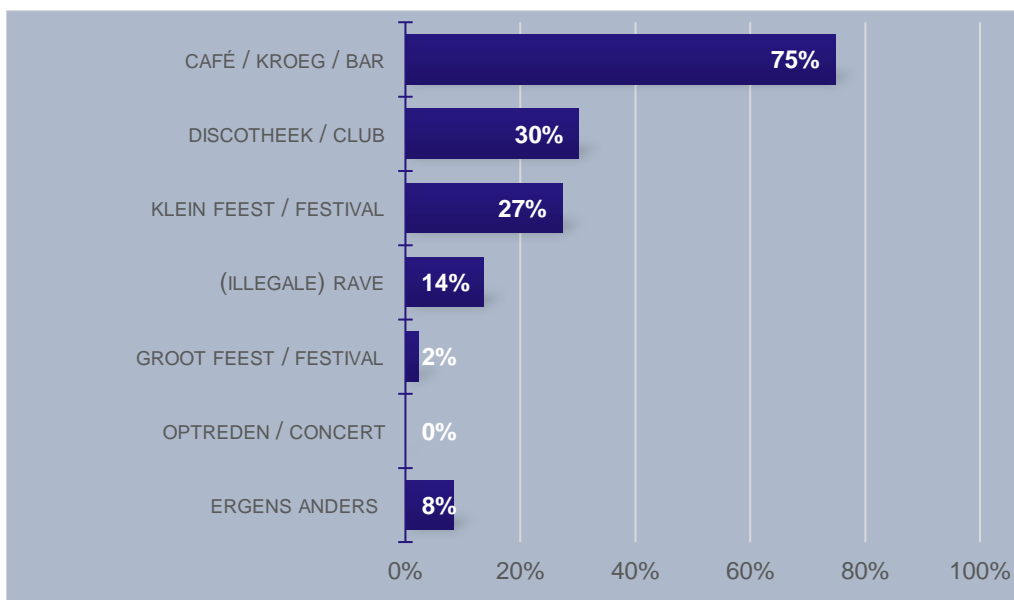
²⁷ Esmaealzadeh S., Moraros J., Thorpe L. & Bird Y. (2018). [Examining the Association and Directionality between Mental Health Disorders and Substance Use among Adolescents and Young Adults in the U.S. and Canada: A Systematic Review and Meta-Analysis](#). *Journal of clinical medicine*, 7(12), 543.

²⁸ Dopmeijer JM, Nuijen J, Busch MCM, Tak NJ, Van Hasselt N & Verweij A (2022) [Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs 2021: Deelrapport II Middelengebruik van studenten in het hoger onderwijs](#). Trimbos-instituut, RIVM & GGD GHOR Nederland.

Figuur III.4: Waar ga je in je vrije tijd naartoe? (n = 148)

Ruim een derde van de uitgaanders gaat meestal stappen in de regio (38%); de rest doet dat meestal buiten Gooi en Vechtstreek (62%). Cafés (75%) zijn populairder dan clubs (30%). En kleine festivals (< 5.000 bezoekers, 27%) zijn populairder dan grote festivals (2%). De door de underground scene georganiseerde (illegale) feesten (raves), die in tijden van een gesloten uitgaansleven de enige optie waren, werden door 14% van de uitgaanders bezocht (dat is 4% van de totale groep mbo'ers).

Figuur III.5: Uitgaanslocaties laatste 4 weken (alleen uitgaanders, n = 43)

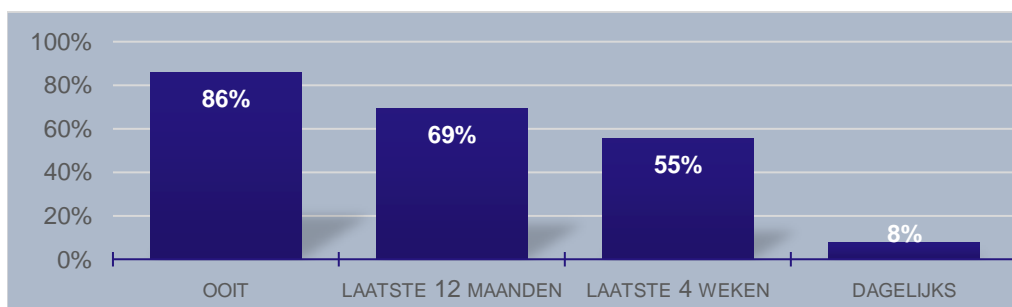
Gemiddeld gingen de uitgaanders 3 keer uit in de laatste vier weken. Maar de verschillen zijn groot, want 9% rapporteerde toen helemaal niet uit te zijn gegaan, terwijl 31% minstens 4 keer uit ging (wekelijks of meerdere keren per week). De grootste groep

3 Middelengebruik

De vragenlijst bevatte vragen over drinken, roken, blowen, drugs, medicijnen, gamen en gokken. Bij sommige middelen werd alleen de prevalentie gevraagd, dat wil zeggen of iemand wel of niet het middel gebruikt had (ooit, de laatste 12 maanden of de laatste 4 weken). Bij andere middelen werd wat dieper ingegaan op gebruik en werd ook gevraagd naar startleeftijd, frequentie, hoeveelheid, en indicatoren van riskant gebruik. Cijfers zijn gebaseerd op gewogen data. In tekst en figuren worden afgeronde percentages en gemiddelden gepresenteerd. Voor meer informatie over de weging en gedetailleerde cijfers zie 1 Bijlage mbo-survey (pag. 80) in VI Bijlagen.

3.1 Energiedrankjes

De meeste mbo'ers hebben ooit energiedrankjes gedronken (86%).³¹ Gemiddeld waren zij 13 jaar toen zij dat voor het eerst deden. De laatste 12 maanden dronk ruim twee derde (69%) energiedrankjes en de laatste 4 weken ruim de helft (55%). Dagelijkse consumenten van energiedrankjes zijn in de minderheid (8%).

Figuur III.7: Energiedrankjes (n = 148)

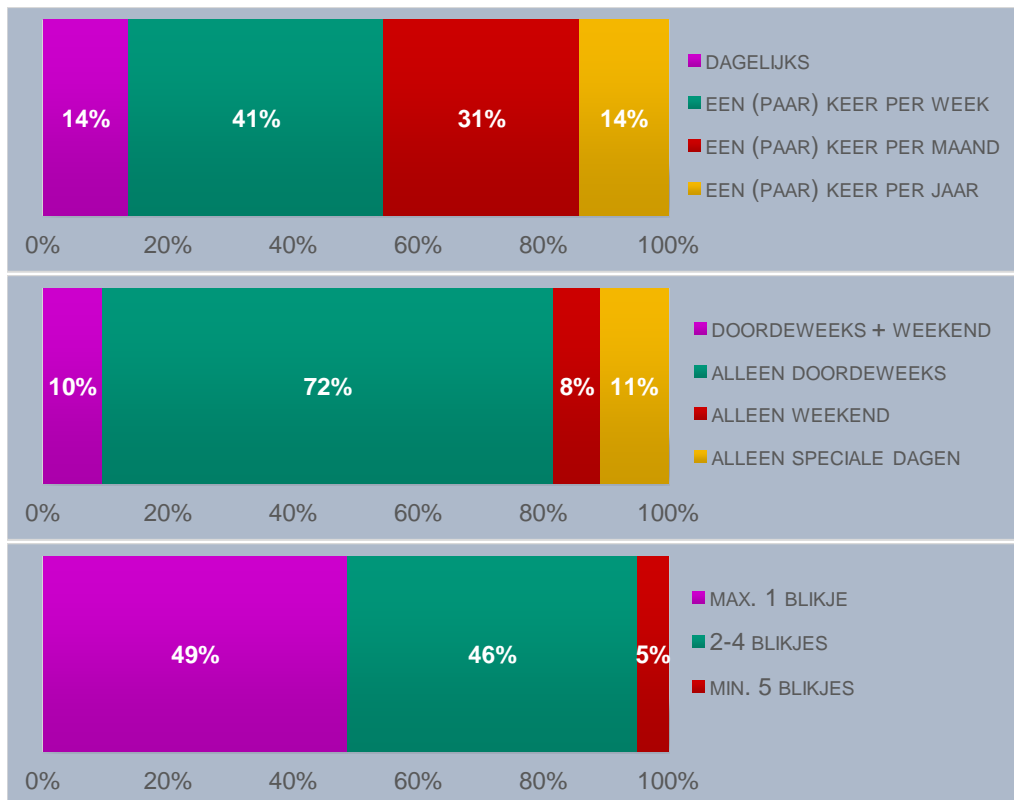
Frequentie en hoeveelheid

Eén op de zeven huidige gebruikers (laatste 4 weken) is te typeren als een incidentele gebruiker die niet meer dan een (paar) keer per jaar energiedrankjes nuttigt (14%). Drie op de tien huidige gebruikers drinken maandelijks energiedrankjes (31%), vier op de tien doen dat wekelijks (41%) en 14% van de huidige gebruikers drinkt elke dag energiedrankjes. Gemiddeld drinken de huidige gebruikers 131 dagen per jaar energiedrankjes, wat neerkomt op gemiddeld 2 á 3 keer per week.

³¹ Met energiedrankjes worden drankjes met cafeïne of soortelijke bestanddelen bedoeld (bijv. Red Bull, Monster, etc.); geen sportdrankjes (bijv. AA, Extran, etc.).

Energiedrankjes worden vaker op doordeweekse dagen gedronken (82%) dan in het weekend (18%). Eén op de tien huidige gebruikers (11%) drinkt alleen energiedrankjes op speciale dagen (bijv. op feestdagen of in de vakantie).

Over het algemeen worden één of twee blikjes energiedrank op een dag gedronken, maar er zijn ook huidige gebruikers die er vijf of meer drinken. De gemiddelde gebruikshoeveelheid is 2 blikjes.

Figuur III.8: Frequentie en hoeveelheid (huidige gebruikers, n = 81)

Risikant gebruik

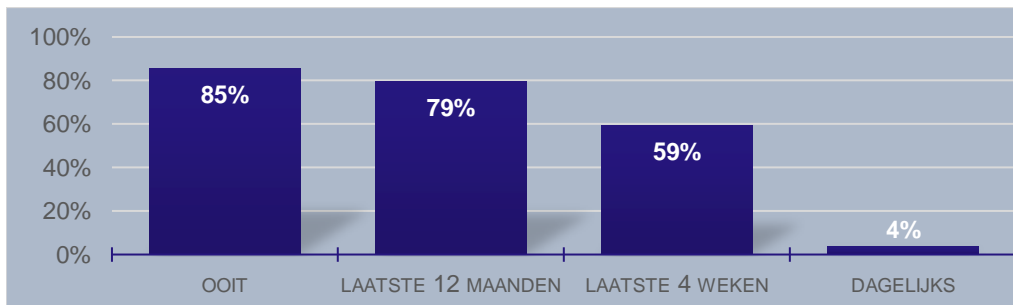
Wegens de hoeveelheid cafeïne die in energiedrankjes zit, wordt jongeren onder de 13 jaar geadviseerd geen energiedrankjes te drinken. Voor jongeren tussen de 13 en 18 jaar is maximaal één blikje per dag het advies, en voor meerderjarigen niet meer dan vier blikjes.³² De meeste huidige gebruikers blijven hieronder; 6% drinkt meer energiedrankjes dan geadviseerd.³³ Het aantal huidige drinkers dat zélf vindt dat ze te veel of te vaak energiedrankjes drinken en aangeeft te willen stoppen of minderen is groter, namelijk 16%.

³² Jellinek, *Informatie over energiedrankjes. Hoe de risico's te verminderen.*

³³ Omgerekend drinkt 4% van alle mbo'ers te veel energiedrankjes. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat er in het advies geen frequentie wordt genoemd. Ook een minderjarige mbo'er die de laatste 4 weken eenmalig twee blikjes op een dag nuttigde, drinkt meer dan geadviseerd.

3.2 Alcohol

De meeste mbo'ers dronken ooit alcohol (85%). Ze deden dat voor het eerst toen ze gemiddeld 15 jaar waren. Negen van de tien mbo'ers die ooit alcohol dronken waren minderjarig ten tijde van hun eerste glas en mochten op dat moment dus geen alcohol kopen. De laatste 12 maanden dronk 79% van de mbo'ers alcohol en 59% de laatste 4 weken. Dagelijks alcohol drinken komt relatief weinig voor, maar wordt toch door 4% gerapporteerd.

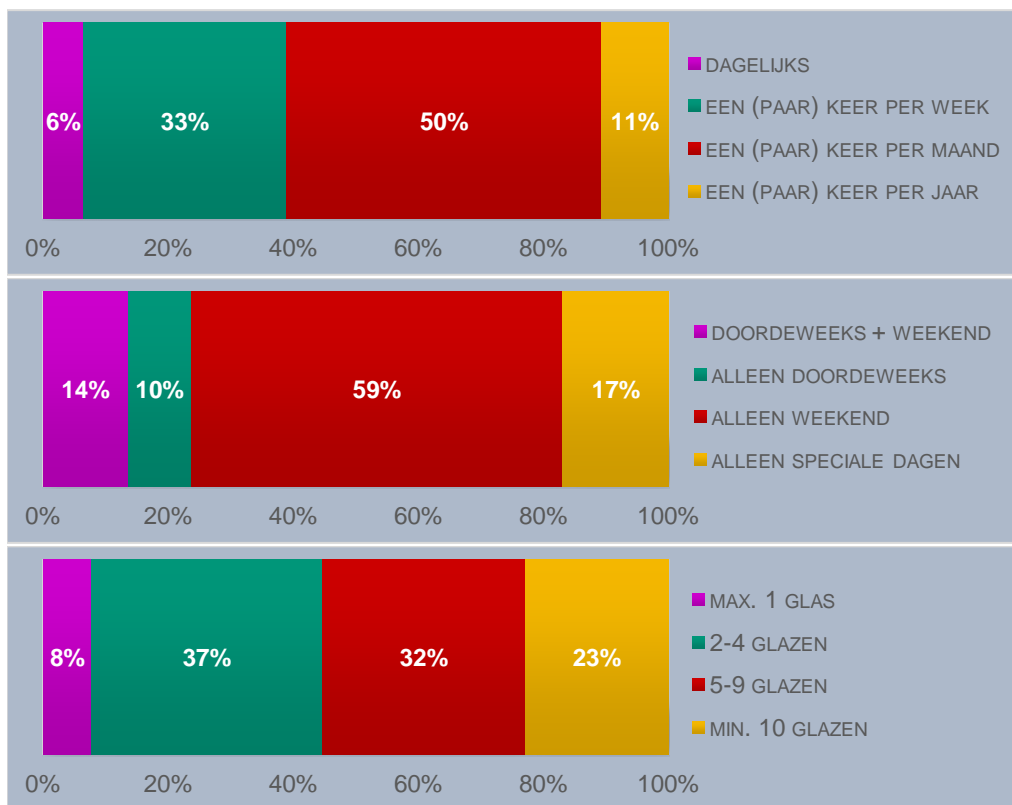
Figuur III.9: Alcohol (n = 148)

Frequentie en hoeveelheid

Eén op de tien huidige drinkers (laatste 4 weken) consumeert hooguit een paar keer per jaar alcohol (11%), de helft doet dat maandelijks (50%), en een derde wekelijks (33%). Zoals gezegd komt dagelijks drinken relatief weinig voor (6% van de huidige drinkers). Gemiddeld drinken de huidige drinkers 87 dagen per jaar alcohol, wat neerkomt op circa 7 dagen per maand.

De meeste huidige drinkers consumeren alleen in het weekend alcohol (59%). Eén op de zes bewaart alcohol voor speciale gelegenheden (17%). Een kwart (24%) drinkt (ook) doordeweeks.

Op dagen dat ze drinken, consumeren de huidige drinkers gemiddeld 7 glazen alcohol. Achter dit gemiddelde gaat een flinke variatie schuil, waarbij een deel het houdt bij maximaal één glas alcohol (8%), maar een ander, groter deel er minimaal tien zegt te drinken (23%).

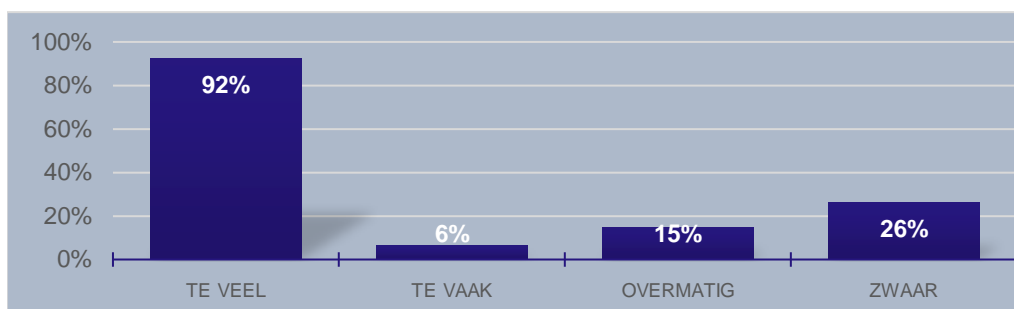
Figuur III.10: Frequentie en hoeveelheid (huidige gebruikers, n = 82)

Risikant gebruik

Het Voedingscentrum adviseert om geen of maximaal één glas alcohol per dag te drinken en raadt aan om niet elke dag te drinken, maar af en toe een dagje over te slaan.³⁴ Volgens deze normen drinken bijna alle huidige drinkers te veel (92%, neerkomend op 67% van alle mbo'ers), en een klein deel te vaak (dagelijks, 6%). In landelijke bevolkingsonderzoeken wordt daarnaast gesproken van overmatig drinken en zwaar drinken.³⁵ Overmatig drinken is meer dan 14 (vrouwen) of 21 (mannen) glazen alcohol per week. Hieraan voldoet 15% van de huidige drinkers (9% van alle mbo'ers). Zwaar drinken is wanneer één keer per week of vaker minimaal 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op één dag worden gedronken. Volgens deze definitie is 26% van de huidige drinkers een zware drinker (15% van alle mbo'ers). Tot slot zou 8% van de huidige drinkers willen stoppen of minderen met alcohol.

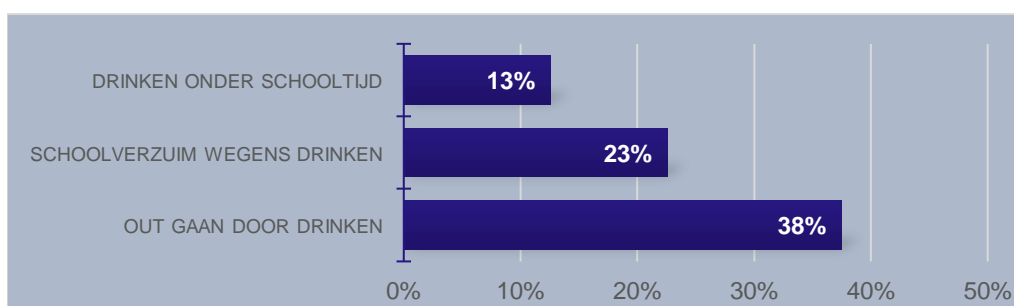
³⁴ Voedingscentrum, *Encyclopedie. Alcohol (bier, wijn en sterke drank)*.

³⁵ Trimbos-instituut, *Cijfers alcohol*.

Figuur III.11: Te veel, te vaak, overmatig en zwaar drinken (huidige gebruikers, n = 82)

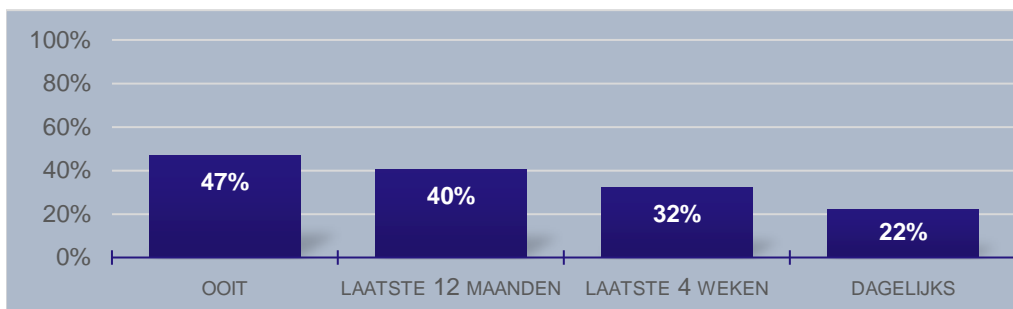
Andere indicatoren van riskant drinken zijn gedragingen zoals het alcoholgebruik onder schooltijd (of stage/werk), schoolverzuim (idem) als gevolg van alcoholgebruik, en zoveel drinken dat je niet meer kan staan, ziek wordt of 'out' gaat ('comazuipen'). De laatste 12 maanden dronk 13% van de huidige drinkers weleens alcohol vlak voor schooltijd of tijdens een pauze/tussenuur. Bijna een kwart van de huidige drinkers (23%) miste weleens school of kwam te laat omdat hij/zij (te veel) alcohol had gedronken (bijv. dronken, kater of verslapen). En meer dan een derde (38%) dronk de laatste 12 maanden weleens zo veel alcohol dat hij/zij 'out' ging. Als we deze percentages vertalen van de huidige drinkers naar de totale groep mbo'ers, dan dronk 7% het laatste jaar onder schooltijd, verzuimde 13% wegens drankgebruik en dronk 17% zoveel dat hij/zij 'out' ging.

Figuur III.12: Riskant drinkgedrag laatste 12 maanden (huidige gebruikers, n = 82)

3.3 Tabak

Bijna de helft van de mbo'ers heeft ooit sigaretten of shag gerookt (47%). Gemiddeld rookten zij op hun 15^e voor het eerst. Negen van de tien mbo'ers die ooit rookten begonnen daarmee toen ze minderjarig waren en dus jonger dan de leeftijdsgrens voor tabaksverkoop. De laatste 12 maanden rookte 40% van de mbo'ers, de laatste 4 weken rookte een derde (32%) en ruim een vijfde (22%) rookt dagelijks.

Figuur III.13: Tabak (n = 148)

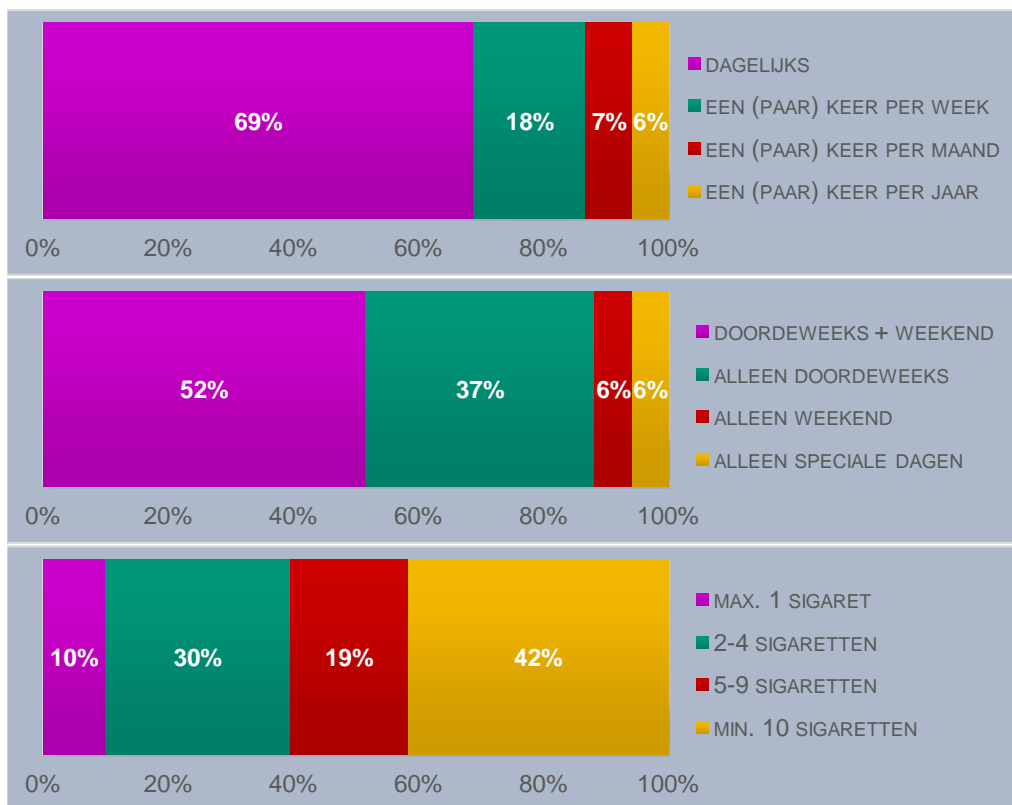
Frequentie en hoeveelheid

Bijna een derde van de huidige rokers (laatste 4 weken) rookt niet dagelijks (31%). Zij doen dat een (paar) keer per week (18%), een (paar) keer per maand (7%), of nog minder vaak (6%). Er zijn dus grote verschillen in hoe vaak wordt gerookt, waardoor het gemiddelde van 289 dagen per jaar (circa 5 dagen per week) niet zoveel zegt.

Opvallend is dat een flink deel van de huidige rokers dat alleen doordeweeks doet (37%). Er is ook een discrepantie tussen het percentage dagelijkse rokers (69%) en het percentage dat zowel doordeweeks als in het weekend rookt (52%). Dagelijks betekent immers elke dag van de week? Een flink deel van de huidige dagelijkse rokers (42%) geeft echter aan alleen op doordeweekse dagen te roken. “Elke dag” wordt door hen blijkbaar opgevat als “elke school- of werkdag”.³⁶

Op dagen dat gerookt wordt, worden gemiddeld 9 sigaretten opgestoken. Eén op de tien huidige rokers rookt hooguit 1 sigaret (waarvan een deel alleen een trekje neemt of meerookt). Een veel groter deel van de huidige rokers, 42%, rookt minstens tien sigaretten (soms meer dan een pakje per dag).

³⁶ Extra analyse wijst uit dat hetzelfde fenomeen ook bij energiedrankjes, alcohol, cannabis en lachgas speelt. Daar valt het echter minder op omdat het aantal dagelijkse gebruikers daar kleiner is dan het aantal gebruikers op zowel doordeweekse als weekenddagen (ook niet-dagelijkse gebruikers kunnen namelijk zowel doordeweeks als in het weekend consumeren)..

Figuur III.14: Frequentie en hoeveelheid (huidige gebruikers, n = 48)

Risikant gebruik

Roken is nooit risicovrij, maar zware rokers – minstens een pakje (20 sigaretten) per dag – hebben een aanmerkelijk kortere levensverwachting.³⁷ Van de huidige rokers onder de mbo'ers is 17% een zware roker (5% van alle mbo'ers). Een twee keer zo grote groep (36% van de huidige rokers) wil stoppen of minderen.

3.3.1 E-sigaret, shisha-pen, waterpijp en snus

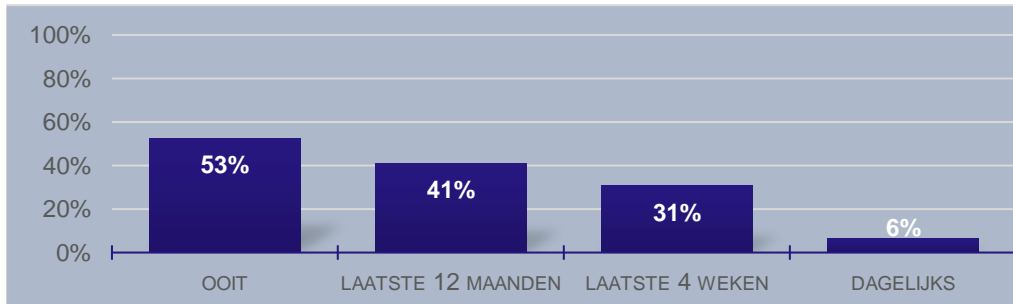
Naast sigaretten of shag zijn er tegenwoordig meerdere rookalternatieven. Er zijn vele soorten navulbare elektronische sigaretten verkrijgbaar om te *vapen*, of wegwerp-sigaretten in diverse smaakjes (shisha-pennen), zowel met als zonder nicotine. Tabak kan tevens in een waterpijp worden gerookt, of in poedervorm als *snus* via het slijmvlies in de mond worden opgenomen. De laatste 12 maanden gebruikte 17% van de mbo'ers een e-sigaret, 20% een shisha-pen, 16% een waterpijp en 9% snus. In totaal 'rookte' 32% op een alternatieve manier, waarvan een groot deel daarnaast ook traditionele sigaretten of shag rookte.³⁸

³⁷ Reep-van den Bergh CMM, Harteloh PPM & Croes EA (2017) [Doodsoorzaak nr. 1 bij jonge Nederlanders: de sigaret](#), *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 161: D1991.

³⁸ Er is (internationaal) controversie over de e-sigaret, die volgens sommigen als 'gateway' naar traditionele sigaretten zou fungeren. Wetenschappers verschillen echter van mening over een dergelijk causaal verband.

3.4 Cannabis

Iets meer dan de helft van de mbo'ers heeft ooit cannabis (hasj of wiet) gebruikt (53%), vier op de tien deden dat de laatste 12 maanden (41%), drie op de tien de laatste 4 weken (31%), en 6% van alle mbo'ers blowt elke dag. Negen van de tien ooit-blowers deden dat voor het eerst toen ze nog minderjarig waren; de gemiddelde startleeftijd is 16 jaar.

Figuur III.15: Cannabis (n = 148)

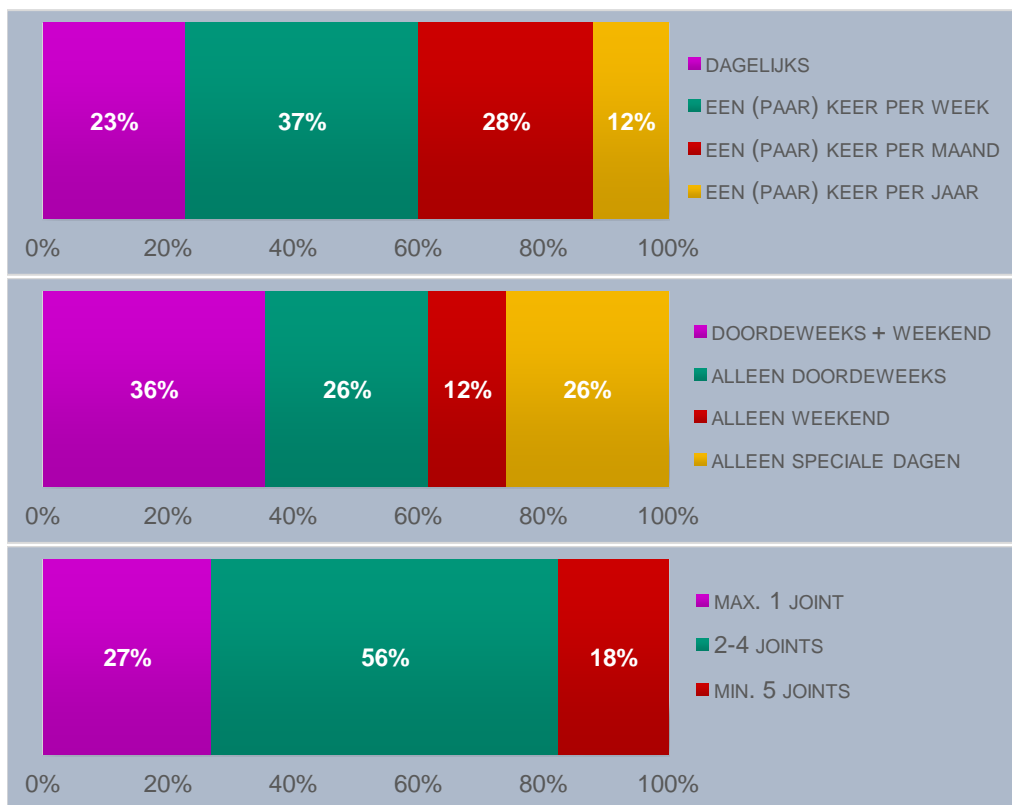
Frequentie en hoeveelheid

Gemiddeld blowen de huidige blowers 159 dagen per jaar (ca. 3 keer per week), maar er zijn grote onderlinge verschillen. Bijna een kwart van de vijf huidige blowers doet dat dagelijks (23%). Bij de rest varieert de frequentie van een paar keer per week (37%) tot een paar keer per maand (28%) of een paar keer per jaar (12%).

De meeste huidige blowers blowen (ook) op doordeweekse dagen (62%); de andere helft blowt alleen in het weekend (12%) of alleen op speciale dagen (26%).

Ruim een kwart van de huidige blowers gebruikt maximaal 1 joint op een dag (27% waaronder 20% minder dan een hele joint blowt en bijvoorbeeld deelt met iemand anders), maar er zijn er ook die minstens 5 joints blowen (18%). De gemiddelde gebruikshoeveelheid op een blowdag is 3 joints.

Bron: Balfour DJK, Benowitz NL, Colby SM, Hatsukami DK, Lando HA, Leischow SJ, Lerman C, Mermelstein RJ, Niaura R, Perkins KA, Pomerleau OF, Rigott NAI, Swan GE, Warner KE & West R (2021) [Balancing Consideration of the Risks and Benefits of E-Cigarettes](#), *American Journal of Public Health* 111, 1661_1672,.

Figuur III.16: Frequentie en hoeveelheid (huidige gebruikers, n = 41)

Gebruikspatronen

Cannabis kan als hasj (harsconcentraat van de hennepplant) of wiet (gedroogde bloemtoppen van de hennepplant) worden gekocht. Naar schatting 80% van de coffeeshopverkoop in Nederland bestaat uit wiet.³⁹ Onder de huidige blowers op het mbo in Hilversum is wiet (41%) ook wat populairder dan hasj (36%), maar voor een groot deel (24%) maakt het niet uit.

Qua sterkte (THC-gehalte) gaat de voorkeur duidelijk uit naar sterke (31%) of zelfs erg sterke cannabis (27%); slechts 3% kies liever voor een (erg) milde variant. De rest koopt meestal 'gemiddeld' (34%) of heeft geen idee van de sterkte (5%).

Vrijwel iedereen rookt cannabis in een joint (99%). Andere manieren die daarnaast ook wel worden gebruikt zijn *edibles* (bijv. spacecake, wietlolly, cannabisdrinks, 34%), waterpijp (shisha of bong, 12%), vaporizer (11%) en pijpje (8%).

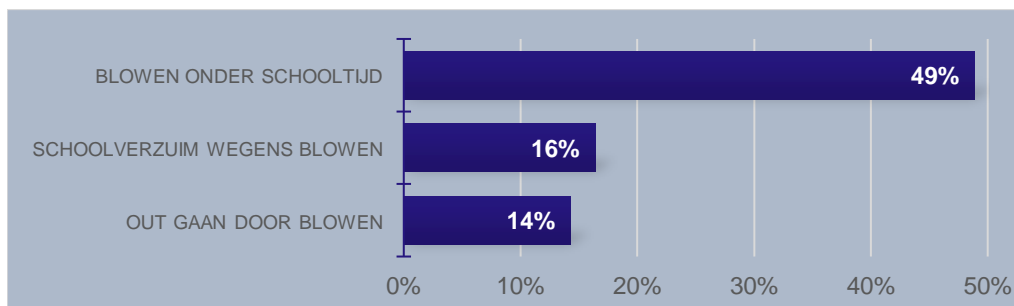
De cannabis wordt meestal vermengd met tabak (89%). Eén op de vijf huidige blowers (21%) gebruikt ook weleens pure hasj of wiet. Kruiden of andere tabaksvervangers worden minder vaak gebruikt (11%).

³⁹ Rigter S & Oomen P (2021) *THC-concentraties in wiet, nederwiet en hasj in Nederlandse coffeeshops (2020-2021)*, Trimbos-instituut.

Risikant gebruik

In tegenstelling tot alcohol, bestaan er voor cannabis nog steeds geen (inter)nationale standaardmaten voor frequentie of hoeveelheid van zwaar of overmatig blowen.⁴⁰ In Antenne wordt daarom sinds 1995 riskant blowen gedefinieerd als: dagelijks blowen (ongeacht hoeveelheid) of een paar keer per week meer dan één joint blowen. Een flink deel van de huidige blowers voldoet aan deze definitie: 42% (wat neerkomt op 12% van alle mbo'ers). Eén op de drie huidige blowers (33%) vindt zelf dat ze te veel of te vaak blowen en zou willen stoppen of minderen.

Parallel met alcohol is als indicatie van riskant blowen ook gevraagd naar blowen onder schooltijd (of stage/werk), schoolverzuim (idem) als gevolg van cannabisgebruik, en zoveel blowen dat je niet meer kan staan, ziek wordt of 'out' gaat. De laatste 12 maanden blowde bijna de helft van de huidige blowers weleens vlak voor schooltijd of tijdens een pauze/tussenuur (49% van de huidige blowers, 15% van alle mbo'ers). School missen of te laat komen omdat je stoned bent, een wietkater hebt of je verslaapt is de laatste 12 maanden 16% van de huidige blowers overkomen (5% van alle mbo'ers). En 14% van de huidige blowers (5% van alle mbo'ers) ging de laatste 12 maanden 'out' door het blowen.

Figuur III.17: Riskant blowgedrag laatste 12 maanden (huidige gebruikers, n = 41)

3.5 Lachgas

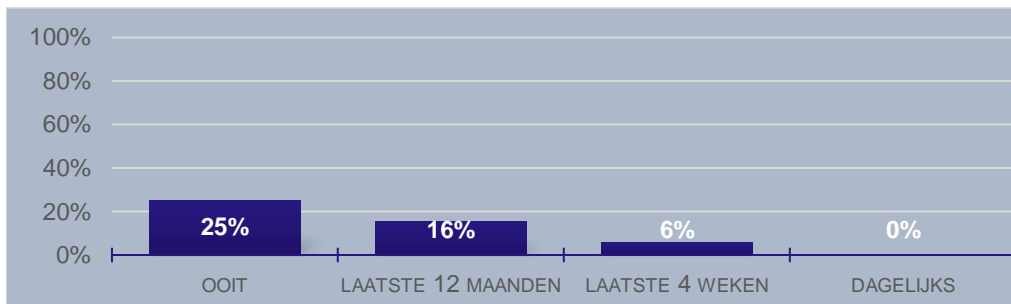
Op het moment van schrijven (najaar 2022) is het enkele jaren geleden door het kabinet aangekondigde landelijke lachgasverbod opnieuw vertraagd door een negatief advies van de Raad van State.⁴¹ Vooral nog is lachgas dus nog een legale drug.⁴² Een kwart van de mbo'ers (25%) heeft ooit lachgas gebruikt. De gemiddelde startleeftijd is 16 jaar. De laatste

⁴⁰ Er zijn weliswaar meerdere diagnostische instrumenten en screeners voor problematisch cannabisgebruik, maar daarin worden geen grenswaarden voor frequentie of hoeveelheid gehanteerd.

⁴¹ Roemer Ockhuijsen, *Onbegrip bij burgemeesters na negatief advies voor landelijk lachgasverbod*. NOS, 20 augustus 2022.

⁴² In augustus 2021 was de gemeente Hilversum voornemens om lachgas middels een algemene plaatselijke verordening (APV) te verbieden (Sjoerd Stoop, *Hilversum werkt aan regels om lachgasgebruik tegen te gaan*, NHNieuws, 27 augustus 2021), maar tot op heden lijkt dat niet gerealiseerd.

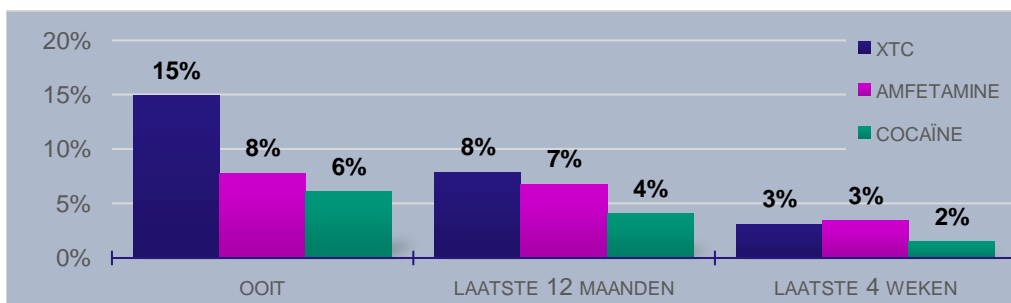
12 maanden gebruikte 16% van de mbo'ers lachgas en de laatste 4 weken 6%. Er is onder de onderzochte mbo'ers niemand die elke dag lachgas gebruikt; de meesten gebruiken hooguit een paar keer per jaar.

Figuur III.18: Lachgas (n = 148)

3.6 XTC, amfetamine en cocaïne

Ongeveer één op de zes mbo'ers (15%) heeft ooit xtc gebruikt.⁴³ Met de andere klassieke stimulantia hebben mbo'ers minder vaak ervaring. Amfetamine of speed is ooit door 8% gebruikt, en cocaïne (snuifcoke) door 6%. De ooit-gebruikers van deze middelen waren gemiddeld 16 á 17 jaar toen zij dat voor het eerst deden. De laatste 12 maanden gebruikte 8% xtc, 7% amfetamine en 4% cocaïne. Gebruikscijfers voor de laatste 4 weken liggen rond de 2-3%.

Figuur III.19: XTC, amfetamine en cocaïne (n = 148)

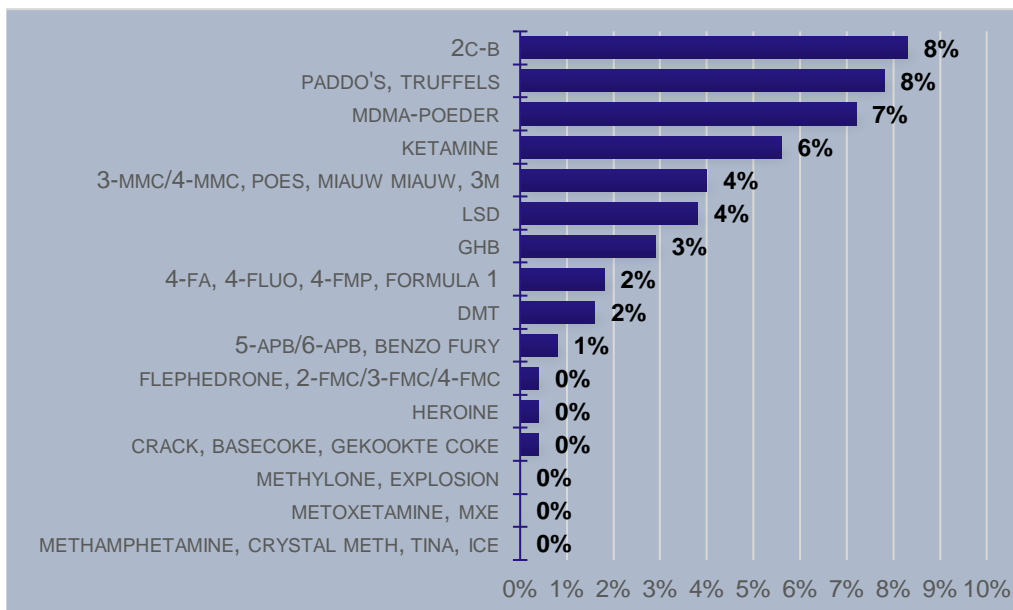
3.7 Overige drugs

Van de vijftien overige drugs waarnaar gevraagd is, is het ooit-gebruik over het algemeen beperkt tot enkele procenten. Op vier uitzonderingen na: 2c-B (8%), paddo's/truffels (8%), MDMA-poeder (7%) en ketamine (6%).⁴⁴ Recent gebruik (laatste 12 maanden) van deze vier

⁴³ We bedoelen hier MDMA in tabletvorm (XTC-pillen). Daarnaast is ook MDMA in poedervorm verkrijgbaar. Gebruik hiervan is terug te vinden onder 3.7 Overige drugs (pag. 49).

⁴⁴ MDMA-poeder is XTC in poedervorm. Vrijwel alle mbo'ers die ooit MDMA-poeder hebben gebruikt, gebruik(t)en ook XTC-pillen.

middelen ligt rond de 3-5%. Recente gebruikers van de andere drugs zijn op één hand te tellen.

Figuur III.20: Ooit-gebruik overige drugs (n = 148)

3-mmc / 4-mmc

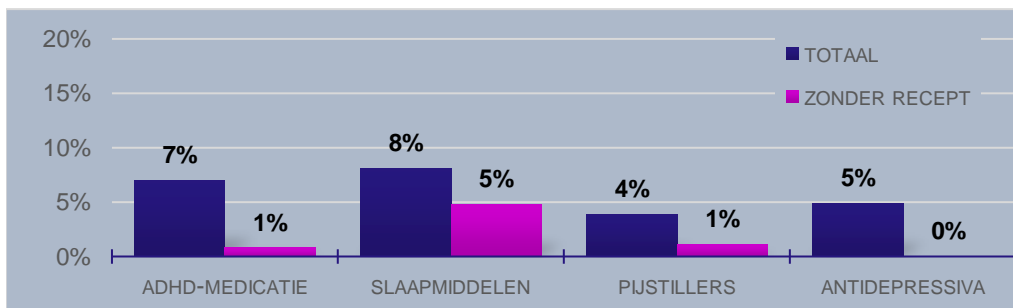
Uit de lijst met overige drugs verdient 3-mmc/4-mmc extra aandacht. 3-mmc en 4-mmc (mefedron) zijn amfetamine-achtige stoffen met vergelijkbare werking. Omdat beide middelen ook onder vergelijkbare namen worden verkocht – 3-mmc als ‘poes’; 4-mmc als ‘miauw miauw’ – is het onderscheid voor de gebruiker niet altijd duidelijk en zijn 3-mmc en 4-mmc samengenomen in één vraag. 4-mmc staat sinds maart 2012 op lijst I (harddrugs) van de Opiumwet, maar 3-mmc is pas in oktober 2021 op lijst II (softdrugs) geplaatst en was dus tijdens een groot deel van de 12 maanden voorafgaand aan de survey legaal verkrijgbaar. Signalen wijzen op een met name onder jongeren toenemende populariteit van 3-mmc.⁴⁵ Toch is het aantal mbo'ers dat het middel gebruikt dus relatief beperkt.

3.8 Medicijnen

Medicijnen kunnen net als drugs een psychoactieve werking hebben en ook zonder doktersvoorschrift ‘recreatief’ worden gebruikt. Dit geldt voor o.a. ADHD-medicatie (bijv. Ritalin, Concerta), slaap- en kalmeringsmiddelen (bijv. Valium, Seresta, Etizolam), zware pijnstillers (bijv. Oxycodon, Fentanyl) en antidepressiva (bijv. Prozac, Seroxat, Xanax). Van deze medicijnen werden slaap- en kalmeringsmiddelen de laatste 12 maanden het meest gebruikt door de mbo'ers (8%), waarvan iets meer dan de helft (5%) dat zonder recept

⁴⁵ Nabben T, Boekholt M & Benschop A (2021) *Antenne Nederland: Regiomonitor drugs en risicjongeren 2020-2021*, Hogeschool van Amsterdam | CAM (2021) *Risicobeoordeling 3-Methylmethcathinon (3-MMC)*, Coördinatiepunt Assessment en Monitoring nieuwe drugs;

deed. De andere medicijnen werden minder gebruikt (4% tot 7%) en vooral veel minder vaak zonder recept (1% of in het geval van antidepressiva helemaal niet).

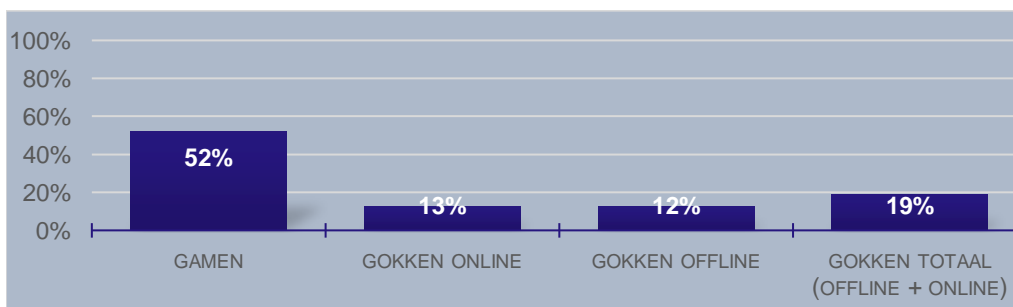

Figuur III.21: Medicijnen (laatste 12 maanden) (n = 148)

3.9 Gamen en gokken

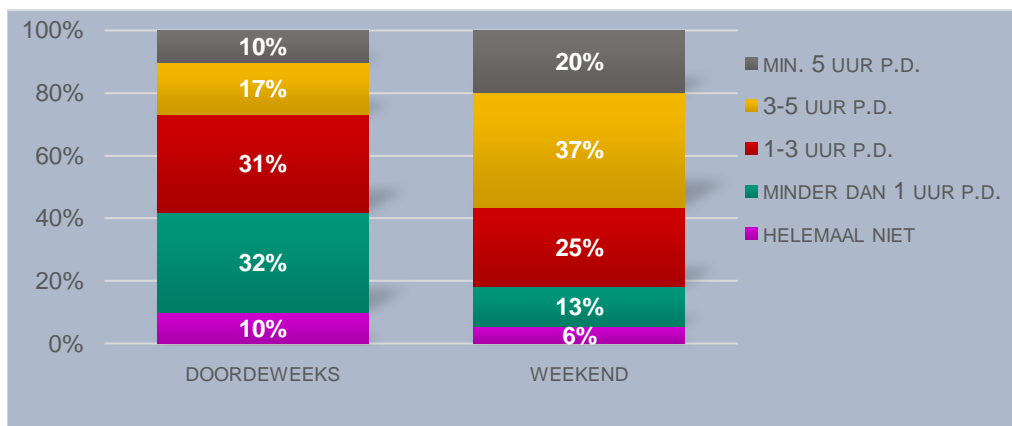
Gamen is het spelen van spelletjes op bijvoorbeeld Xbox, Playstation, PC, laptop, smartphone of online. Bij gokken maken we onderscheid tussen online gokken via internet en 'offline' gokken op fysieke locaties (bijv. gokhal, casino, bingoavond) of via fysieke verkooppunten (bijv. loten of toto-formulieren in een winkel). Het onderscheid wordt echter steeds vager; zeker sinds goksites van Nederlandse aanbieders (o.a. Toto, Holland Casino en Betcity) vanaf 1 oktober 2021 zijn gelegaliseerd.

Gamen is veruit favoriet bij de mbo'ers. De helft (52%) deed dit de laatste 12 maanden. De groep mbo'ers die online gokt (13%) en offline gokt (12%) is ongeveer even groot. Een deel doet beide; de laatste 12 maanden gokte in totaal 19% van de mbo'ers.

Figuur III.22: Gamen en gokken (laatste 12 maanden) (n = 148)

Doordeweeks wordt minder gegamed dan in de weekenden. De meeste recente gamers doen dit op doordeweekse dagen niet (10%) of hooguit 3 uur (63%). In het weekend gamet de meerderheid van de recente gamers meer dan 3 uur op een dag (57%).

Figuur III.23: Frequentie gamen (recente gamers, n = 77)

Vier op de tien recente gamers (39%) spelen alleen gratis spelletjes, maar de rest gaf de laatste 12 maanden gemiddeld meer dan 1.400 euro uit aan betaalde games/apps of aan extra levels, wapens, skins, etc. Dit gemiddelde wordt wel erg omhooggetrokken door een paar gamers die duizenden euro's zeggen uit te geven. In doorsnee wordt €145 per jaar besteed. Aan gokken (offline en/of online) wordt minder geld uitgegeven: de laatste 12 maanden gemiddeld €114 (doorsnee €46). Toch is het percentage recente gamers dat wil stoppen of minderen (6%) kleiner dan het percentage recente gokkers dat dat wil (21%).

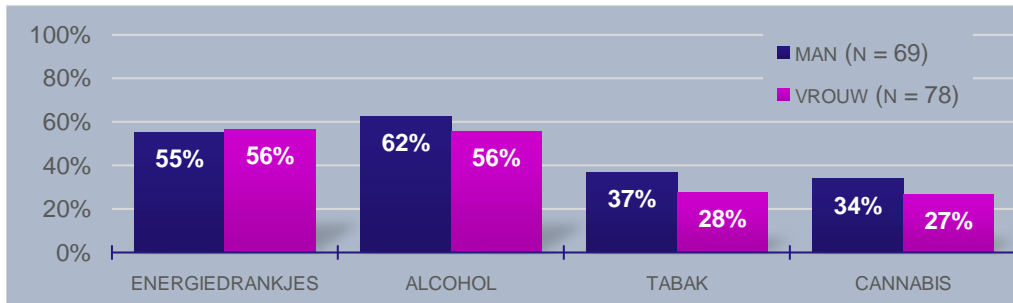
4 Verschillen tussen subgroepen

In de komende paragrafen maken we vergelijkingen in middelengebruik tussen subgroepen op basis van geslacht, leeftijd, achtergrond, niveau en sector. We kijken daarbij naar verschillen in *huidig* (laatste 4 weken) gebruik van energiedrankjes, alcohol, tabak en cannabis. Bij lachgas, gamen en gokken kijken we naar verschillen in *recent* (laatste 12 maanden) gebruik. Wegens beperkte aantallen wordt van de overige drugs alleen ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne vergeleken. In tekst en figuren worden afgeronde percentages en gemiddelden gepresenteerd. Voor meer informatie over de weging en gedetailleerde cijfers zie 1.2 Tabellen mbo-survey (pag. 89) in VI Bijlagen.

4.1 Geslacht

Bij de vergelijkingen naar geslacht laten we de kleine groep die zichzelf identificeert als 'anders' dan man of vrouw (1%) buiten beschouwing. Er zijn geen verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke mbo'ers in het percentage huidige gebruikers van energiedrankjes, alcohol, tabak en cannabis. Maar achter de percentages gaan wel wat verschillen in gebruikspatronen schuil. Mannelijke huidige drinkers doen dat namelijk frequenter (gem. 109 versus 63 dagen per jaar) en vaker doordeweeks (38% versus 8%). Ook zijn mannelijke mbo'ers vaker dagelijkse rokers (32% versus 13%) en roken mannelijke

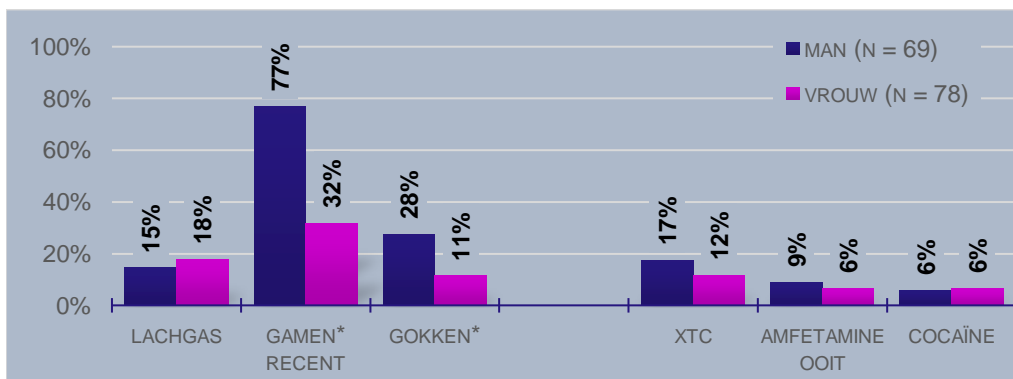
huidige rokers (dus) frequenter (gem. 335 versus 235 dagen per jaar) en vaker doordeweeks (100% versus 73%). Bovendien roken mannelijke huidige rokers meer sigaretten per dag (gem. 12 versus 7). Het gebruik van energiedrankjes en cannabis laat echter geen enkel verschil zien tussen mannelijke en vrouwelijke mbo'ers.

Figuur III.24: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van energiedrankjes, alcohol, tabak en cannabis naar geslacht

*Alleen bij * is sprake van een significant verschil*

Mannen en vrouwen verschillen niet in gebruik van lachgas de laatste 12 maanden, noch in het ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne. In recent gamen en gokken is er wel een duidelijk verschil: mannen zijn meer dan twee keer zo vaak recente gamers (77% versus 32%) en gokkers (28% versus 11%).

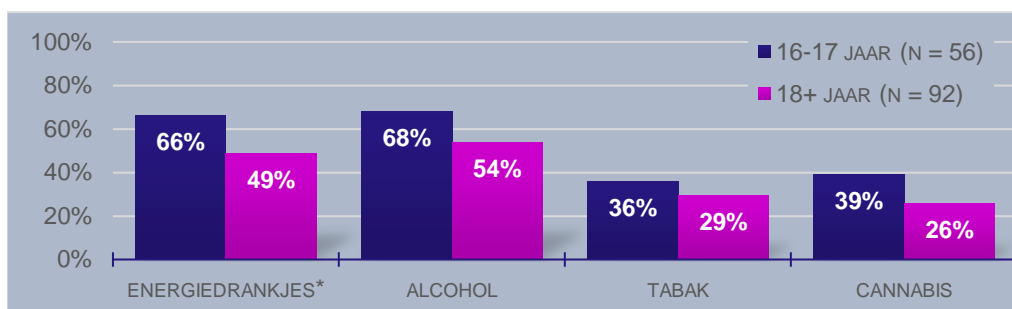

Figuur III.25: Recent (laatste 12 maanden) gebruik van lachgas, gamen en gokken, en ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne naar geslacht

*Alleen bij * is sprake van een significant verschil*

4.2 Leeftijd

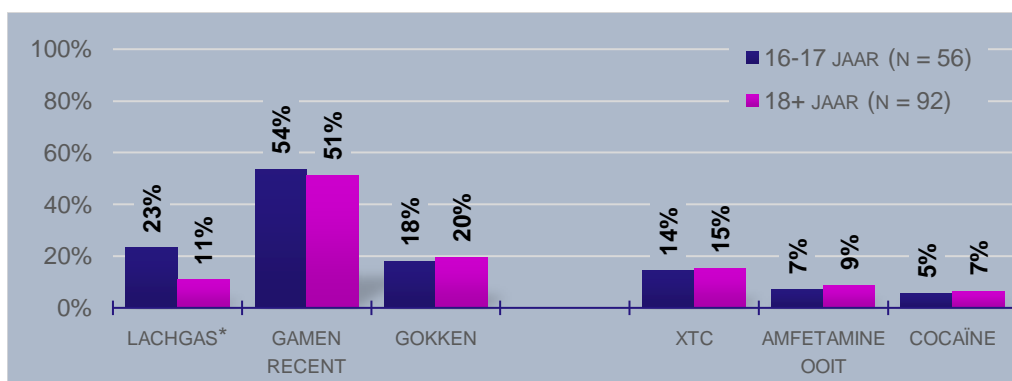
Voor de vergelijking tussen leeftijdsgroepen hanteren we een tweedeling: minderjarig (16-17 jaar) versus meerderjarig (18+ jaar). Minderjarige mbo'ers zijn vaker dan 18-plussers huidige gebruikers van energiedrankjes (66% versus 49%). Bij alcohol, tabak en cannabis zijn geen significante verschillen gevonden. Geconcludeerd kan worden dat 16-17-jarige mbo'ers niet onderdoen voor die van 18 jaar of ouder als het gaat om drinken, roken en blowen, ook niet qua frequentie of hoeveelheid. De minimumleeftijd van 18 jaar voor de verkoop van alcohol, tabak en cannabis is bij de onderzochte mbo'ers niet terug te zien in lagere gebruikscijfers onder minderjarigen.

Figuur III.26: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van energiedrankjes, alcohol, tabak en cannabis naar leeftijd

Alleen bij * is sprake van een significant verschil

Minderjarige mbo'ers zijn twee keer zo vaak recente lachgasgebruikers dan meerderjarige mbo-studenten (23% versus 11%). Bij gamen en gokken is er geen verschil naar leeftijd. Dat geldt ook voor ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne.

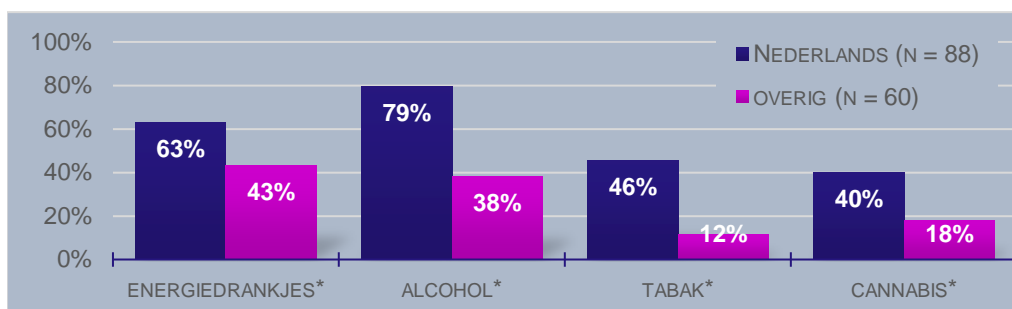
Figuur III.27: Recent (laatste 12 maanden) gebruik van lachgas, gamen en gokken, en ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne naar leeftijd

Alleen bij * is sprake van een significant verschil

4.3 Achtergrond

Er zijn duidelijke verschillen naar achtergrond⁴⁶, waarbij mbo'ers van Nederlandse komaf veel vaker huidige gebruikers zijn van energiedrankjes (63% versus 43%), alcohol (79% versus 38%), tabak (46% versus 12%) en cannabis (40% versus 18%) dan mbo'ers met een migratieachtergrond. Naast de gebruikpercentages liggen ook de gebruiksfrequenties hoger onder Nederlandse mbo'ers. Huidige drinkers van energiedrankjes met een Nederlandse achtergrond consumeren gemiddeld 152 dagen per jaar, tegenover gemiddeld 85 dagen per jaar onder huidige drinkers met een migratieachtergrond. Bij alcohol (gem. 101 versus 40 dagen per jaar), tabak (gem. 310 versus 175) en bij cannabis (gem. 181 versus 84) zien we vergelijkbare verschillen. Onder mbo'ers met een migratieachtergrond zijn er dus minder gebruikers, die ook minder vaak gebruiken.

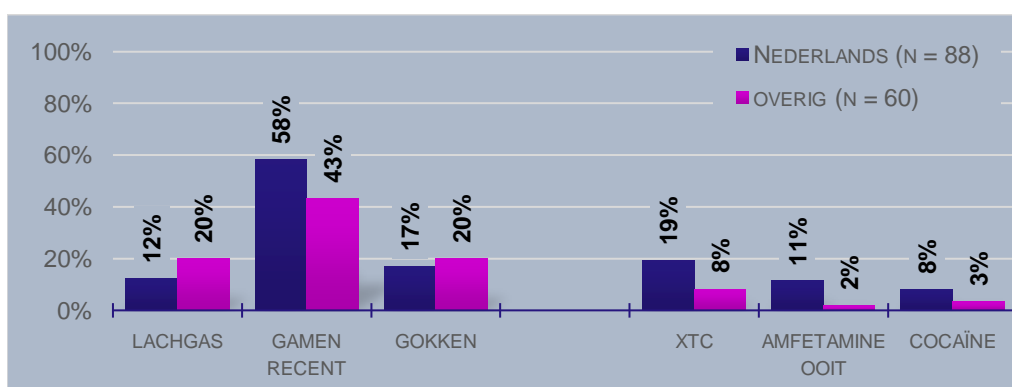
⁴⁶ Zelf-gerapporteerde achtergrond/afkomst, zie 1.1.3 Achtergrond (pag. 83) in VI Bijlagen.

Figuur III.28: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van energiedrankjes, alcohol, tabak en cannabis naar achtergrond

Alleen bij * is sprake van een significant verschil

In recent gebruik van lachgas, gamen, gokken en ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne kunnen geen verschillen naar achtergrond worden aangetoond.

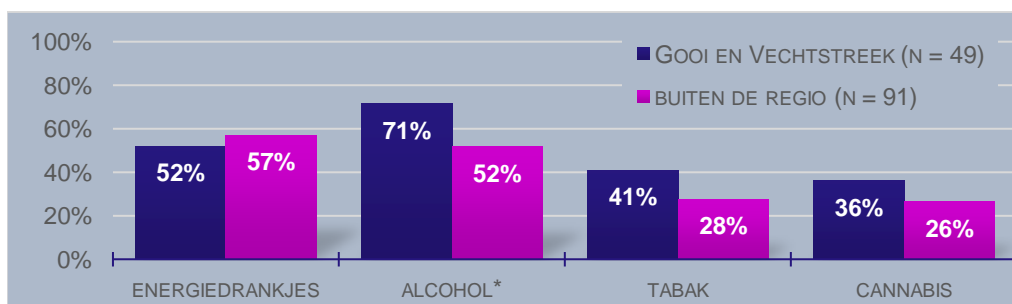

Figuur III.29: Recent (laatste 12 maanden) gebruik van lachgas, gamen en gokken, en ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne naar achtergrond

Alleen bij * is sprake van een significant verschil

4.4 Woonplaats

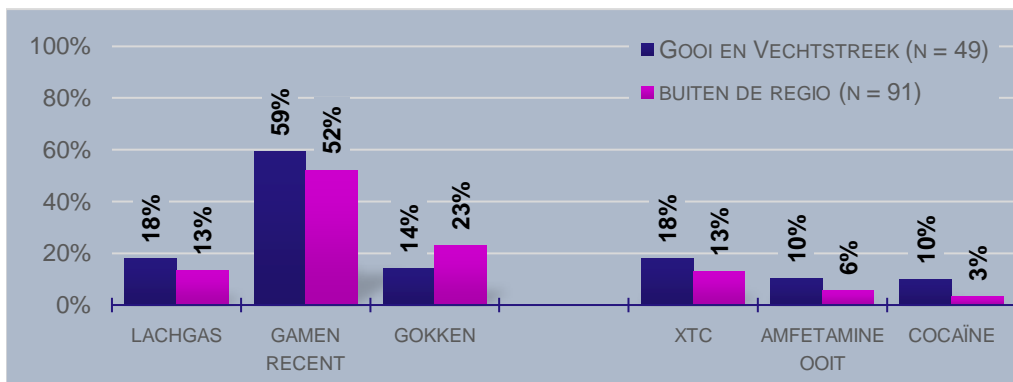
Zoals eerder vermeld komt een flink deel van de onderzochte studenten van MBO College Hilversum van buiten de regio Gooi en Vechtstreek. Mbo'ers die wel in de regio wonen, zijn vaker huidige drinkers (71% versus 52%). Bij tabak en cannabis zijn de verschillen niet significant, maar ook hier liggen de percentages wat hoger onder de Gooise mbo-studenten. In frequentie en hoeveelheden van gebruik zijn er geen verschillen.

Figuur III.30: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van energiedrankjes, alcohol, tabak en cannabis naar woonplaats

Alleen bij * is sprake van een significant verschil

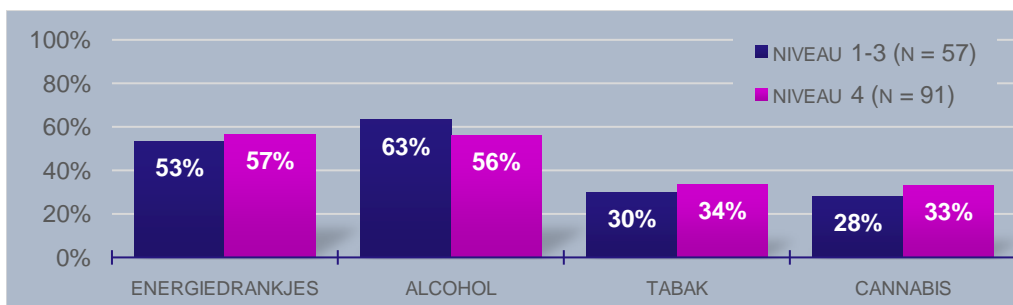
In recent gebruik van lachgas, gamen, gokken en ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne kunnen geen verschillen naar woonplaats worden aangetoond.

Figuur III.31: Recent (laatste 12 maanden) gebruik van lachgas, gamen en gokken, en ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne naar woonplaats
*Alleen bij * is sprake van een significant verschil*

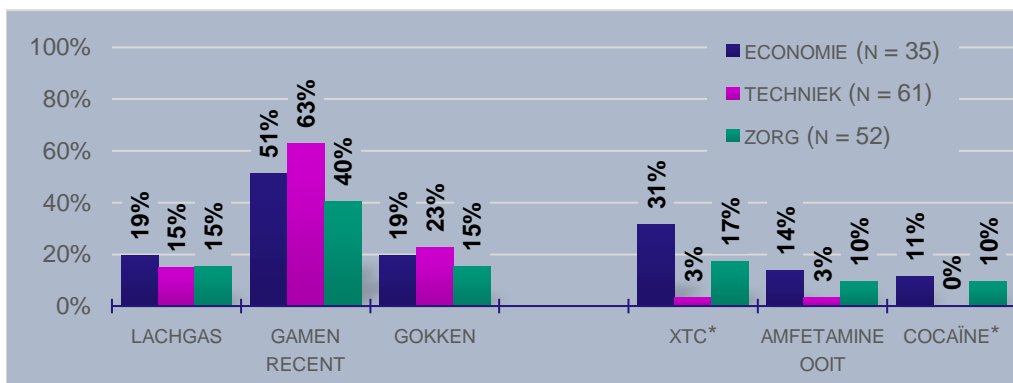
4.5 Niveau en sector

Voor de vergelijkingen naar niveau is een tweedeling gemaakt en zijn mbo-studenten die een entree- (1), basisberoeps- (2) en vakopleiding (3) volgen samengenomen. Deze worden vergeleken met mbo'ers die een niveau-4-opleiding volgen. Er zijn nauwelijks verschillen in drinken, roken of blowen naar niveau. En ook studenten van mbo-opleidingen in de sectoren economie, techniek en zorg komen wat drinken, roken en blowen betreft overeen (niet weergegeven in grafiek).

Figuur III.32: Huidig (laatste 4 weken) gebruik van energiedrankjes, alcohol, tabak en cannabis naar niveau
*Alleen bij * is sprake van een significant verschil*

Het niveau van de mbo-opleiding hangt niet samen met het gebruik van overige drugs, gamen of gokken door studenten (niet in grafiek). Sector maakt wel verschil: mbo-studenten in de sector techniek hebben niet of nauwelijks ervaring met xtc, amfetamine en cocaïne.

*Figuur III.33: Recent (laatste 12 maanden) gebruik van lachgas, gamen en gokken, en ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne naar sector
Alleen bij * is sprake van een significant verschil*

5 Vergelijking met andere cijfers

Hoe verhouden de onderzochte studenten van MBO College Hilversum zich tot andere leeftijdsgenoten? Die vraag is ietwat lastig te beantwoorden. Cijfers uit de Gezondheidsmonitor Jeugd in Gooi en Vechtstreek gaan over een jongere groep (ca. 12-17 jaar), die van de Gezondheidsmonitor Volwassenen in Gooi en Vechtstreek over een oudere groep (19+ jaar), en bovendien komen de meeste mbo'ers van buiten de regio. Voor Antenne Amsterdam 2021 werd een vergelijkbare groep van studenten op acht mbo-scholen in de hoofdstad onderzocht.⁴⁷ Daarnaast zijn er landelijke cijfers van jongeren in een vergelijkbare leeftijdscategorie (16-20 jaar) uit de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor 2021 van het CBS.⁴⁸ En tot slot onderzocht het Trimbos-instituut in 2019 (dus pre-corona) het middelengebruik onder 16-18-jarigen op het mbo en hbo in Nederland.⁴⁹ In het rapport van dat onderzoek worden gebruikscijfers van mbo'ers per leeftijdsjaar gepresenteerd. Hieruit zijn de cijfers van 18-jarigen geselecteerd; de gemiddelde leeftijd van de in Hilversum onderzochte mbo'ers. Een aantal gebruikscijfers uit deze onderzoeken (voor zover beschikbaar) is in *Figuur III.34* en *Figuur III.35* afgezet tegen de resultaten van deze Antenne mbo-survey in Gooi en Vechtstreek.

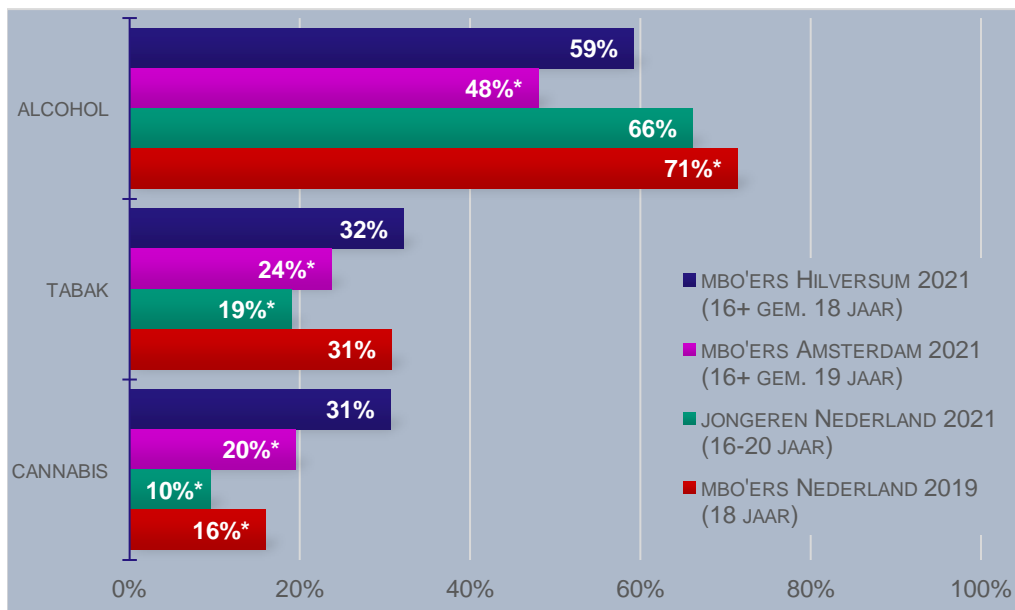
Wat betreft het drinken van alcohol is het beeld wisselend. Het percentage drinkers onder studenten van het MBO College Hilversum is hoger dan de mbo'ers in Amsterdam, vergelijkbaar met jongeren in de algemene bevolking in Nederland, en lager dan de 'gemiddelde' Nederlandse 18-jarige mbo'er. Qua tabak en cannabis liggen de percentages

⁴⁷ Benschop A & Nabben T (2022) *Antenne Amsterdam 2021*, Hogeschool van Amsterdam.

⁴⁸ CBS Statline, *Leefstijl en (preventief) gezondheidsonderzoek; persoonskenmerken*.

⁴⁹ De Beurs D, Monshouwer K & Dorsselaer S (2020) *Middelengebruik onder studenten van 16-18 jaar op het MBO en HBO 2019*, Trimbos-instituut.

over het algemeen boven die in de andere groepen. Mbo'ers in Gooi en Vechtstreek zijn dus relatief vaak rokers en blowers.

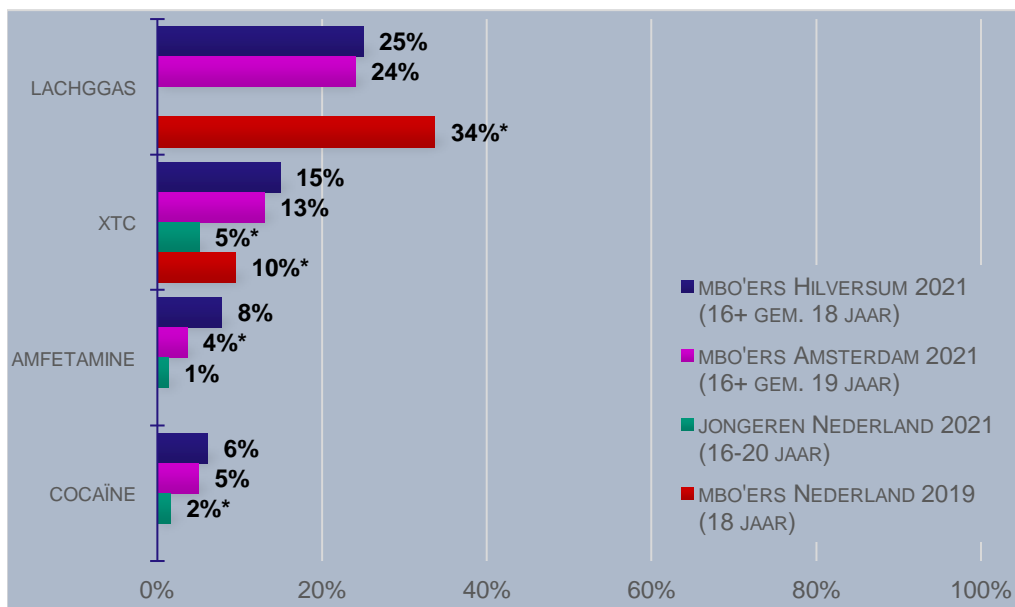
Figuur III.34: Vergelijking huidig (laatste 4 weken) gebruik van alcohol, tabak en cannabis met andere cijfers⁵⁰

Alleen bij * is sprake van een significant verschil⁵¹

Bij lachgas, xtc, amfetamine en cocaïne vergelijken we ooit-gebruik omdat hier de meeste cijfers over beschikbaar zijn. Vergeleken met de Amsterdamse mbo'ers ligt het percentage amfetaminegebruik hoger en is het ooit-gebruik van lachgas, xtc en cocaïne vergelijkbaar. Echter, vergeleken met de landelijke populatie jongeren van 16-20 jaar, hebben de mbo'ers in Gooi en Vechtstreek wel meer ervaring met xtc en cocaïne. Landelijke mbo-cijfers zijn alleen van lachgas en xtc beschikbaar. Het percentage mbo'ers dat ooit lachgas gebruikte ligt landelijk hoger dan in Gooi en Vechtstreek; het percentage ooit-gebruikers van xtc ligt landelijk lager. Afgezien van lachgas, is het algemene beeld dus dat mbo'ers in Gooi en Vechtstreek eerder hoger dan lager scoren op druggebruik.

⁵⁰ Bronnen: Benschop A & Nabben T (2022) *Antenne Amsterdam 2021*, Hogeschool van Amsterdam. | CBS Statline, [Leefstijl en \(preventief\) gezondheidsonderzoek: persoonskenmerken](#). Let op: CBS hanteert de classificatie 'drinkers' (= afgelopen 12 maanden wel eens alcoholhoudende drank gedronken) en 'rokers' (= rookt wel eens). | De Beurs D, Monshouwer K & Dorsselaer S (2020) *Middelengebruik onder studenten van 16-18 jaar op het MBO en HBO 2019*, Trimbos-instituut.

⁵¹ Verschillen zijn indicatief en moeten met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd omdat het verschillende, niet perfect vergelijkbare, onderzoek(s)groep(en) betreft. Er zijn chi-kwadraat toetsen voor verschillen tussen een enkele stoefproef en een bepaalde gegeven waarde gehanteerd.

Figuur III.35: Vergelijking ooit-gebruik van lachgas, xtc, amfetamine en cocaïne met andere cijfers⁵²

Alleen bij * is sprake van een significant verschil⁵³

6 Samenvatting

Begin 2022 heeft een team van veldwerkers buiten bij de hoofdvestiging van MBO College Hilversum studenten van 16 jaar en ouder gevraagd om deel te nemen aan de Antenne survey over roken, drinken en drugs. Gebrek aan medewerking van de school en de heersende coronasituatie (veel afgelaste lessen en thuisonderwijs wegens quarantaine van docenten en studenten) bemoeilijkten de dataverzameling. In totaal vulden **148** mbo'ers een anonieme online vragenlijst in. Na weging kunnen de verzamelde data wel worden gezien als voldoende representatief voor de studentepopulatie als het gaat om type opleiding en geslacht.

Algemene kenmerken

De onderzochte mbo'ers zijn ongeveer even vaak man als vrouw. De gemiddelde leeftijd is 18 jaar en vier op de tien (38%) zijn minderjarig (16-17 jaar). De meesten identificeren zichzelf als Nederlands (60%); de rest rapporteert vele verschillende niet-Nederlandse of gemengde (familie)achtergronden. Bijna twee derde komt van buiten de regio Gooi en

⁵² Bronnen: Benschop A & Nabben T (2022) *Antenne Amsterdam 2021*, Hogeschool van Amsterdam. | CBS Statline, *Leefstijl en (preventief) gezondheidsonderzoek: persoonskenmerken* (ooit-gebruik lachgas ontbreekt). | De Beurs D, Monshouwer K & Dorsselaer S (2020) *Middelengebruik onder studenten van 16-18 jaar op het MBO en HBO 2019*, Trimbos-instituut (ooit-gebruik amfetamine en cocaïne ontbreekt).

⁵³ Verschillen zijn indicatief en moeten met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd omdat het verschillende, niet perfect vergelijkbare, onderzoek(s)groep(en) betreft. Er zijn chi-kwadraat toetsen voor verschillen tussen een enkele stofproef en een bepaalde gegeven waarde gehanteerd.

Vechtstreek naar het mbo in Hilversum (65%). Qua mentaal welbevinden scoren de mbo'ers in Gooi en Vechtstreek iets slechter dan jongeren in de algemene Nederlandse bevolking: een kwart (26%) heeft psychische klachten en is volgens de MHI-5 (een internationaal meetinstrument) geestelijk ongezond. Een niet-westerse migratieachtergrond en een relatief laag gezinsinkomen zijn factoren die hierbij een rol kunnen spelen.

Ervaring met alcohol, tabak, cannabis en andere drugs

De meeste mbo'ers hebben *ooit* energiedrankjes (86%) en alcohol (85%) gedronken, en ongeveer de helft heeft *ooit* tabak gerookt (47%) of cannabis gebruikt (53%). Met andere middelen hebben de meesten echter (nog) geen ervaring, want ooit-gebruik van lachgas is 25%, op afstand gevolgd door xtc (15%), amfetamine (8%), 2c-b (8%), paddo's/truffels (8%), cocaïne (6%), ketamine (6%) en 3-MMC/4-MMC (2%). Overige drugs (o.a. GHB en methamfetamine) worden niet of nauwelijks gebruikt. De meeste ooit-gebruikers van alcohol, tabak en cannabis waren minderjarig toen ze voor het eerst dronken, rookten of blowden en mochten toen dus nog geen drank, sigaretten en cannabis kopen.

Roken, drinken en blowen

De top vier van *huidig* gebruik (laatste 4 weken) is gelijk aan die van ooit-gebruik: energiedrankjes (55%), alcohol (59%), tabak (32%) en cannabis (31%). De frequentie van het gebruik van deze middelen loopt nogal uiteen. De huidige drinkers van alcohol doen dat zelden dagelijks en beperken alcoholgebruik vaak tot de weekenden of speciale gelegenheden (bijv. feestdagen of vakantie). Aan de andere kant roken de meeste huidige rokers wél elke dag (69%) en een kwart van de huidige blowers doet dat dagelijks (23%). Gebruikers consumeren gemiddeld 2 blikjes energiedrankjes, 7 glazen alcohol, 9 sigaretten en 3 joints op dagen dat ze drinken, roken of blowen. Ook hierin zit flink wat variatie; sommigen houden het bij eentje, anderen nemen veel grotere hoeveelheden.

Risikant roken, drinken en blowen

Gebruik van genotmiddelen is nooit risicovrij, maar bepaalde gebruikspatronen brengen extra risico met zich mee. Zo rookt 17% van de huidige rokers minstens een pakje sigaretten per dag (dat komt neer op 5% van alle mbo'ers). Een belangrijke indicatie voor riskant cannabisgebruik is dat de helft (49%) van de huidige blowers het laatste jaar weleens een joint rookte vlak voor schooltijd of tijdens een pauze/tussenuur (15% van alle mbo'ers). Meest voorkomend riskant gedrag bij alcohol is zoveel drinken dat je niet meer kan staan, ziek wordt of 'out' gaat. Dit 'comazuipen' deed meer dan een derde (38%) van de huidige drinkers het laatste jaar (17% van alle mbo'ers).

Medicijnen

Slaap- en kalmeringsmiddelen werden de laatste 12 maanden door 8% van de mbo'ers gebruikt, waarvan iets meer dan de helft (5%) dat deed zonder doktersvoorschrift. Andere medicijnen (ADHD-medicatie, zware pijnstillers of antidepressiva) werden door hooguit 1% zonder recept gebruikt.

Gamen en gokken

De helft (52%) van de mbo'ers speelde de laatste 12 maanden games (op console, smartphone of online); op doordeweekse dagen meestal hooguit 3 uur per dag, maar in het weekend meestal meer. Traditionele 'offline' gokspelletjes (op fysieke locaties) werden het laatste jaar door 12% van de mbo'ers gespeeld. Online gokken via internet kwam met 13% even vaak voor.

Verschillen naar geslacht, leeftijd, achtergrond en woonplaats

Mannelijke mbo'ers drinken en roken frequenter en zijn vaker gamers en gokkers dan vrouwelijke mbo'ers. Opvallend genoeg is er nauwelijks verschil in middelengebruik tussen 16-17-jarige mbo-studenten en 18-plussers. Gebruik van energiedrankjes en lachgas ligt zelfs wat hoger onder de minderjarige mbo'ers. Mbo'ers die zichzelf als Nederlands identificeren scoren beduidend hoger op het gebruik van energiedrankjes, alcohol, tabak én cannabis dan mbo'ers die een buitenlandse (familie)achtergrond rapporteren. Studenten van MBO College Hilversum die in de regio wonen zijn vaker huidige drinkers dan mbo'ers die van buiten Gooi en Vechtstreek komen.

Vergelijking met andere cijfers

Ten opzichte van landelijke cijfers over jongeren en mbo'ers, en cijfers uit de Amsterdamse mbo-survey, lijken de in Gooi en Vechtstreek onderzochte mbo'ers vaker huidige rokers en blowers. Qua alcohol is het beeld wisselend: het percentage huidige drinkers is onder mbo'ers in Gooi en Vechtstreek lager dan landelijk, maar hoger dan in Amsterdam. Het ooit-gebruik van xtc, amfetamine en cocaïne ligt in Gooi en Vechtstreek eerder hoger dan lager vergeleken met andere cijfers.

IV MARKT

1	Panel	63
2	Testservice	64
2.1	Aangeboden monsters	65
2.1	Ecstasy	66
2.2	Cocaïne	68
2.3	Amfetamine	70
2.4	2C-B	72
2.5	Overige monsters	73
3	Samenvatting	74

Antenne focust primair op gebruikers van genotmiddelen, maar verzamelt daarnaast ook informatie over de marktzijde van middelengebruik. Deze informatie is afkomstig uit kwalitatieve interviews met het **panel** van professionals en jongeren. Testuitslagen van de **testservice** leveren daarnaast cijfers over de zuiverheid en dosering van drugs.

1 Panel

Hoe komen jongeren in Gooi en Vechtstreek aan hun middelen? Niet iedereen in het panel van professionals en jongeren (zie *II Panel*, pag. 10) heeft hier goed zicht op, maar uit de interviews komen toch een beeld naar voren.

Voor minderjarigen die relatief veel tijd op straat doorbrengen, is het betrekkelijk eenvoudig om aan alcohol en cannabis te komen. De groepen zijn fluïde, met een mix van jong en ouder (18-plussers), die alcohol of cannabis consumeren en/of kunnen kopen. We beschreven al in een eerdere editie van Antenne Gooi en Vechtstreek dat bezorgdiensten ook cannabis aan minderjarigen leveren. Net als in Amsterdam, zijn ook in Gooi en Vechtstreek bezorgers actief die hun illegale menulijst via sociale media (Snapchat of Whatsapp) aanprijzen en aan huis bezorgen. Uitgaanders Roel en Frank weten er zo een stuk of vier te noemen. Het draait om kwaliteit, mazzeltjes af en toe, en of je iemand mag die de drugs komt brengen. “De dealers die wij kennen zijn vertrouwd. Het is in hun belang als ze hun klanten weten te behouden.”

Het komt ook voor dat iemand in de groep contact heeft met een bezorger of thuisverkoper óf zelf voor de vriendenkring drugs regelt. Iemand die er niet per se veel op verdient, maar genoeg om zijn eigen gebruik te kunnen bekostigen. En soms komt iemand spontaan met een middel, zoals met 3-MMC gebeurde. Als een middel aanslaat dan wordt er via een webwinkel meer ingekocht en daarna met enige winst aan gebruikers doorverkocht.

Er zijn ook bezorgers die zich in één middel hebben gespecialiseerd, zoals met lachgas en cocaïne bijvoorbeeld. Jongerencoach Nouri is bezorgd over de impact van de lachgashandel en hoopt snel op een verbod. “Nu rijden ze in busjes rond terwijl de politie weinig kan doen. Ze doen alleen gas. Ze hebben zelfs hun busjes omgebouwd.” De cocaïnemarkt wordt ook bestierd door bezorgers die solo of voor een bezorglijn werken. De handel wordt met auto’s en brommers op privéadressen afgeleverd, soms op straat, en soms – zo wordt wel beweerd – in de buurt van scholen. Maar volgens politiemedewerker Arne zijn van dat laatste geen duidelijke signalen. Overigens blijft de politie wel alert of ze bij een verkeerscontrole drugssporen aantreft. Jongerenwerker Isaak zegt wel een vermoeden te hebben wie dealt op straat. Maar hij houdt vooral contact met de kopers en

houdt in de gaten of ze weten wat ze slikken. “Neem niet achteloos en geloof niet alles wat de dealer zegt. Een dealer heeft toch een ander motief.” Door de nabijheid van verkopers op straat zijn drugs nooit ver uit de buurt. “Een snoepje voor een leuke tijd is al lang niet meer zo bijzonder”, vindt hij. Het heeft er ook toe geleid dat jongeren makkelijker over drugs praten dan tien jaar geleden.

2 Testservice

De drugstestservice van Jellinek Preventie Gooi en Vechtstreek is onderdeel van het landelijke Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS). Gebruikers kunnen de samenstelling en zuiverheid van xTC-pillen en andere drugs laten testen bij de testservice in Hilversum. Bij de testservice worden kenmerken van xTC-pillen (afmeting, vorm, kleur, logo) vergeleken met een lijst van reeds geanalyseerde pillen waarvan de inhoud bekend is. Daarnaast wordt bij alle monsters (behalve papertrips) een zuurtest gedaan. Wordt de pil niet herkend en/of geeft de zuurtest een onverwachte uitslag, dan wordt de mogelijkheid geboden het monster naar het laboratorium door te sturen. Niet alle gebruikers kiezen voor deze optie en bij het DIMS kunnen ook niet altijd alle doorgestuurde monsters worden geanalyseerd vanwege capaciteit.

De testresultaten van drugs die door gebruikers bij de testservices worden aangeboden zijn op zich niet representatief voor de gehele Gooise drugsmarkt omdat niet alle gebruikers hun drugs laten testen. Uit de Antenne Gooi en Vechtstreek 2018 survey onder cafébezoekers bleken de meeste kopers van xTC, cocaïne en amfetamine hun koopwaar niet bij de testservice laten testen.⁵⁴ Toch kunnen de testresultaten wel aanwijzingen verschaffen over (ontwikkelingen op) de drugsmarkt.

Testresultaten (en bij herkende pillen de testuitslag van eerdere analyse) worden in verschillende categorieën gerapporteerd:

- Het monster bevat **uitsluitend de werkzame stof** waarvoor het is gekocht.
- Het monster bevat **voornamelijk de werkzame stof** waarvoor het is gekocht.
- Het monster bevat voornamelijk of uitsluitend een **ander hoofdbestanddeel**.
- Het monster bevat (1) niet-gekwantificeerde andere werkzame stoffen, waardoor niet is vast te stellen wat het hoofdbestanddeel is, of (2) geen enkele werkzame stof. Daarom zal aan deze restcategorie **overig** in de tekst weinig aandacht worden besteed.

⁵⁴ Korf DJ, Benschop A & Nabben T (2019) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2018: Zicht op middelengebruik onder jonge mensen in de regio*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam / Hogeschool van Amsterdam / Jellinek.

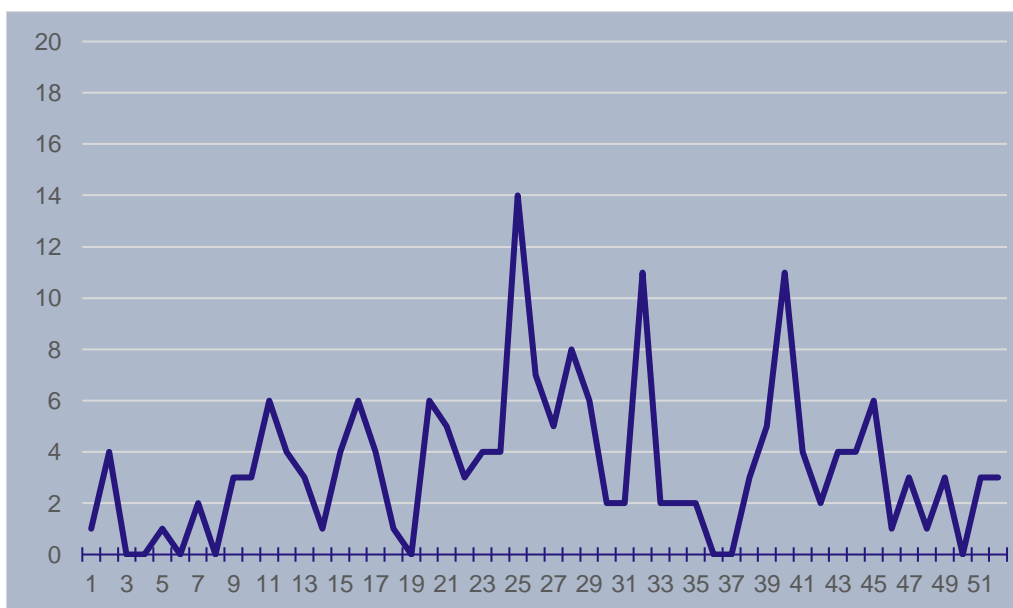
- Het monster is **niet geanalyseerd** of de testuitslag ontbreekt. Bij de berekening van percentages wordt deze categorie buiten beschouwing gelaten.

Zie 2.1 *Analysemethode* (pag. 104) in VI *Bijlagen* is voor meer informatie over deze indeling. Ook voor een nadere toelichting over de gehanteerde begrippen *Werkzame stof*, *Zuiverheid*, *Vervuilende stoffen*, *Dosering* en *Prijs*. Gedetailleerde cijfers van de testresultaten zijn te vinden in 2.2 *Tabellen testservice* (pag. 106) in VI *Bijlagen*.

2.1 Aangeboden monsters

Tussen 2017 en 2019 nam het aantal drugsmonsters aangeboden bij de testservice in Hilversum flink toe, van 202 naar 379. In het coronajaar 2020 – toen de testservices tijdens de eerste lockdown moesten sluiten – zakte dat terug naar 230 monsters. In 2021 was de testservice de eerste helft van het jaar alleen op afspraak open; vanaf juni was er weer een inloopspreekuur. Toch bleef het rustig in Hilversum met het laagste aantal aangeboden drugsmonsters in vijf jaar tijd: in totaal **179** stuks.

Wekelijks werden minder dan tien monsters getest, met uitzondering van drie weken die deels samenvallen met versoepelingen in het uitgaansleven (zie *Figuur IV.1*).

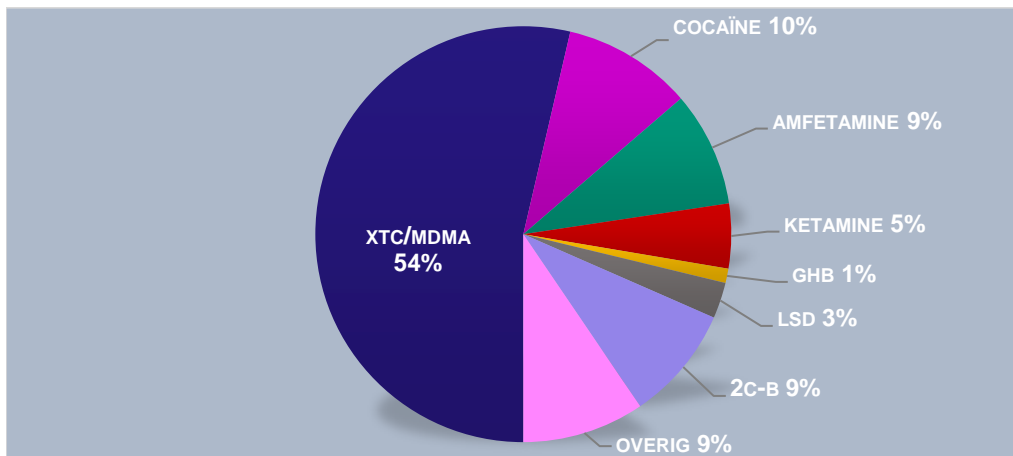

Figuur IV.1: Aantal bij Hilversumse testservice aangeboden drugsmonsters per week

Eind juni (week 25) mochten uitgaanders met een coronatoegangsbewijs weer heel even clubben ('Dansen met Janssen'). De 'piek' medio augustus (week 32) kan niet worden gelinkt aan versoepelingen, maar heeft waarschijnlijk te maken met de zomervakantie. De versoepeling van eind september, als de horeca weer tot middernacht open mag, zien we wel terug in de grafiek (week 38). De laatste weken van 2021 worden gekenmerkt door teruglopende aantallen die waarschijnlijk te maken hebben met strengere maatregelen

voor de horeca (vaste zitplaatsen en steeds vroegere sluitingstijden) in aanloop naar een nieuwe lockdown.

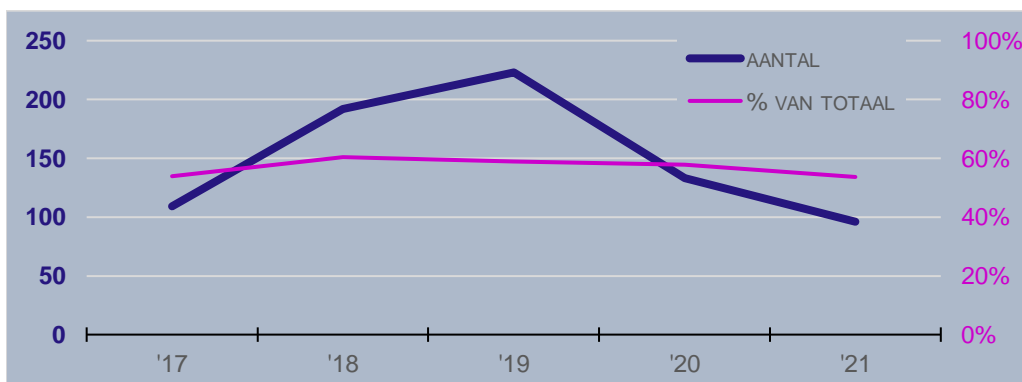
De meeste van de in 2021 bij de testservice aangeboden monsters waren gekocht als xtc of MDMA (58%), op afstand gevolgd door andere middelen. Van middelen waarvan ten minste tien monsters werden aangeboden worden de testresultaten in de komende paragrafen uitgebreid gepresenteerd. Dit zijn ecstasy, cocaïne, amfetamine en 2c-b. Testresultaten van de resterende middelen worden onder *Overige monsters* (pag. 73) kort besproken.

Figuur IV.2: Aangeboden drugsmonsters gekocht als

2.1 Ecstasy

Er werden in 2021 minder ecstasymonsters (xtc of MDMA) aangeboden dan het jaar daarvoor, namelijk **96** versus 133. Het aandeel ecstasymonsters ten opzichte van het totaal daalde ook iets (van 58% naar 54%).

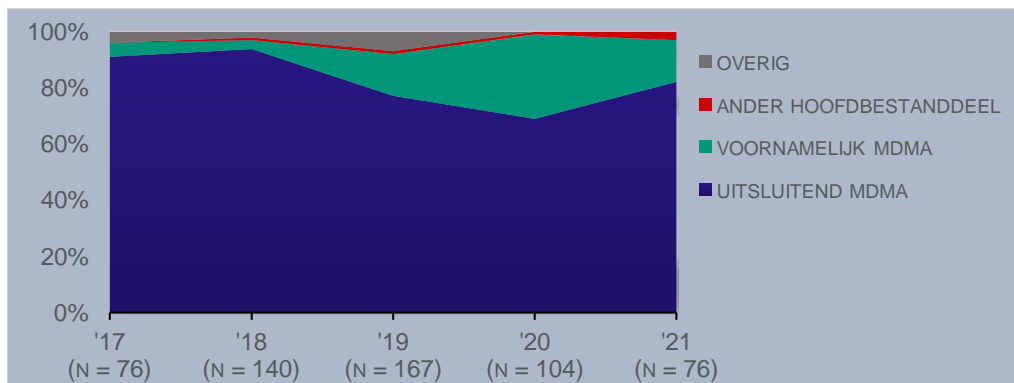

Figuur IV.3: Aangeboden ecstasymonsters

Veruit de meeste ecstasymonsters waren xtc-pillen (92%). De rest bestond voornamelijk uit MDMA-poeders (inclusief kristallen, 8%). Van de aangeboden xtc-pillen werden er 76 direct herkend of in het laboratorium geanalyseerd. De testresultaten worden hieronder beschreven. Testuitslagen van de 8 aangeboden MDMA-poeders zijn te vinden onder 2.5 *Overige monsters* (pag. 73).

2.1.1 Testresultaten xtc-pillen

De testuitslag wees uit dat **83%** van de xtc-pillen uit 2021 zuiver was. MDMA was in die pillen de enige werkzame stof. Dit percentage is hoger dan het jaar daarvoor (69%). In **15%** van de pillen was MDMA het belangrijkste bestanddeel (met daarnaast een beperkte hoeveelheid andere stoffen, vaak relatief onschuldige bijproducten). xtc-pillen die voornamelijk of uitsluitend andere werkzame stoffen bevatten werden – net als voorgaande jaren – nauwelijks aangetroffen: het ging in 2021 om twee exemplaren (**3%**).

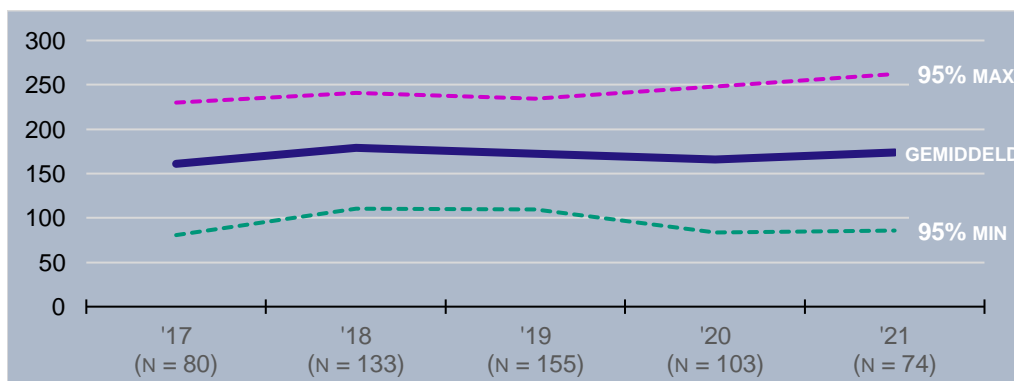

Figuur IV.4: Werkzame stof in xtc-pillen

Naast eventuele bijproducten, waren de vervuilende werkzame stoffen die in 2021 voorkwamen in xtc-pillen: cafeïne (5x), amfetamine (2x), levamisol (1x).

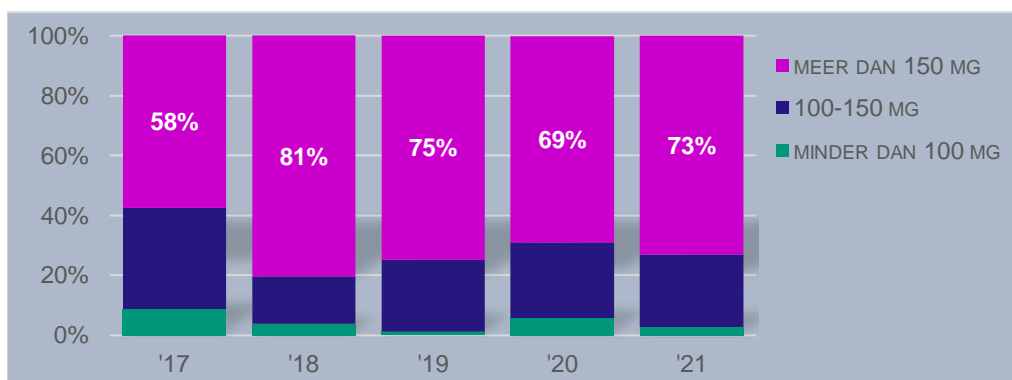
Dosering

xtc-pillen met uitsluitend of voornamelijk MDMA bevatten in 2021 gemiddeld **174 mg** MDMA; iets meer dan in 2020 (166 mg). Er is veel variatie in dosering, van 67 tot maar liefst 311 mg MDMA. Ook als je de uitschieters niet meetelt is er een forse range: 95% van de pillen bevat tussen de 86 en 262 mg MDMA.

Figuur IV.5: Dosering (milligrammen) xtc-pillen

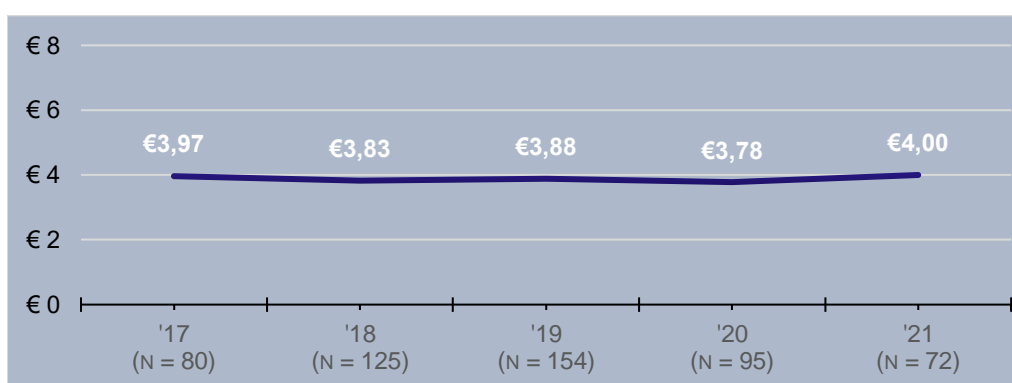
Er zijn veel hooggedoseerde xtc-pillen op de markt. Bijna driekwart van de xtc-pillen bevatte meer dan 150 mg MDMA; een kwart zelfs meer dan 200 mg MDMA (24%).

Figuur IV.6: Hooggedoseerde xtc-pillen

Prijs

De prijs van een bij de testservice aangeboden xtc-pil met MDMA als hoofdbestanddeel lijkt in 2021 iets te zijn gestegen naar gemiddeld €4,- per pil. Aanleveraars betaalden tussen de 1 en 6 euro per pil.

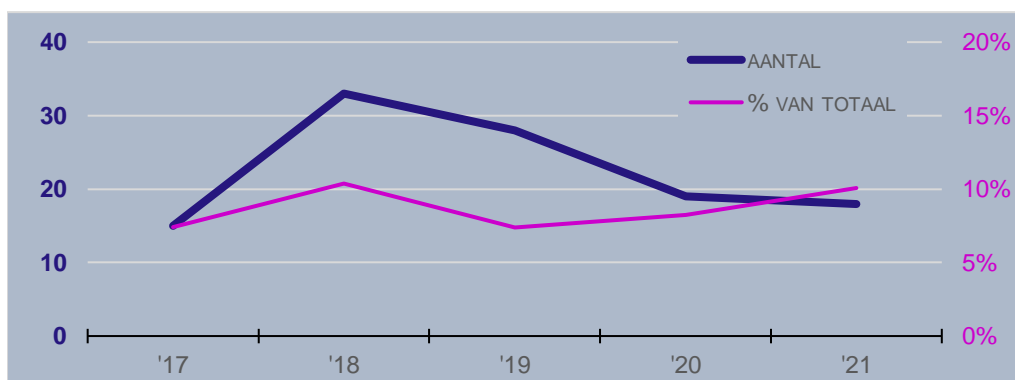
Figuur IV.7: Gemiddelde prijs per xtc-pil

De prijs hangt niet samen met de dosering.⁵⁵ Ter illustratie: de aangeleverde pillen met meer dan 150 mg MDMA kostten gemiddeld €3,95 en die met een lagere dosering gemiddeld €4,17. De prijs van een xtc-pil is dus geen indicatie voor sterkte of kwaliteit.

2.2 Cocaïne

Het aanbod van cocaïne bij de testservice was in 2021 met **18** monsters vrijwel hetzelfde als in 2020. Ten opzichte van het totaal nam het aandeel cocaïnemonsters iets toe (van 8% naar 10%).

⁵⁵ Regressiecoëfficiënt B = .002 (p=.446).

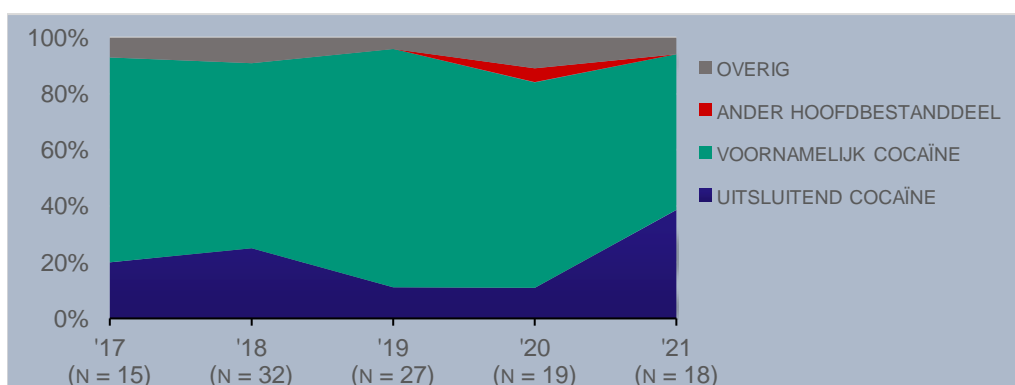

Figuur IV.8: Aangeboden cocaïnemonsters

Alle cocaïnemonsters werden in de vorm van poeders (meestal) of kristallen (soms) aangeboden. Voor het gemak noemen we al deze monsters cocaïnepoeders. Alle 18 aangeboden cocaïnepoeders werden geanalyseerd.

2.2.1 Testresultaten cocaïnepoeders

Meer dan een derde van de cocaïnepoeders bleek volledig zuiver (**39%**), wat meer is dan in voorgaande jaren. In de meeste monsters was cocaïne het hoofdbestanddeel, met daarnaast beperkte hoeveelheden andere stoffen of bijproducten (**56%**). In geen enkel monster was een andere stof dan cocaïne het hoofdbestanddeel.

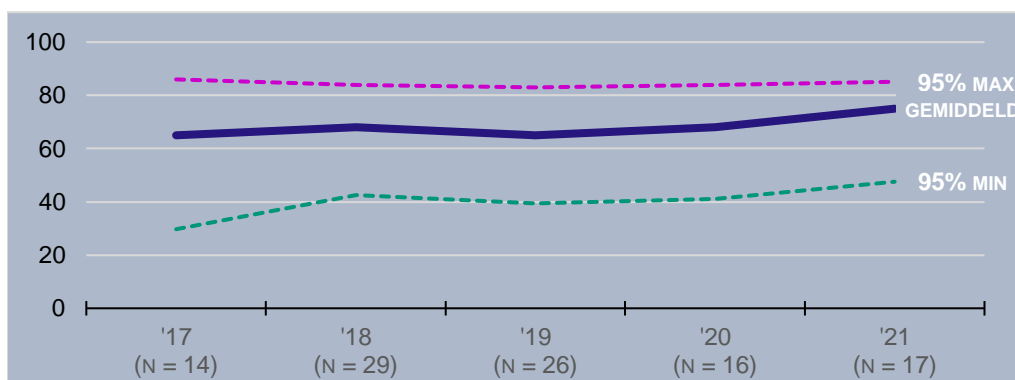

Figuur IV.9: Werkzame stof in cocaïnepoeders

Levamisol – de belangrijkste cocaïnevervuiler – kwam in 2021 minder vaak voor. Vier monsters (22%) bevatten levamisol, waarvan één meer dan tien volumepercent. Afgezien van eventuele bijproducten waren andere vervuilende stoffen: fenacitine (2x), benzocaïne (1x) en tetracaïne (1x).

Dosering

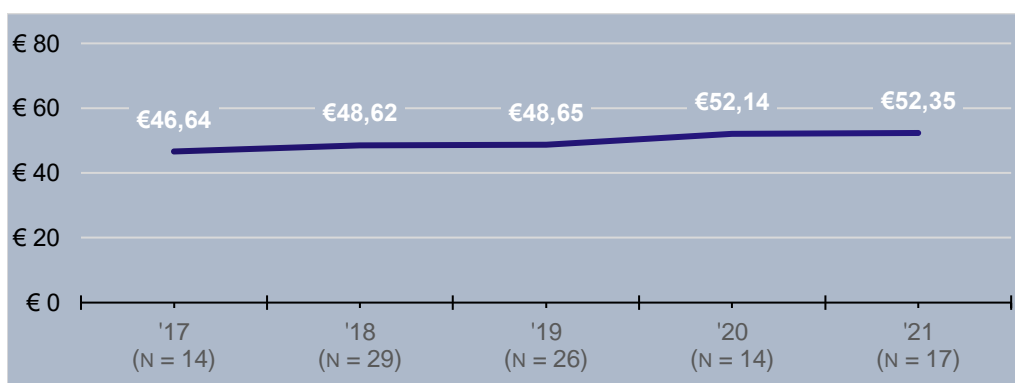
De gemiddelde zuiverheid van monsters waarin cocaïne het hoofdbestanddeel vormt lag in 2021 met **75%** beduidend hoger dan voorgaande jaren. De meeste cocaïnepoeders hadden een volumepercentage tussen 48% en 85% (89% is maximaal haalbaar).

Figuur IV.10: Dosering (volumepercentage) cocaïnepoeders

Prijs

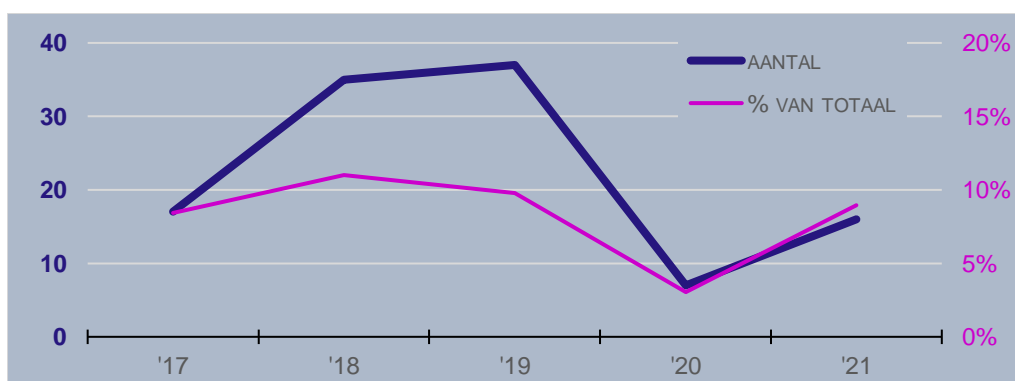
Aanleversaren betaalden voor cocaïnepoeders met cocaïne als hoofdbestanddeel tussen de 40 en 60 euro per gram cocaïne. De prijs neemt de laatste jaren wat toe. In 2021 werd gemiddeld **€52** per gram betaald. Prijs en zuiverheid hangen niet samen.⁵⁶

Figuur IV.11: Gemiddelde prijs per gram cocaïnepoeder

2.3 Amfetamine

In tegenstelling tot de hiervoor besproken middelen, werd er in 2021 iets méér amfetamine aangeboden bij de Hilversumse testservice, zowel in absolute aantallen als relatief ten opzichte van het totaal. De pre-corona-aantallen werden echter niet gehaald. Het ging in totaal om **16** monsters.

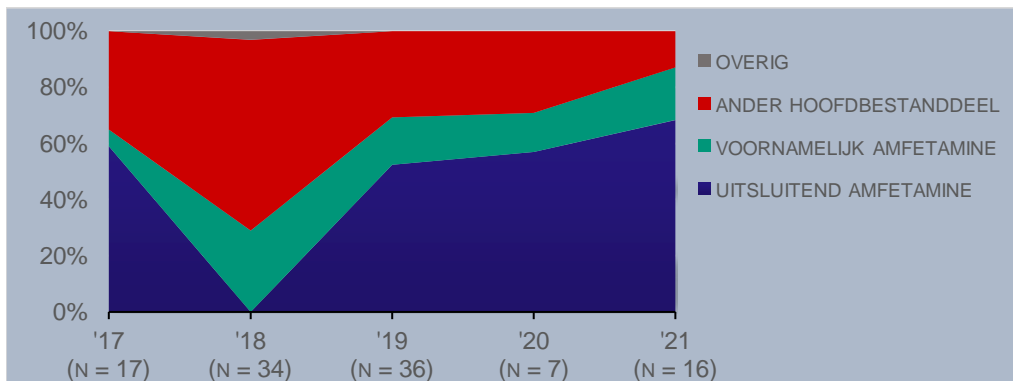
Figuur IV.12: Aangeboden amfetaminemonsters

⁵⁶ Regressiecoëfficiënt B = .057 (p=.589).

Amfetamine werd aangeleverd als poeder en alle 16 monsters werden geanalyseerd.

2.3.1 Testresultaten amfetaminepoeders

Na een dip in 2018, toen de meeste amfetaminemonsters voornamelijk uit cafeïne bestonden, neemt de kwaliteit de laatste jaren weer toe. In 2021 was **69%** van de amfetamine volledig zuiver en bevatte **19%** voornamelijk amfetamine (met kleine hoeveelheden andere stoffen). De resterende **13%** bevatte voornamelijk iets anders.

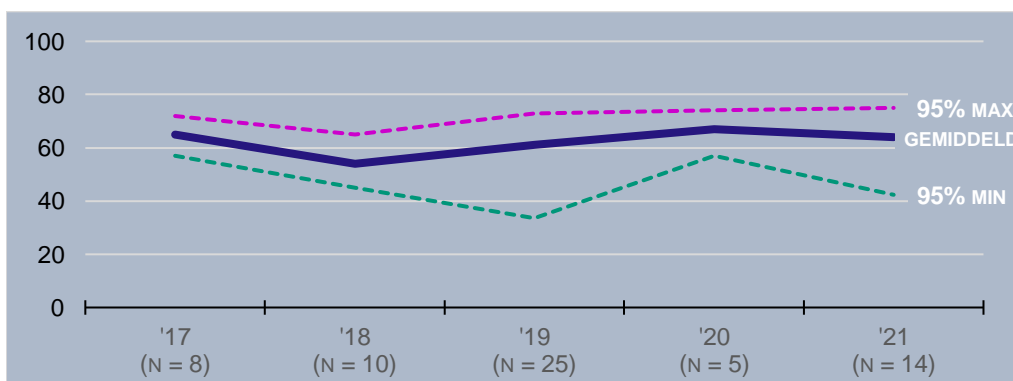

Figuur IV.13: Werkzame stof in amfetaminepoeders

Hoewel het minder vaak voorkomt, blijft cafeïne de belangrijkste (zelfs enige) vervuiler van amfetamine. Het middel werd in 4 monsters aangetroffen.

Dosering

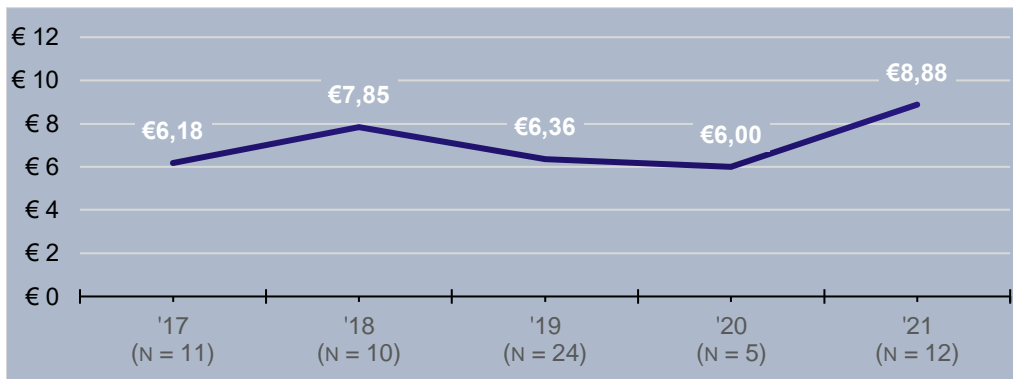
Poeders met amfetamine als hoofdbestanddeel bevatten gemiddeld **64%** amfetamine. De meeste amfetaminepoeders van 2021 bevatten tussen de 42% en het maximaal haalbare 73% amfetamine.

Figuur IV.14: Dosering (volumepercentage) amfetaminepoeders

Prijs

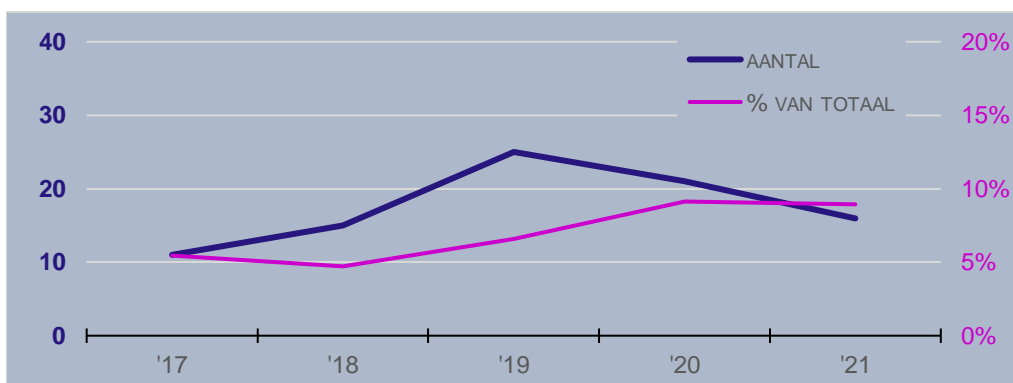
De laatste twee jaar lag de gemiddelde prijs van bij de testservice aangeboden amfetaminepoeders rond de zes euro per gram, maar in 2021 werd meer betaald: **€9** per gram. Prijs en dosering van amfetaminepoeders hangen niet samen.⁵⁷

Figuur IV.15: Gemiddelde prijs per gram amfetaminepoeder

2.4 2c-B

Het aantal aangeleverde monsters die als 2c-B waren gekocht daalde in 2021 naar **16** stuks, maar het aandeel 2c-B ten opzichte van het totale aanbod van drugsmonsters bleef gelijk.

Figuur IV.16: Aangeboden 2c-B-monsters

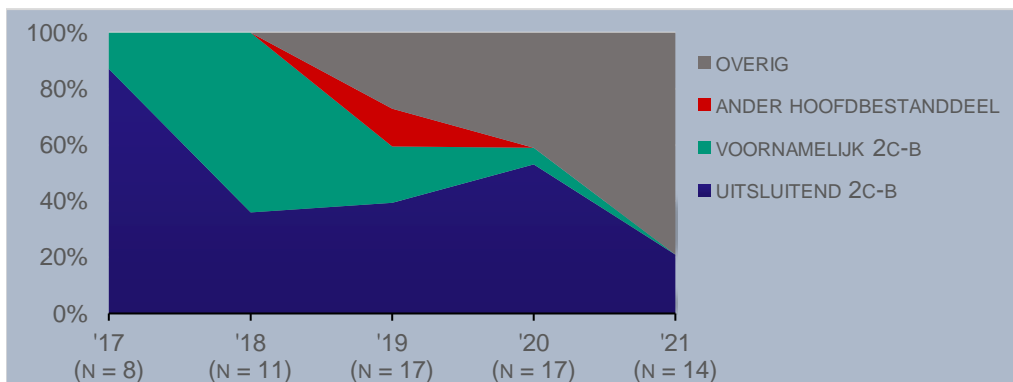
De aangeboden 2c-B-monsters waren meestal pillen (94%), waarvan er 14 werden herkend of geanalyseerd. De testresultaten van deze pillen worden in de volgende paragraaf besproken.

2.4.1 Testresultaten 2c-B-pillen

Sinds drie jaar worden steeds meer 2c-B-pillen aangetroffen met onbekende stoffen die niet worden gekwantificeerd (daardoor kan niet worden bepaald wat het

⁵⁷ Regressiecoëfficiënt B=-.059 (p=.199).

hoofdbestanddeel is, de categorie 'overig'.⁵⁸ In 2021 was dat bij de meeste pillen het geval (79%). De overige **21%** van de 2c-b-pillen waren volledig zuiver.

Figuur IV.17: Werkzame stof in 2c-b-pillen

Het aantal pillen met 2c-b als hoofdbestanddeel (3 stuks) is te klein om verder in te gaan op dosering en prijs.

2.5 Overige monsters

Tot slot werden 41 monsters van andere middelen aangeboden bij de testservice.

Testresultaten van monsters die meermaals werden aangeboden en waarvan ten minste twee testuitslagen beschikbaar zijn, staan in het onderstaande overzicht.⁵⁹

AANGEBODEN ALS	TESTRESULTATEN
ketamine (9x)	ketamine (6x) MXE (1x) geen werkzame stof aangetroffen (2x)
MDMA (8x)	MDMA (6x) 3-MMC + iso-mefedron (1x) geen werkzame stof aangetroffen (1x)
LSD (5x)	LSD (4x) geen testuitslag (1x)
3-MMC (4x)	3-MMC (2x) 3-MMC + 2-fluor-deschloorketamine (1x) 3-MMC + iso-mefedron (1x)
mescaline (3x)	mescaline + anhalinine (1x) trimethoxyamfetamine (1x) geen testuitslag (1x)
GHB (2x)	GHB (2x)

Figuur IV.18: Testresultaten overige monsters

⁵⁸ Dergelijke vervuilingen waren eerder al aanleiding voor een Red Alert waarschuwing (www.drugsredalert.nl/let-op-met-2c-b).

⁵⁹ Monsters waarvan slechts één exemplaar werd aangeboden of getest, werden gekocht als: 2-FA, 3-CMC, 4-FA, 5-APB, 6-APB, AMT, DMT, heroïne, mefedron, en een onbekende drug..

3 Samenvatting

Dit hoofdstuk focust op de marktzijde van middelengebruik in Gooi en Vechtstreek. Dit is gedaan vanuit kwalitatieve interviews met een panel van professionals en uitgaanders, en vanuit de testservice die cijfers levert over drugs die gebruikers vrijwillig komen laten testen.

Drugsmarkt in Gooi en Vechtstreek

Niet iedereen in het panel van professionals en jongeren heeft goed zicht op hoe jongeren in Gooi en Vechtstreek aan drugs komen, maar het algemene beeld is dat de drugsmarkt in de regio veel overeenkomsten vertoont met die in Amsterdam. Ook in Gooi en Vechtstreek worden illegale menulijsten van bezorgdiensten via sociale media gedeeld en zijn er vrienden met contacten die soms drugs inkopen voor de vriendengroep (*social dealers*).

Testservice

In het coronajaar 2020 was er een sterke daling in het aantal aangeboden drugsmonsters bij de testservice van Jellinek Preventie in Hilversum, van 379 naar 230 per jaar. Een jaar later zijn dat er zelfs nog minder. In 2021 lieten gebruikers in totaal 179 monsters testen. Vooral ecstasy werd minder aangeboden, het aantal cocaïnemonsters bleef min of meer gelijk, en het aantal amfetaminemonsters nam zelfs iets toe.

Zuiverheid en vervuiling

De meeste geteste xtc-pillen (83%) en amfetaminepoeders (69%) waren volledig zuiver; dat wil zeggen dat ze uitsluitend deze stoffen bevatten en geen enkele andere werkzame stof. Cocaïnepoeders bevatten nog weleens bijproducten, maar cocaïne is meestal wel het hoofdbestanddeel (56%). In 2c-b-pillen worden in toenemende mate onbekende stoffen aangetroffen.

Dosering

De dosering van xtc-pillen bleef met gemiddeld 174 mg MDMA per pil vrij hoog. Een kwart bevat zelfs meer dan 200 mg MDMA. Ook de aangeleverde cocaïne (75%) en amfetamine (69%) waren relatief sterk.

Prijzen

Afgaand op wat de aanleveraars bij de testservice betaalden, kost een xtc-pil in Gooi en Vechtstreek ongeveer 4 euro, en een gram cocaïne circa 52 euro. Deze prijzen blijven redelijk stabiel. Amfetamine werd wel duurder; naar gemiddeld 9 euro per gram. Prijzen hangen niet samen met zuiverheid of dosering.

V SAMENVATTING

Antenne Gooi en Vechtstreek bestaat uit drie onderdelen: interviews met een panel van deskundigen, een survey (vragenlijsten) en een analyse van uitslagen van de drugstestservice. In de panelstudie vertellen vijf professionals en twee jongeren over de leefwereld, vrijetijdsbesteding en middelengebruik in straat- en uitgaansgroepen in Gooi en Vechtstreek. Cijfers over middelengebruik zijn afkomstig van een survey onder mbo-studenten. Informatie over de aanbodzijde van de genotmiddelenmarkt in de regio komt van verhalen van de panelleden en cijfers over zuiverheid, dosering en prijzen van drugs die door gebruikers bij de Jellinek drugstestservice in Hilversum worden aangeboden.

Coronapandemie van invloed op vele leefgebieden

Het jaar 2021 ging van start midden in een harde lockdown met de invoering van een avondklok. In het voorjaar zit het uitgaansleven nog steeds op slot, maar vanaf juni mogen cafés weer geleidelijk open. Uitgaanders met een coronatoegangsbewijs kunnen eind juni zelfs weer clubben, al duurt dat slechts twee weken. Na een teleurstellende *'bummer of love'* zonder festivals, komt het uitgaansleven na de zomer weer voorzichtig op gang. Tot stijgende besmettingscijfers leiden tot een nieuwe lockdown in december. Niet alleen voor het uitgaansleven kende het jaar 2021 twee gezichten, op alle vlakken van het dagelijks leven was het een achtbaan. In de panelinterviews vertellen professionals en jongeren over de gevolgen van de coronacrisis op verschillende leefgebieden, waaronder fysieke gezondheid, mentaal welbevinden, gezin en opvoeding, onderwijs, werk, sociaal netwerk, handhaving en criminaliteit, en toekomstperspectief.

Mbo'ers onderzocht

Voor de survey van Antenne Gooi en Vechtstreek zijn studenten van 16 jaar en ouder van het MBO College Hilversum begin 2022 gevraagd een anonieme online vragenlijst in te vullen. De studenten zijn buiten het schoolterrein benaderd omdat de school ervoor koos geen medewerking te verlenen. Omdat ook de heersende coronasituatie (veel afgelaste lessen en thuisonderwijs wegens quarantaine van docenten en studenten) niet meewerkte, konden slechts 148 ingevulde vragenlijsten worden verzameld. Na weging kunnen de verzamelde data wel worden gezien als voldoende representatief voor de studentepopulatie als het gaat om type opleiding en geslacht. De gemiddelde leeftijd is 18 jaar, de meesten identificeren zichzelf als Nederlands en bijna twee derde komt van buiten de regio naar het mbo in Hilversum.

geslacht	man	46%
	vrouw	53%
	anders	1%
leeftijd	16-17 jaar	38%
	18-19 jaar	44%
	20+ jaar	18%
zelf-gerapporteerde achtergrond	Nederlands	59%
	niet-Nederlands/gemengd	41%
woonplaats	Gooi en Vechtstreek	35%
	elders	65%

Figuur V.1: Kenmerken mbo-studenten (n = 148)

Qua mentaal welbevinden scoren de mbo'ers in Gooi en Vechtstreek iets slechter dan jongeren in de algemene Nederlandse bevolking: een kwart (26%) heeft psychische klachten en is volgens de MHI-5 (een internationaal meetinstrument) geestelijk ongezond. Een niet-westerse migratieachtergrond en een relatief laag gezinsinkomen zijn factoren die hierbij een rol kunnen spelen.⁶⁰ De relatie tussen geestelijke gezondheid en middelengebruik is complex en vergt uitvoeriger onderzoek dan deze monitor, maar bij preventie-activiteiten rondom middelengebruik moet men in elk geval alert zijn op het feit dat een deel van de mbo'ers niet lekker in zijn vel zit.

Fors alcoholgebruik

De meeste onderzochte mbo'ers zijn huidige drinkers (laatste 4 weken, 59%). Hoewel meestal alleen in het weekend wordt gedronken, wordt dan wel flink ingenomen (gemiddeld 7 glazen, oplopend naar meer dan 10). Eén op de zes mbo'ers (17%) dronk het laatste jaar zo veel dat hij/zij niet meer kon staan, ziek werd of 'out' ging.

Uit zowel de panelinterviews als de mbo-survey komt naar voren dat jongeren die zich zelf identificeren als Nederlands beduidend hoger scoren op het gebruik van alcohol dan jongeren met een buitenlandse (familie)achtergrond. Opvallend genoeg doen minderjarige mbo'ers qua alcoholgebruik niet onder voor 18-plussers. Het percentage huidige drinkers is onder mbo-studenten die in Gooi en Vechtstreek wonen bovendien hoger dan onder mbo'ers die van buiten de regio naar het MBO College Hilversum komen, en ook hoger dan onder mbo'ers in Amsterdam. Tekenend daarvoor is dat de Gooise jeugd in de media kwam naar aanleiding van enkele alcohol-gerelateerde incidenten en er ongeregelheden waren in het horecagebied, waarbij fors gebruik van alcohol in het spel was. De

⁶⁰ Cijfers laten namelijk zien dat mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en een lager gezinsinkomen vaker een slechte geestelijke gezondheid rapporteren (Bron: CBS Statline, [Gezondheid en zorggebruik: persoonskenmerken](#)).

geïnterviewde professionals benadrukken dat het terugdringen van alcohol onder jongeren effectiever is als ouders de campagnes actiever gaan ondersteunen.

Soms zware rokers

Eén op de drie studenten van MBO College Hilversum rookt (32%). Sommigen nemen af en toe een sigaretje, maar de meeste rokers roken veel en vaak. Ruim een vijfde van de mbo'ers rookt dagelijks (22%) en 5% rookt minstens een pakje per dag. Roken komt aanmerkelijk vaker voor onder mbo'ers die een Nederlandse (familie)achtergrond rapporteren. Negen van de tien mbo'ers die ooit rookten, deden dat voor het eerst toen ze nog minderjarig waren en dus zelf nog geen tabak mochten kopen.

Zorgen over blowers

De in de panelstudie geïnterviewde professionals zien een duidelijke trend dat er door (straat)jongeren meer geblowd wordt als gevolg van de pandemie.⁶¹ In sommige groepjes zou zelfs sprake zijn van een 'excessieve toename' van cannabis als uitvlucht tegen verveling en problemen thuis of op school. De invloed van de coronacrisis kan uit de cijfers van de mbo-survey niet worden vastgesteld (er is geen pre-corona meting), maar feit is wel dat bijna een derde van de onderzochte mbo'ers in Gooi en Vechtstreek blowt (31%), wat hoger is dan cijfers uit andere onderzoeken onder vergelijkbare groepen. Daarbij blowt 6% van de studenten van MBO College Hilversum dagelijks en deed 15% dat het laatste jaar weleens vlak voor schooltijd of tijdens een pauze/tussenuur. Over de hele linie maken geïnterviewde professionals zich zorgen over het regelmatige cannabisgebruik bij jongeren en mbo-studenten. Daarbij moet men ermee rekening houden dat mbo'ers die zich als Nederlands identificeren als Nederlands vaker blowen dan mbo'ers die een niet-Nederlandse achtergrond rapporteren.

Kleinschalige maar ernstige lachgasproblematiek

In de panelinterviews wordt verteld over (ernstige) geestelijke en lichamelijke gezondheidsklachten als gevolg van lachgasgebruik bij groepjes Marokkaans-Nederlandse jongeren.⁶² Een deel gebruikt (bijna) dagelijks, sommigen hebben schulden door het kopen van lachgastanks en raken in sociaal isolement. Ongelukken in het verkeer komen ook voor. Tegelijkertijd heeft driekwart van de onderzochte mbo'ers nog nooit lachgas gebruikt,

⁶¹ Andere onderzoeken wijzen ook op een toename van cannabisgebruik bij bepaalde groepen als gevolg van coronamaatregelen, hoewel er ook groepen zijn waar juist minder cannabis wordt gebruikt. Bron: [Nationale Drug Monitor, Cannabis 3.1.2 Effect van de coronamaatregelen op het gebruik van cannabis](#), (Geraadpleegd 29 november 2022), Trimbos-instituut & WODC.

⁶² Zie voor vergelijkbare verhalen over problematisch lachgasgebruik bij jonge Marokkaanse Amsterdammers: Nabben T & Bahara K (2020) [Als de tank je beste vriend wordt](#). Hogeschool van Amsterdam.

en degenen die wel ervaring hebben met lachgas, gebruiken hooguit een paar keer per jaar. De door professionals gesignaleerde problematiek betreft dus een beperkte groep individuen; er is geen sprake van alom verspreid (recreatief dan wel problematisch) lachgasgebruik onder jongeren in de regio. Desalniettemin verdient de kleinschalige problematiek, vanwege de ernst ervan, zeker aandacht. En hoewel relatief beperkt, verdient ook het lachgasgebruik onder mbo'ers aandacht, omdat het vooral onder minderjarige studenten voorkomt.

Overige drugs vooral bij uitgaanders

Uit zowel de mbo-survey als de panelstudie komt het beeld naar voren dat de meeste jongeren in Gooi en Vechtstreek geen ervaring hebben met drugs. Onder de onderzochte mbo'ers heeft 15% ooit xtc gebruikt, gevolgd door amfetamine (8%), 2c-b (8%), paddo's/truffels (8%), cocaïne (6%), ketamine (6%) en 3-MMC/4-MMC (2%). Overige drugs (o.a. GHB en methamfetamine) worden niet of nauwelijks gebruikt. Ook de geïnterviewde deskundigen zien geen wijdverbreid druggebruik. Voor zover drugs in omloop zijn, dan is dat volgens de panelinterviews vooral bij 'witte' uitgaansgroepen. Ecstasy is het meest populair bij degenen die naar festivals en raves gaan, maar tijdens de pandemie wordt dit ook vaker op thuisfeesten gebruikt. Voor zover er vergelijkbare gebruikscijfers uit andere onderzoeken beschikbaar zijn, lijkt het er wel op dat studenten van MBO College Hilversum eerder iets hoger dan lager scoren op druggebruik.

Weinig spektakel op de Gooise drugsmarkt

Voor zover geïnterviewde panelleden zicht hebben op de drugsmarkt in Gooi en Vechtstreek, is het algemene beeld dat illegale menulijsten van bezorgdiensten worden gedeeld via sociale media en vrienden met contacten soms drugs inkopen voor de vriendengroep. Daarin wijkt de regio niet af van een stad als Amsterdam.

Bij de testservice in Hilversum was het rustig in 2021; gebruikers lieten er in totaal 179 drugsmonsters testen, minder nog dan in het coronajaar 2020 toen de testservice deels gesloten was. De aangeleverde xtc-pillen, amfetamine en cocaïne waren over het algemeen zuiver (weinig vervuiling) en sterk (hoge dosering). In 2c-b-pillen worden in toenemende mate onbekende stoffen aangetroffen. Afgaand op wat de aanleveraars bij de testservice betaalden, kost een xtc-pil in Gooi en Vechtstreek gemiddeld ongeveer 4 euro en een gram cocaïne 52 euro. Amfetamine is met gemiddeld 9 euro per gram wat duurder dan een jaar geleden.

VI BIJLAGEN

1	Bijlage mbo-survey	80
1.1	Surveymethode	81
1.2	Tabellen mbo-survey	89
2	Bijlage markt	103
2.1	Analysemethode	104
2.2	Tabellen testservice	106

1 Bijlage mbo-survey

1.1	Surveymethode	81
1.1.1	Steekproef	81
1.1.2	Weging en representativiteit	81
1.1.3	Achtergrond	83
1.1.4	Geestelijke gezondheid	84
1.1.5	Ooit-, recente en huidige gebruikers	85
1.1.6	Frequentie	85
1.1.7	Hoeveelheid	86
1.1.8	Risikant gebruik	86
1.1.9	AVG	88
1.1.10	Analyse	88
1.2	Tabellen mbo-survey	89
1.2.1	De mbo'ers	89
	Tabel 1.1 geslacht, leeftijd, achtergrond en woonplaats	89
	Tabel 1.2 leerweg, niveau en sector	89
	Tabel 1.3 geestelijke gezondheid	89
	Tabel 1.4 vrije tijd	90
1.2.2	Middelengebruik	91
	Tabel 1.5 energiedrankjes	91
	Tabel 1.6 energiedrankjes naar subgroep	91
	Tabel 1.7 frequentie en hoeveelheid energiedrankjes	91
	Tabel 1.8 frequentie en hoeveelheid energiedrankjes naar subgroep	92
	Tabel 1.9 risikant gebruik energiedrankjes	92
	Tabel 1.10 alcohol	93
	Tabel 1.11 alcohol naar subgroep	93
	Tabel 1.12 frequentie en hoeveelheid alcohol	93
	Tabel 1.13 frequentie en hoeveelheid alcohol naar subgroep	94
	Tabel 1.14 risikant gebruik alcohol	94
	Tabel 1.15 tabak	95
	Tabel 1.16 tabak naar subgroep	95
	Tabel 1.17 frequentie en hoeveelheid tabak	95
	Tabel 1.18 frequentie en hoeveelheid tabak naar subgroep	96
	Tabel 1.19 risikant gebruik tabak	96
	Tabel 1.20 e-sigaret, shishapen, waterpijp en snus	96
	Tabel 1.21 cannabis	97
	Tabel 1.22 cannabis naar subgroep	97
	Tabel 1.23 frequentie en hoeveelheid cannabis	97
	Tabel 1.24 frequentie en hoeveelheid cannabis naar subgroep	98
	Tabel 1.25 gebruikspatronen cannabis	98
	Tabel 1.26 risikant gebruik cannabis	99
	Tabel 1.27 lachgas	100
	Tabel 1.28 lachgas naar subgroep	100
	Tabel 1.29 xtc-pillen, amfetamine en cocaïne	101
	Tabel 1.30 xtc-pillen, amfetamine en cocaïne naar subgroep	101
	Tabel 1.31 overige drugs	101
	Tabel 1.32 medicijnen	102
	Tabel 1.33 gamen en gokken	102
	Tabel 1.34 prevalentie gamen en gokken naar subgroep	102
	Tabel 1.35 frequentie en uitgave gamen en gokken	102

1.1 Surveymethode

Het verloop van de dataverzameling wordt in *III Mbo-survey* beschreven. Deze bijlage gaat meer gedetailleerd in op de steekproef, representativiteit, gehanteerde definities en analyse.

1.1.1 Steekproef

Er zijn drie publieke aanbieders van mbo-opleidingen actief in Gooi en Vechtstreek: MBO College Hilversum (onderdeel van ROC van Amsterdam), ICT Campus (ROC Midden Nederland) en Gooise Zorgacademie (MBO Utrecht).⁶³ Met zo'n 150 opleidingen en meer dan 6.000 studenten is MBO College Hilversum verreweg de grootste van de drie. Precieze aantallen studenten van de andere twee aanbieders zijn onbekend, maar ICT Campus biedt slechts twee opleidingen en ook Academie voor Zorg en Welzijn is een kleinschalige leslocatie voor bijscholing van zorgpersoneel. Begin 2022 is veldwerk verricht bij de hoofdvestiging van MBO College Hilversum. Dit gebeurde buiten het schoolterrein omdat de directie negatief reageerde op verzoeken tot medewerking.⁶⁴

1.1.2 Weging en representativiteit

In totaal werden 148 vragenlijsten ingevuld, hetgeen neerkomt op 2% van de studentenpopulatie van MBO College Hilversum.⁶⁵

Het mbo kent twee leerwegen:

- Beroepsopleidende leerweg (BOL): opleiding en stage, meestal 4 dagen school en 1 dag stage per week
- Beroepsbegeleidende leerweg (BBL): leerbaan in dienstverband, meestal 4 dagen werk en 1 dag school per week

Er zijn vier verschillende opleidingsniveaus:

- Niveau 1: entreeopleiding (1 jaar)
- Niveau 2: basisberoepsopleiding (1-2 jaar)

⁶³ Particuliere mbo-scholen laten we buiten beschouwing (Bouman Beveiligingsopleidingen en Notenboom; zie <https://www.kiesmbo.nl/scholen>).

⁶⁴ Ook ICT Campus is benaderd en weigerde mee te werken aan het onderzoek. Dit is wegens de kleinschaligheid niet verder opgevolgd. Gooise Zorgacademie is niet benaderd omdat hier uitsluitend BBL-opleidingen worden aangeboden, waarbij de studenten weinig aanwezig zijn (zie verderop) en ook over het algemeen wat ouder zijn.

⁶⁵ Onvolledige vragenlijsten (58) buiten beschouwing gelaten. Daarbij is een grens van meer dan 10% ontbrekende antwoorden gehanteerd, maar in verreweg de meeste gevallen waren deze respondenten al aan het begin van de vragenlijst afgehaakt.

- Niveau 3: vakopleiding (2-3 jaar)
- Niveau 4: middenkaderopleiding (3-4 jaar)

En de opleidingen kunnen worden ingedeeld in vier sectoren:⁶⁶

- Economie (o.a. administratie, handel, horeca, toerisme, veiligheid)
- Techniek (o.a. bouw, laboratorium, ICT, media, mobiliteit, industrie, logistiek)
- Zorg en welzijn (o.a. verpleegkunde, maatschappelijke zorg, pedagogisch werk, uiterlijke verzorging, sport)
- Overig (onbekend of combinaties van sectoren)

Vanuit de hoofdvestiging van het ROC van Amsterdam zijn cijfers aangeleverd over studentenaantallen van het MBO College Hilversum. Daaruit blijkt dat de meerderheid van de studentenpopulatie een BOL-leerweg (83%) en niveau-4-opleiding (60%) volgt, en dat de sector techniek (38%) relatief vaak vertegenwoordigd is (*Figuur VI.1*, pag. 83).

Onder de 148 mbo'ers die een vragenlijst invulden, zijn studenten die een BOL-leerweg (89%) en niveau-4-opleiding (74%) volgen oververtegenwoordigd (*Figuur VI.1*, pag. 83). Studenten van opleidingen in de sector techniek zijn daarentegen ondervertegenwoordigd ten opzichte van de totale studentenpopulatie (18%). Dit laatste kan goed verklaard worden. Een deel van de technische opleidingen wordt namelijk gegeven op dependances in Bussum (Bouw, Infra & Onderhoud + Elektro & Installatietechniek) en op het Media Park (ICT), waar geen veldwerk is gedaan.

Om toch uitspraken te kunnen doen over de algemene mbo-populatie in de steekproef, is een weging toegepast, waarbij ondervertegenwoordigde groepen zwaarder meetellen in de resultaten en oververtegenwoordigde groepen minder zwaar. Wegingsfactoren zijn berekend op basis van de combinatie van niveau en sector.⁶⁷ Voor niveau is daarbij een tweedeling gehanteerd (niveau 1, 2 en 3, versus niveau 4) omdat anders te kleine groepen zouden ontstaan. Om diezelfde reden is leerweg (BOL of BBL) niet meegenomen in de berekening.

⁶⁶ Opleidingen zijn voor zover mogelijk gecategoriseerd volgens de indeling van de Dienst Uitvoering Onderwijs. Bron: DUO, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, [Erkende opleidingscode \(Crebo\) en beroep 2020-2021](#). De sectoren 'Groen' (o.a. veehouderij, land- en tuinbouw) en 'Overig' (combinatie van sectoren) worden in Hilversum nauwelijks aangeboden en ontbreken in de steekproef.

⁶⁷ Berekenende weegfactoren variëren van 0.50 tot 2.66.

	STUDENTENPOPULATIE		AANTAL VRAGENLIJSTEN		GEWOGEN DATA	
LEERWEG						
BOL	5.520	83%	131	89%	132	89%
BBL	1.162	17%	17	11%	16	11%
NIVEAU						
1-3	2.657	40%	39	26%	57	39%
4	4025	60%	109	74%	91	61%
SECTOR						
Economie	1.469	22%	60	41%	35	24%
Techniek	2.563	38%	27	18%	61	41%
Zorg	2.163	32%	61	41%	52	35%
Overig	487	7%	0	0%		
TOTAAL						
	6.682		148		148	

Figuur VI.1: Gewogen steekproef studenten MBO College Hilversum

Door toepassing van weegfactoren zijn de verzamelde data representatief voor de studentenpopulatie qua niveau en sector. Ook als het gaat om geslacht komen de gewogen data voldoende goed in de buurt van de populatie, al zijn mannelijke studenten wat ondervertegenwoordigd (*Figuur VI.2*, pag. 83). In hoeverre de data qua leeftijd representatief zijn is moeilijk te zeggen, omdat daarover geen cijfers beschikbaar zijn van het MBO College Hilversum. Vergeleken met de landelijke leeftijdsverdeling van mbo-studenten, lijken twintig-plussers nogal ondervertegenwoordigd. Dat is echter goed te verklaren omdat oudere mbo-studenten vaak een BBL-leerweg volgen en dus minder vaak op school zijn.

	STUDENTENPOPULATIE	GEWOGEN DATA
GESLACHT		
Man	58%	46%
Vrouw	42%	53%
Anders		1%
LEEFTIJD⁶⁸		
16-17	32%	38%
18-19	33%	44%
20+	36%	18%

Figuur VI.2: Verdeling geslacht en leeftijd in populatie en gewogen steekproef

1.1.3 Achtergrond

Voorheen werden in Antenne resultaten gepresenteerd naar etniciteit, die bepaald werd aan de hand van iemands geboorteland (eerste generatie migranten) en die van diens ouders (tweede generatie migranten). Daarbij werd onderscheid gemaakt tussen personen met een westerse migratieachtergrond (Europa, Noord-Amerika en Australië) en personen met een niet-westerse migratieachtergrond (Afrika, Azië en Zuid-Amerika).

⁶⁸ Leeftijdsverdeling geschat o.b.v. door het DUO gepubliceerde landelijke cijfers over 2020 (Bron: DUO, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, [Studenten per instelling, plaats, type mbo, woongemeente, provincie, deelnemer, leeftijd 2016-2020](#)).

Tegenwoordig wordt de respondenten zélf gevraagd hun achtergrond of afkomst in te vullen, waarbij migranten zich als Nederlands kunnen identificeren, en kleinkinderen van migranten (derde generatie) hun buitenlandse achtergrond of opvoeding kunnen aangeven. Antwoordcategorieën zijn: Nederlands, Surinaams-Nederlands, Antilliaans/Arubaans-Nederlands, Turks-Nederlands, Marokkaans-Nederlands, en overig (te specificeren in een open invoerveld). Op basis hiervan zijn in eerste instantie vijf subgroepen gemaakt, waarbij is aangesloten bij de nieuwe indeling naar herkomst van het CBS op basis van werelddelen en veelvoorkomende immigratielanden.⁶⁹

- Nederlands
- Surinaams of Nederlands Caribisch⁷⁰
- Marokkaans of Turks
- Europees (excl. Nederlands)
- Overig

Deze vijfdeling bleek voor de vergelijking naar achtergrond echter niet werkbaar wegens te kleine aantallen. Daarvoor is gebruikgemaakt van een tweedeling: Nederlands versus overig.

1.1.4 Geestelijke gezondheid

De *Mental Health Inventory 5* ofwel MHI-5 is een internationale standaard voor een specifieke meting van de psychische gezondheid. Het instrument wordt bijvoorbeeld ook gebruikt in de Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek.⁷¹ De MHI-5 bestaat uit vijf vragen die betrekking hebben op hoe iemand zich in de afgelopen 4 weken voelde:

- 1 Voelde je je erg zenuwachtig?
- 2 Zat je zo erg in de put dat niets je kon opvrolijken?
- 3 Voelde je je kalm en rustig?
- 4 Voelde je je neerslachtig en somber?
- 5 Voelde je je gelukkig?

Iedere vraag heeft zes antwoordmogelijkheden: nooit, zelden, soms, vaak, meestal, altijd. Bij de positief geformuleerde vragen (3 en 5) worden aan deze antwoorden de waarden 0,

⁶⁹ De toevoeging “-Nederlands” wordt bij de naamgeving achterwege gelaten. Bij de indeling is uitgegaan van niveau 2 (Nederland, Overig Europa, Turkije, Marokko, Suriname, Indonesië, Nederlandse Cariben, Overig Buiten-Europa), maar is het aantal categorieën teruggebracht naar vijf. Bron: Statistics Netherlands, [Nieuwe indeling bevolking naar herkomst](#), cbs.nl, 16 februari 2022.

⁷⁰ Nederlandse Cariben = Aruba, Curaçao, Sint-Maarten, Bonaire, Sint Eustatius, Saba.

⁷¹ Bron: CBS, [Mentale gezondheid jongeren afgenomen](#), 1 juni 2022.

1, 2, 3, 4 en 5 toegekend. Bij de negatief geformuleerde vragen (1,2 en 4) worden de omgekeerde waarden toegekend: 5, 4, 3, 2, 1 en 0. Per persoon worden de waarden van de gegeven antwoorden opgeteld en vermenigvuldigd met 4, zodat een somscore ontstaat die varieert van 0 (zeer ongezond) tot en met 100 (perfect gezond). Bij een somscore van 60 of meer is iemand geestelijk gezond en bij een score van minder dan 60 geestelijk ongezond.

1.1.5 Ooit-, recente en huidige gebruikers

Bij de meeste middelen wordt onderscheid gemaakt tussen gebruik ooit, de laatste 12 maanden, en de laatste 4 weken. *Ooit-gebruikers* hebben ooit in hun leven een middel geconsumeerd (of gegamed/gegokt), zelfs al was het maar 1 of 2 keer. De startleeftijd van ooit-gebruikers is hoe oud ze waren toen ze voor het eerst een middel gebruikten. *Recente gebruikers* zijn degenen die de *laatste 12 maanden* een middel gebruikten en *huidige gebruikers* deden dit de *laatste 4 weken*. Het kan voorkomen dat respondenten volgens deze definitie weliswaar recente of huidige gebruikers zijn, maar op het moment dat zij de vragenlijst invullen hun gebruik hebben gestopt, bijvoorbeeld vanwege ‘stoptober’ of ‘dry january’. Vragen als ‘gebruik je in het weekend of doordeweeks?’ en ‘hoeveel per dag gebruik je?’ kunnen dan niet beantwoord worden. Daarom is voor vervolgvragen over frequentie, hoeveelheid en riskant gebruik een selectie gemaakt van recente of huidige gebruikers, met de toevoeging *en niet inmiddels gestopt*.⁷² In 1.2 Tabellen mbo-survey (pag. 89) in VI Bijlagen is terug te vinden welk percentage inmiddels is gestopt en wordt bij tabellen gebaseerd op een selectie van recente of huidige gebruikers het betreffende aantal respondenten vermeld.

1.1.6 Frequentie

Frequentie van gebruik wordt weergegeven in het (gemiddeld) aantal gebruiksdagen per jaar. Bij energiedrankjes, alcohol, tabak, cannabis en lachgas is deze informatie gebaseerd op twee vragen:

Hoe vaak gebruik je [middel]?

- Antwoord = elke dag → geen vervolgvraag
- Antwoord = een (paar) keer per week → vervolgvraag: *Hoeveel dagen per week?*
- Antwoord = een (paar) keer per maand → vervolgvraag: *Hoeveel dagen per maand?*
- Antwoord = een (paar) keer per jaar → vervolgvraag: *Hoeveel dagen per jaar?*
- Antwoord = ik ben ermee gestopt → geen vervolgvraag

⁷² Gebruikers die inmiddels zijn gestopt worden alleen bij de tabellen over vervolgvragen buiten beschouwing gelaten. Voor de prevalentiecijfers van recent en huidig gebruik (het percentage gebruikers de laatste 12 maanden en de laatste 4 weken) tellen gebruikers die inmiddels gestopt zijn wel mee.

Bij dagelijkse gebruikers is het aantal gebruiksdagen per jaar gesteld op 365; bij wekelijkse gebruikers is het aantal gebruiksdagen per jaar berekend door het aantal dagen per week te vermenigvuldigd met 52; bij maandelijkse gebruikers is het aantal gebruiksdagen per jaar berekend door het aantal dagen per maand te vermenigvuldigd met 12.

Bij andere middelen werd uitsluitend gevraagd op hoeveel dagen van de laatste 12 maanden [middel] is gebruikt.

1.1.7 Hoeveelheid

Informatie over gebruikshoeveelheden van energiedrankjes, alcohol, tabak, cannabis en lachgas is afzonderlijk verzameld voor doordeweekse dagen, weekenddagen en speciale dagen (niet samenhangend met weekdag, bijvoorbeeld feestdagen of vakantie).⁷³

Gerapporteerde onwaarschijnlijk grote hoeveelheden zijn daarbij geïnterpreteerd als “veel” en daarom niet buiten beschouwing gelaten, maar afgekapt rond het 99ste percentiel.

Hoeveelheden zijn daardoor voor de analyses gemaximeerd op 10 blikjes energiedrankjes, 25 glazen alcohol, 60 sigaretten (ca. 3 pakjes), 10 joints, en 250 ballonnen lachgas (ca. 2-litertank). Bij alcohol is de gebruikshoeveelheid niet gemeten in standaardglazen omdat de meeste mensen onbekend zijn met deze maat.⁷⁴ De in het dagelijks leven gebruikte hoeveelheden (glazen, flesjes, blikjes, enz.) bevatten vaak meer dan een standaardglas, waardoor de gerapporteerde gebruikshoeveelheden alcohol als een ondergrens gezien moeten worden.

Aantallen laten niet toe gebruikshoeveelheden doordeweeks, in het weekend en op speciale dagen apart te analyseren. In plaats daarvan wordt het gemiddelde van deze drie gerapporteerd. De gemiddelde gebruikshoeveelheid geldt alleen voor dagen waarop gebruikt wordt; dagen waarop niet wordt gebruikt (hoeveelheid = 0) buiten beschouwing gelaten.

1.1.8 Riskant gebruik

Bij energiedrankjes, alcohol, tabak en cannabis worden indicatoren voor riskant gebruik gerapporteerd. Er is bewust niet gekozen voor de term problematisch gebruik omdat de indicatoren zijn gebaseerd op frequenties, hoeveelheden of gedragingen, en in de vragenlijst geen informatie werd verzameld over ondervonden problemen. Alleen bij

⁷³ Doordeweekse en weekenddagen zijn niet gespecificeerd. Over het algemeen worden zaterdag en zondag als weekenddagen aangeduid, maar de meeste mensen zeggen aan het einde van de vrijdagmiddag dat het weekend begint en in sommige culturen wordt de vrijdag(avond) ook tot het weekend gerekend. Het onderscheid moet vooral worden gezien als alternatief voor de lastig te beantwoorden vraag over gebruikshoeveelheid op een ‘gemiddelde’ dag..

⁷⁴ Een standaardglas bevat ongeveer 10 gram pure alcohol ([Wikipedia](#)).

alcohol en tabak bestaan er (inter)nationale definities voor zwaar of overmatig gebruik op basis van frequentie en hoeveelheid:

- Zwaar drinken = één keer per week of vaker minimaal 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op één dag⁷⁵
- Overmatig drinken = meer dan 14 (vrouwen) of 21 (mannen) glazen alcohol per week⁷⁵
- Zwaar roken = minstens 20 sigaretten per dag⁷⁶

Bij energiedrankjes en alcohol zijn (tevens) overschrijdingen van adviezen gehanteerd als indicator van riskant gebruik:

- Advies energiedrankjes = maximaal één (13-17 jaar) of vier (18+ jaar) blikjes per dag⁷⁷
- Advies alcohol = maximaal één glas alcohol per dag en niet elke dag⁷⁸

Bij cannabis wordt sinds 1995 in Antenne een eigen definitie gehanteerd:

- Riskant blowen = dagelijks blowen (ongeacht hoeveelheid) of een paar keer per week meer dan één joint blowen

Voor alcohol en cannabis zijn daarnaast drie riskante gedragingen onderzocht:

- Drinken/blowen onder schooltijd = alcohol- of cannabisgebruik vlak voor of tijdens school/stage/werk (bijvoorbeeld voordat je naar school/stage/werk ging, in de pauze of een tussenuur)
- Schoolverzuim door drinken/blowen = school/stage/werk gemist of te laat gekomen door (te veel) alcohol of cannabis (bijvoorbeeld omdat je dronken/stoned was, een (wiet)kater had of je je had verslapen)
- 'Out' gaan door drinken/blowen = zoveel alcohol of cannabis gebruikt dat je niet meer kon staan, ziek werd of 'out' ging

Net als voor cannabis, bestaan er voor medicijnen, gamen, gokken en overige drugs geen (inter)nationale standaardmaten of adviezen met betrekking tot frequentie of hoeveelheid van gebruik. Weliswaar zijn er meerdere diagnostische vragenlijsten en screeners voor problematisch gebruik of afhankelijkheid, maar geen van die instrumenten hanteert een

⁷⁵ Bron: Trimbos-instituut, [Cijfers alcohol](#).

⁷⁶ Geoperationaliseerd als dagelijks roken en gemiddeld (van gebruikshoeveelheid doordeweeks en weekend) minimaal 20 per dag. Bron: Reep-van den Bergh CMM, Harteloh PPM & Croes EA (2017) [Doodsoorzaak nr. 1 bij jonge Nederlanders: de sigaret](#), *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 161: D1991.

⁷⁷ Bron: Jellinek, [Informatie over energiedrankjes, Hoe de risico's te verminderen](#).

⁷⁸ Bron: Voedingscentrum, [Encyclopedie, Alcohol \(bier, wijn en sterke drank\)](#).

afkappunt voor frequentie of hoeveelheid. Bij overige drugs moet alle gebruik als riskant worden gezien.

1.1.9 AVG

Voor dit onderzoek werden de richtlijnen van de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) gevolgd. Invullen van de vragenlijst was vrijwillig en stoppen kon op elk moment, zonder opgave van redenen en zonder enig gevolg. De vragenlijst was anoniem; naam of andere direct identificerende gegevens werden niet gevraagd en IP-adres werd niet geregistreerd.

De verzamelde gegevens werden bewaard op beveiligde netwerken van Qualtrics (surveyprogramma) en HvA en waren alleen toegankelijk voor de onderzoekers. Gegevensbestanden werden niet gedeeld met derden. In deze rapportage worden uitsluitend geaggregeerde, niet tot individuele personen herleidbare resultaten gepresenteerd.

Bij de start van de vragenlijst werd het onderzoek toegelicht, benadrukt dat deelname anoniem en vrijwillig was, en uitgelegd wat met de geleverde informatie werd gedaan. Door op OK te klikken gaven deelnemers toestemming hun antwoorden te gebruiken voor het onderzoek. Wegens de minimumleeftijd van 16 jaar was geen ouderlijke toestemming nodig.

1.1.10 Analyse

Gehanteerde statistische verschiltoetsen bij vergelijkingen van *percentages* zijn Chi-kwadraat of Fisher's Exact, en bij vergelijkingen van *gemiddelden* T-test of Anova. In de tabellen wordt niet de exacte p-waarde van de uitkomst van deze toetsen vermeld, maar is de significantie aangegeven met onderstaande symbolen.

<i>n.s.</i>	<i>geen significant verschil</i>
*	< .05
**	< .01
***	< .005
****	< .001

Figuur VI.3: Verschillen (p-waarden)

1.2 Tabellen mbo-survey

1.2.1 De mbo'ers

Tabel 1.1 *geslacht, leeftijd, achtergrond en woonplaats*

	TOTAAL (n = 148)
geslacht	
man	46.3%
vrouw	52.9%
anders	0.8%
leeftijd	
16-17 jaar	37.8%
18-19 jaar	44.3%
20+ jaar	17.9%
gemiddeld (sd)	18.3 (2.3)
mediaan	18
achtergrond⁷⁹	
Nederlands	59.8%
Surinaams / Nederlands Caribisch	9.4%
Marokkaans / Turks	10.7%
Europees	6.0%
overig	14.6%
woonplaats	
Hilversum	15.9%
elders in Gooi en Vechtstreek	19.3%
buiten Gooi en Vechtstreek	64.9%

Tabel 1.2 *leerweg, niveau en sector*

	TOTAAL (n = 148)
leerweg	
BOL	89.2%
BBL	10.8%
niveau	
1 (entree)	3.5%
2 (basis)	14.6%
3 (vak)	20.5%
4 (kader)	61.4%
sector	
economie	23.7%
techniek	41.4%
zorg	34.9%

Tabel 1.3 *geestelijke gezondheid*

	TOTAAL (n = 148)
score mhi-5⁸⁰	
geestelijk ongezond (0-59)	25.9%
geestelijk gezond (60-100)	74.1%
gemiddeld (sd)	69.2 (18.5)
mediaan	72

⁷⁹ Zie 1.1.3 Achtergrond (pag. 83).

⁸⁰ Zie 1.1.4 Geestelijke gezondheid (pag. 84).

Tabel 1.4 vrije tijd

	TOTAAL (n = 148)
waar	
vrienden / kennissen thuis	75.6%
uitgaansgelegenheid (café, club, concert, festival)	30.7%
eetgelegenheid (restaurant, snackbar)	34.3%
winkelen	41.2%
bioscoop	29.3%
buiten (straat, plein, park, parkeerplaats)	31.1%
sportschool, club of vereniging	39.7%
buurthuis of jongerencentrum	3.6%
coffeeshop	7.5%
ergens anders	3.1%
nergens, ik blijf thuis	14.9%
Uitgaanders (bezoeken uitgaansgelegenheden)	
	uitgaanders (n = 43)
uitgaanslocatie	
Gooi en Vechtstreek	37.7%
elders	62.3%
uitgaansgelegenheden (laatste 4 weken)	
café, kroeg of bar	74.8%
discotheek of club	30.2%
optreden/concert van een artiest/band	0%
klein feest/festival (minder dan 5.000 bezoekers)	27.3%
groot feest/festival (meer dan 5.000 bezoekers)	2.3%
(illegale) rave	13.6%
ergens anders	8.4%
uitgaansfrequentie (laatste 4 weken)	
0 keer	9.2%
1-3 keer	60.3%
4+ keer	30.5%
gemiddeld (sd)	2.8 (2.2)
mediaan	2

1.2.2 Middelengebruik

Tabel 1.5 energiedrankjes

	TOTAAL (n = 148)
prevalentie	
ooit	85.8%
laatste 12 maanden	69.3%
laatste 4 weken	55.4%
startleeftijd	
gemiddeld (sd)	13.3 (2.7)
mediaan	13
frequentie (laatste 12 maanden)	
dagelijks	7.5%
een (paar) keer per week	23.2%
een (paar) keer per maand	18.9%
een (paar) keer per jaar	14.8%
gestopt	4.9%
n.v.t.	30.7%

Tabel 1.6 energiedrankjes naar subgroep

	ooit	laatste 12 maanden	laatste 4 weken
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 69)	84.1%	68.1%	55.1%
vrouw (n = 78)	87.2%	69.6%	56.4%
leeftijd	<i>n.s.</i>	*	*
16-17 jaar (n = 56)	89.3%	78.6%	66.1%
18+ jaar (n = 92)	83.7%	63.0%	48.9%
achtergrond	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*
Nederlands (n = 88)	87.5%	70.5%	62.9%
overig (n = 60)	83.3%	68.3%	43.3%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	79.6%	68.0%	52.0%
buiten de regio (n = 91)	90.1%	69.6%	57.1%
niveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
niveau 1-3 (n = 57)	89.5%	71.9%	53.4%
niveau 4 (n = 91)	83.5%	67.0%	56.5%
sector	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
economie (n = 35)	88.6%	71.4%	55.6%
techniek (n = 61)	90.2%	75.4%	62.9%
zorg (n = 52)	78.8%	61.5%	46.2%

Tabel 1.7 frequentie en hoeveelheid energiedrankjes

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	huidige gebruikers (n = 81)
frequentie	
dagelijks	13.7%
een (paar) keer per week	40.8%
een (paar) keer per maand	31.3%
een (paar) keer per jaar	14.2%
dagen per jaar	
gemiddeld (sd)	130.5 (123.0)
mediaan	86
doordeweeks, weekend of speciale dagen	
doordeweeks + weekend	9.5%
alleen doordeweeks	72.1%
alleen weekend	7.5%
alleen speciale dagen	10.9%
hoeveelheid per dag	
maximaal 1 blikje	48.7%
2-4 blikjes	46.3%
minimaal 5 blikjes	5.0%
gemiddeld (sd)	1.9 (1.8)
mediaan	2

Tabel 1.8 frequentie en hoeveelheid energiedrankjes naar subgroep

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	gem. aantal dagen per jaar (sd)	(ook) doordeweeks	gem. aantal blikjes per dag (sd)
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 69)	142.1 (132.2)	73.7%	2.1 (2.1)
vrouw (n = 78)	117.0 (111.8)	88.4%	1.7 (1.6)
leeftijd	<i>n.s.</i>	**	<i>n.s.</i>
16-17 jaar (n = 56)	141.0 (131.0)	66.7%	2.0 (2.2)
18+ jaar (n = 92)	122.6 (117.0)	93.3%	1.8 (1.5)
achtergrond	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 88)	151.9 (124.2)	85.5%	1.9 (1.8)
overig (n = 60)	85.3 (109.2)	73.1%	1.8 (1.8)
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	156.9 (146.1)	88.0%	1.4 (0.6)
buiten de regio (n = 91)	98.3 (90.7)	76.5%	1.6 (1.0)
niveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
niveau 1-3 (n = 57)	143.9 (124.3)	83.9%	1.7 (1.5)
niveau 4 (n = 91)	122.4 (122.7)	80.4%	2.0 (2.0)
sector	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
economie (n = 35)	163.2 (137.2)	84.2%	1.6 (0.9)
techniek (n = 61)	124.0 (121.3)	82.1%	2.0 (2.0)
zorg (n = 52)	115.8 (114.5)	79.2%	2.0 (2.0)

Tabel 1.9 riskant gebruik energiedrankjes

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	huidige gebruikers (n = 81)
indicatie riskant gebruik (meerdere mogelijk)	
meer dan geadviseerd ⁸¹	6.4%
willen stoppen/minderen	15.9%

⁸¹ Meer dan één (16-17 jaar) of vier (18+ jaar) blikjes energiedrank per dag. Bron: Jellinek, [Informatie over energiedrankjes, Hoe de risico's te verminderen](#).

Tabel 1.10 alcohol

	TOTAAL (n = 148)
prevalentie	
ooit	85.4%
laatste 12 maanden	79.4%
laatste 4 weken	59.2%
startleeftijd	
gemiddeld (sd)	14.7 (2.6)
mediaan	15
frequentie (laatste 12 maanden)	
dagelijks	3.5%
een (paar) keer per week	18.4%
een (paar) keer per maand	31.3%
een (paar) keer per jaar	8.4%
gestopt	7.9%
n.v.t.	20.6%

Tabel 1.11 alcohol naar subgroep

	ooit	laatste 12 maanden	laatste 4 weken
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 69)	84.1%	80.9%	62.3%
vrouw (n = 78)	85.9%	78.2%	55.7%
leeftijd	*	**	<i>n.s.</i>
16-17 jaar (n = 56)	92.9%	91.1%	67.9%
18+ jaar (n = 92)	80.4%	72.0%	53.8%
achtergrond	****	****	****
Nederlands (n = 88)	93.2%	90.9%	73.9%
overig (n = 60)	73.3%	61.7%	38.3%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	89.8%	83.7%	71.4%
buiten de regio (n = 91)	83.5%	78.0%	51.6%
niveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
niveau 1-3 (n = 57)	87.7%	82.5%	63.2%
niveau 4 (n = 91)	83.5%	78.0%	56.0%
sector	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
economie (n = 35)	80.6%	72.2%	54.3%
techniek (n = 61)	90.2%	86.9%	64.5%
zorg (n = 52)	82.7%	75.0%	55.8%

Tabel 1.12 frequentie en hoeveelheid alcohol

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	huidige gebruikers (n = 82)
frequentie	
dagelijks	6.4%
een (paar) keer per week	32.6%
een (paar) keer per maand	50.3%
een (paar) keer per jaar	10.7%
dagen per jaar	
gemiddeld (sd)	87.1 (92.2)
mediaan	60
doordeweeks, weekend of speciale dagen	
doordeweeks + weekend	13.6%
alleen doordeweeks	10.1%
alleen weekend	59.4%
alleen speciale dagen	17.0%
hoeveelheid per dag	
maximaal 1 glas	7.7%
2-4 glazen	37.0%
5-9 glazen	32.4%
minimaal 10 glazen	22.9%
gemiddeld (sd)	6.8 (5.8)
mediaan	5

Tabel 1.13 frequentie en hoeveelheid alcohol naar subgroep

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	gem. aantal dagen per jaar (sd)	(ook) doordeweeks	gem. aantal glazen per dag (sd)
geslacht	*	****	n.s.
man (n = 69)	108.6 (114)	37.5%	7.6 (6.9)
vrouw (n = 78)	62.5 (55.4)	7.5%	6.0 (4.6)
leeftijd	n.s.	n.s.	n.s.
16-17 jaar (n = 56)	94.5 (110.2)	21.1%	7.7 (6.7)
18+ jaar (n = 92)	80.7 (74.4)	27.3%	6.0 (5.0)
achtergrond	****	n.s.	n.s.
Nederlands (n = 88)	100.6 (97.1)	28.1%	7.1 (6.3)
overig (n = 60)	40.2 (52.1)	10.5%	5.5 (3.8)
woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	81.0 (96.1)	26.5%	6.2 (4.8)
buiten de regio (n = 91)	79.0 (71.5)	16.7%	7.3 (6.8)
niveau	*	n.s.	n.s.
niveau 1-3 (n = 57)	60.2 (48.8)	18.2%	8.1 (8.1)
niveau 4 (n = 91)	104.8 (109.1)	26.5%	5.9 (3.5)
sector	n.s.	n.s.	n.s.
economie (n = 35)	89.4 (92.8)	38.9%	5.6 (3.7)
techniek (n = 61)	96.1 (110.9)	24.3%	7.1 (7.1)
zorg (n = 52)	73.4 (59.8)	14.8%	7.1 (5.2)

Tabel 1.14 riskant gebruik alcohol

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	huidige gebruikers (n = 82)
indicatie riskant gebruik (meerdere mogelijk)	
meer dan geadviseerd ⁸²	92.3%
vaker dan geadviseerd ⁸³	6.4%
overmatige drinker ⁸⁴	14.9%
zware drinker ⁸⁵	26.0%
willen stoppen/minderen	8.0%
drinken onder school- of werktijd	
ooit	14.0%
laatste 12 maanden	12.6%
school- of werkverzuim door drinken	
ooit	22.6%
laatste 12 maanden	17.1%
omvallen, ziek worden of 'out' gaan door drinken	
ooit	37.5%
laatste 12 maanden	27.8%

⁸² Meer dan één glas alcohol per dag. Bron: Voedingscentrum, [Encyclopedie, Alcohol \(bier, wijn en sterke drank\)](#).

⁸³ Elke dag alcohol drinken. Bron: Voedingscentrum, [Encyclopedie, Alcohol \(bier, wijn en sterke drank\)](#).

⁸⁴ Meer dan 14 (vrouwen) of 21 (mannen) glazen alcohol per week. Bron: Trimbos-instituut, [Cijfers alcohol](#).

⁸⁵ Eén keer per week of vaker minimaal 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op één dag. Bron: Trimbos-instituut, [Cijfers alcohol](#).

Tabel 1.15 tabak

	TOTAAL (n = 148)
prevalentie	
ooit	46.8%
laatste 12 maanden	40.4%
laatste 4 weken	32.2%
startleeftijd	
gemiddeld (sd)	15.0 (2.4)
mediaan	15
frequentie (laatste 12 maanden)	
dagelijks	22.2%
een (paar) keer per week	5.8%
een (paar) keer per maand	3.2%
een (paar) keer per jaar	3.8%
gestopt	5.5%
n.v.t.	59.6%

Tabel 1.16 tabak naar subgroep

	ooit	laatste 12 maanden	laatste 4 weken	dagelijks
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*
man (n = 69)	44.9%	40.6%	36.8%	31.9%
vrouw (n = 78)	47.4%	39.2%	27.8%	12.8%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
16-17 jaar (n = 56)	46.4%	42.9%	35.7%	26.8%
18+ jaar (n = 92)	46.7%	39.1%	29.3%	19.4%
achtergrond	****	****	****	****
Nederlands (n = 88)	60.2%	53.4%	45.5%	36.0%
overig (n = 60)	26.7%	21.7%	11.7%	1.7%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	51.0%	50.0%	40.8%	30.0%
buiten de regio (n = 91)	44.0%	34.8%	27.5%	16.5%
niveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
niveau 1-3 (n = 57)	43.9%	40.4%	29.8%	26.3%
niveau 4 (n = 91)	48.4%	40.7%	33.7%	19.8%
sector	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
economie (n = 35)	47.2%	37.1%	25.0%	20.0%
techniek (n = 61)	42.6%	39.3%	36.1%	25.8%
zorg (n = 52)	51.0%	44.2%	32.7%	19.2%

Tabel 1.17 frequentie en hoeveelheid tabak

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	huidige gebruikers (n = 48)
frequentie	
dagelijks	68.9%
een (paar) keer per week	17.9%
een (paar) keer per maand	7.4%
een (paar) keer per jaar	5.8%
dagen per jaar	
gemiddeld (sd)	289.31 (124.7)
mediaan	365
doordeweeks, weekend of speciale dagen	
doordeweeks + weekend	51.6%
alleen doordeweeks	36.6%
alleen weekend	6.0%
alleen speciale dagen	5.8%
hoeveelheid per dag	
maximaal 1 sigaret	10.0%
2-4 sigaretten	29.5%
5-9 sigaretten	18.9%
minimaal 10 sigaretten	41.6%
gemiddeld (sd)	9.4 (8.3)
mediaan	7

Tabel 1.18 frequentie en hoeveelheid tabak naar subgroep

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	gem. aantal dagen per jaar (sd)	(ook) doordeweeks	gem. aantal sigaretten per dag (sd)
geslacht	**	**	*
man (n = 69)	334.8 (79.5)	100%	11.7 (9.7)
vrouw (n = 78)	234.5 (147.3)	72.7%	6.7 (5.5)
leeftijd	n.s.	n.s.	n.s.
16-17 jaar (n = 56)	314.1 (100.1)	95.0%	10.8 (8.2)
18+ jaar (n = 92)	270.8 (139.2)	85.2%	8.2 (8.3)
achtergrond	**	n.s.	****
Nederlands (n = 88)	309.7 (111.6)	90.2%	10.4 (8.4)
overig (n = 60)	175.2 (140.7)	71.4%	3.4 (3.5)
woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	311.6 (103.0)	90.0%	8.5 (6.1)
buiten de regio (n = 91)	261.8 (142.2)	84.0%	9.2 (9.2)
niveau	n.s.	n.s.	n.s.
niveau 1-3 (n = 57)	323.5 (105.0)	94.1%	8.9 (6.6)
niveau 4 (n = 91)	270.0 (132.3)	86.7%	9.6 (9.2)
sector	n.s.	n.s.	n.s.
economie (n = 35)	317.0 (116.2)	88.9%	8.1 (11.8)
techniek (n = 61)	296.1 (121.1)	90.9%	10.8 (8.4)
zorg (n = 52)	266.5 (136.5)	82.4%	8.1 (5.9)

Tabel 1.19 riskant gebruik tabak

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	huidige gebruikers (n = 48)
indicatie riskant gebruik (meerdere mogelijk)	
zware roker ⁸⁶	16.9%
willen stoppen/minderen	36.1%

Tabel 1.20 e-sigaret, shishapen, waterpijp en snus

	TOTAAL (n = 148)
laatste 12 maanden (meerdere mogelijk)	
elektronische sigaret	17.1%
<i>waarvan ook gewone sigaretten</i>	13.6%
shisha pen met een smaakje	20.3%
<i>waarvan ook gewone sigaretten</i>	16.2%
waterpijp met tabak	16.1%
<i>waarvan ook gewone sigaretten</i>	11.4%
snus (tabak in poedervorm)	9.4%
<i>waarvan ook gewone sigaretten</i>	6.7%

⁸⁶ Minimaal 20 sigaretten per dag. Bron: Reep-van den Bergh CMM, Harteloh PPM & Croes EA (2017)

Doodsoorzaak nr. 1 bij jonge Nederlanders: de sigaret, *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 161: D1991.

Tabel 1.21 cannabis

	TOTAAL (n = 148)
prevalentie	
ooit	52.6%
laatste 12 maanden	40.9%
laatste 4 weken	30.6%
startleeftijd	
gemiddeld (sd)	15.5 (2.3)
mediaan	16
frequentie (laatste 12 maanden)	
dagelijks	6.3%
een (paar) keer per week	10.3%
een (paar) keer per maand	9.0%
een (paar) keer per jaar	6.6%
gestopt	8.7%
n.v.t.	59.1%

Tabel 1.22 cannabis naar subgroep

	ooit	laatste 12 maanden	laatste 4 weken	dagelijks
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 69)	49.3%	42.0%	33.8%	8.8%
vrouw (n = 78)	54.4%	39.7%	26.6%	3.8%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
16-17 jaar (n = 56)	50.0%	46.4%	39.3%	8.9%
18+ jaar (n = 92)	54.3%	37.0%	25.8%	4.3%
achtergrond	****	*	***	*
Nederlands (n = 88)	66.3%	49.4%	39.8%	10.2%
overig (n = 60)	31.7%	28.3%	18.0%	0%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	55.1%	44.9%	36.0%	10.2%
buiten de regio (n = 91)	50.5%	39.6%	26.4%	2.2%
niveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
niveau 1-3 (n = 57)	50.9%	33.3%	28.1%	5.3%
niveau 4 (n = 91)	53.3%	45.7%	33.0%	6.6%
sector	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
economie (n = 35)	44.4%	40.0%	25.0%	11.1%
techniek (n = 61)	59.0%	42.6%	39.3%	3.3%
zorg (n = 52)	51.0%	38.5%	25.0%	7.7%

Tabel 1.23 frequentie en hoeveelheid cannabis

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	huidige gebruikers (n = 41)
frequentie	
dagelijks	22.8%
een (paar) keer per week	37.3%
een (paar) keer per maand	28.0%
een (paar) keer per jaar	11.9%
dagen per jaar	
gemiddeld (sd)	158.5 (138.7)
mediaan	125
doordeweeks, weekend of speciale dagen	
doordeweeks + weekend	35.6%
alleen doordeweeks	26.1%
alleen weekend	12.4%
alleen speciale dagen	25.9%
hoeveelheid per dag	
maximaal 1 joint	27.0%
2-4 joints	55.5%
minimaal 5 joints	17.5%
gemiddeld (sd)	3.1 (2.7)
mediaan	2

Tabel 1.24 frequentie en hoeveelheid cannabis naar subgroep

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	gem. aantal dagen per jaar (sd)	(ook) doordeweeks	gem. aantal joints per dag (sd)
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 69)	166.3 (150.4)	56.5%	3.2 (3.0)
vrouw (n = 78)	148.2 (128.2)	66.7%	3.0 (2.2)
leeftijd	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>
16-17 jaar (n = 56)	156.9 (147.2)	47.4%	2.8 (2.8)
18+ jaar (n = 92)	159.8 (134.2)	77.3%	3.4 (2.5)
achtergrond	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 88)	180.8 (144.2)	65.6%	3.2 (2.9)
overig (n = 60)	84.3 (88.6)	50.0%	2.8 (1.8)
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	187.9 (155.4)	62.5%	3.5 (2.2)
buiten de regio (n = 91)	123.5 (110.2)	61.9%	2.2 (2.0)
niveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
niveau 1-3 (n = 57)	168.1 (141.9)	57.1%	2.2 (2.0)
niveau 4 (n = 91)	153.2 (139.3)	63.0%	3.6 (2.9)
sector	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
economie (n = 35)	214.4 (163.5)	75.0%	3.1 (2.0)
techniek (n = 61)	114.3 (122.3)	50.0%	3.1 (3.1)
zorg (n = 52)	207.8 (133.6)	72.7%	2.9 (2.2)

Tabel 1.25 gebruikspatronen cannabis

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	huidige gebruikers (n = 41)
hasj of wiet	
hasj	35.9%
wiet	40.6%
maakt niet uit	23.6%
sterkte (meestal)	
erg sterk	27.3%
sterk	31.0%
gemiddeld	33.8%
mild	1.6%
erg mild	1.2%
geen idee	5.2%
hoe (meerdere mogelijk)	
joint	98.8%
pijpje	7.6%
waterpijp (shisha, bong)	12.0%
vaporizer	10.6%
edibles (bijv. spacecake, wietlolly, cannabisdrinks)	33.5%
met of zonder tabak (meerdere mogelijk)	
met tabak	88.5%
met tabaksvervangers (kruiden, steentjes)	11.9%
zonder tabak, pure hasj of wiet	20.7%

Tabel 1.26 *riskant gebruik cannabis*

Huidige gebruikers (laatste 4 weken en niet inmiddels gestopt)

	huidige gebruikers (n = 41)
indicatie riskant gebruik (meerdere mogelijk)	
riskante blower ⁸⁷	41.7%
willen stoppen/minderen	32.8%
blowen onder school- of werktijd	
ooit	55.0%
laatste 12 maanden	48.9%
school- of werkverzuim door blowen	
ooit	18.8%
laatste 12 maanden	16.4%
omvallen, ziek worden of 'out' gaan door blowen	
ooit	22.2%
laatste 12 maanden	14.3%

⁸⁷ Dagelijks blowen (ongeacht hoeveelheid) of een paar keer per week meer dan één joint blowen. Deze definitie wordt (bij gebrek aan standaardmaten of adviezen) sinds 1995 in Antenne gehanteerd.

Tabel 1.27 Iachgas

	TOTAAL (n = 148)
prevalentie	
ooit	25.0%
laatste 12 maanden	15.6%
laatste 4 weken	5.6%
startleeftijd	
gemiddeld (sd)	16.3 (3.1)
mediaan	16
frequentie (laatste 12 maanden)	
dagelijks	0%
een (paar) keer per week	0%
een (paar) keer per maand	2.0%
een (paar) keer per jaar	9.1%
gestopt	4.4%
n.v.t.	84.4%

Tabel 1.28 Iachgas naar subgroep

	ooit	laatste 12 maanden	laatste 4 weken
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 69)	21.7%	14.5%	2.9%
vrouw (n = 78)	28.2%	17.7%	8.9%
leeftijd	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>
16-17 jaar (n = 56)	32.1%	23.2%	8.9%
18+ jaar (n = 92)	20.7%	10.8%	3.3%
achtergrond	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 88)	22.7%	12.4%	3.4%
overig (n = 60)	27.9%	20.0%	10.0%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	22.0%	18.0%	6.0%
buiten de regio (n = 91)	26.4%	13.2%	3.3%
niveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
niveau 1-3 (n = 57)	24.1%	12.3%	3.5%
niveau 4 (n = 91)	25.3%	17.6%	6.6%
sector	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
economie (n = 35)	31.4%	19.4%	8.6%
techniek (n = 61)	14.8%	14.8%	3.3%
zorg (n = 52)	32.7%	15.4%	5.8%

Tabel 1.29 xTC-pillen, amfetamine en cocaïne

	TOTAAL (n = 148)		
	xTC-pillen	amfetamine	cocaïne
prevalentie			
ooit	14.9%	7.8%	6.1%
laatste 12 maanden	7.9%	6.8%	4.1%
laatste 4 weken	3.1%	3.4%	1.5%
startleeftijd			
gemiddeld (sd)	16.2 (1.4)	16.6 (1.8)	16.4 (1.4)
mediaan	16	17	17

Tabel 1.30 xTC-pillen, amfetamine en cocaïne naar subgroep

	xTC-pillen ooit	amfetamine ooit	cocaïne ooit
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man (n = 69)	17.4%	8.7%	5.8%
vrouw (n = 78)	11.5%	6.4%	6.4%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
16-17 jaar (n = 56)	14.3%	7.1%	5.4%
18+ jaar (n = 92)	15.1%	8.6%	6.5%
achtergrond	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 88)	19.3%	11.4%	8.0%
overig (n = 60)	8.2%	1.7%	3.3%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	18.0%	10.2%	10.0%
buiten de regio (n = 91)	13.0%	5.5%	3.3%
niveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
niveau 1-3 (n = 57)	14.0%	8.8%	5.3%
niveau 4 (n = 91)	15.4%	7.7%	6.5%
sector	****	<i>n.s.</i>	*
economie (n = 35)	31.4%	13.9%	11.4%
techniek (n = 61)	3.3%	3.3%	0%
zorg (n = 52)	17.3%	9.6%	9.6%

Tabel 1.31 overige drugs

	TOTAAL (n = 148)	
	ooit	laatste 12 maanden
overige drugs		
3-MMC/4-MMC, poes, miauw miauw, 3M	4.0%	2.8%
4-FA, 4-fluo, 4-FMP, Formula 1, 4-fluoramfetamine	1.8%	1.4%
methylon, explosion	0%	0%
2C-B	8.3%	4.5%
5-APB/6-APB, benzofury	0.8%	0%
metoxetamine, MXE	0%	0%
flefedron, 2-FMC/3-FMC/4-FMC	0.4%	0%
ketamine	5.6%	3.0%
GHB	2.9%	1.4%
heroïne	0.4%	0%
crack, basecoke, gekookte coke	0.4%	0%
methamfetamine, crystal meth, tina, ice	0%	0%
paddo's, truffels	7.8%	2.6%
LSD	3.8%	0.7%
DMT	1.6%	0.3%
MDMA-poeder	7.2%	<i>niet gevraagd</i>

Tabel 1.32 medicijnen

prevalentie (laatste 12 maanden)			TOTAAL (n = 148)
	met recept	zonder recept	totaal
medicijnen			
ADHD-medicatie (bijv. ritalin, concerta)	6.2%	0.8%	7.0%
slaap- of kalmeringsmiddel (bijv. valium, seresta, etizolam)	3.3%	4.8%	8.1%
zware pijnstillers (bijv. oxycodon, fentanyl)	2.8%	1.1%	3.9%
antidepressiva (bijv. prozac, seroxat, xanax)	4.9%	0%	4.9%

Tabel 1.33 gamen en gokken

prevalentie (laatste 12 maanden)	TOTAAL (n = 148)
gamen	52.2%
gokken online	12.8%
gokken offline	12.4%
gokken totaal (online en/of offline)	18.7%

Tabel 1.34 prevalentie gamen en gokken naar subgroep

	gamen laatste 12 maanden	gokken totaal laatste 12 maanden
geslacht	****	*
man (n = 69)	76.8%	27.5%
vrouw (n = 78)	31.6%	11.4%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
16-17 jaar (n = 56)	53.6%	17.9%
18+ jaar (n = 92)	51.1%	19.6%
achtergrond	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Nederlands (n = 88)	58.4%	17.0%
overig (n = 60)	43.3%	20.0%
woonplaats	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
Gooi en Vechtstreek (n = 49)	59.2%	14.3%
buiten de regio (n = 91)	52.2%	23.1%
niveau	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
niveau 1-3 (n = 57)	51.7%	22.8%
niveau 4 (n = 91)	52.7%	16.3%
sector	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
economie (n = 35)	51.4%	19.4%
techniek (n = 61)	62.9%	22.6%
zorg (n = 52)	40.4%	15.4%

Tabel 1.35 frequentie en uitgave gamen en gokken

Recente gamers/gokkers (laatste 12 maanden)

frequentie	recente gamers (n = 77)		recente gokkers totaal (n = 28)
	doordeweeks	weekend	
helemaal niet	10.0%	5.6%	<i>niet gevraagd</i>
minder dan 1 uur per dag	31.9%	12.5%	
1-3 uur per dag	31.3%	25.4%	
3-5 uur per dag	16.7%	36.9%	
minimaal 5 uur per dag	10.2%	19.7%	
uitgave⁸⁸			
gemiddeld (sd)		€1.482 (4.636)	€114 (130)
mediaan		€145	€46
indicatie riskant gebruik willen stoppen/minderen		8.4%	20.6%

⁸⁸ Totale uitgave laatste 12 maanden. Degenen die rapporteren uitsluitend gratis spelletjes te spelen buiten beschouwing gelaten: gamen 30, gokken 11.

2 Bijlage markt

2.1	Analysemethode	104
2.1.1	Categorieën testresultaten	104
2.1.2	Werkzame stof	104
2.1.3	Zuiverheid	104
2.1.4	Vervuilende stoffen	105
2.1.5	Dosering	105
2.1.6	Prijs	105
2.2	Tabellen testservice	106
2.2.1	Aanbod	106
	Tabel 2.1 soort drugsmonsters aangeboden	106
2.2.2	Ecstasy	106
	Tabel 2.2 vorm	106
	Tabel 2.3 werkzame stof xTC-pillen	106
	Tabel 2.4 dosering xTC-pillen	106
	Tabel 2.5 prijs xTC-pillen	106
	Tabel 2.6 werkzame stof MDMA-poeders	107
	Tabel 2.7 dosering MDMA-poeders	107
	Tabel 2.8 prijs MDMA-poeders	107
2.2.3	Cocaïne	107
	Tabel 2.9 vorm	107
	Tabel 2.10 werkzame stof cocaïnepoeders	107
	Tabel 2.11 dosering cocaïnepoeders	107
	Tabel 2.12 prijs cocaïnepoeders	107
2.2.4	Amfetamine	108
	Tabel 2.13 vorm	108
	Tabel 2.14 werkzame stof amfetaminepoeders	108
	Tabel 2.15 dosering amfetaminepoeders	108
	Tabel 2.16 prijs amfetaminepoeders	108
2.2.5	Ketamine	108
	Tabel 2.17 vorm	108
	Tabel 2.18 werkzame stof ketaminepoeders	108
	Tabel 2.19 dosering ketaminepoeders	108
	Tabel 2.20 prijs ketaminepoeders	109
2.2.6	2c-B	109
	Tabel 2.21 vorm	109
	Tabel 2.22 werkzame stof 2c-B-pillen	109
	Tabel 2.23 dosering 2c-B-pillen	109
	Tabel 2.24 prijs 2c-B-pillen	109

2.1 Analysemethode

De indeling van testresultaten en een aantal gehanteerde begrippen worden hieronder nader toegelicht.

2.1.1 Categorieën testresultaten

Sinds 2012 worden in Antenne testresultaten (en bij herkende pillen de testuitslag van eerdere analyse) in vijf categorieën gerapporteerd.

- 1 Het monster bevat **uitsluitend de werkzame stof** waarvoor het is gekocht.
- 2 Het monster bevat **voornamelijk de werkzame stof** waarvoor het is gekocht.⁸⁹
- 3 Het monster bevat voornamelijk of uitsluitend een **ander hoofdbestanddeel**.⁹⁰
- 4 Het monster bevat (1) niet-gekwantificeerde andere werkzame stoffen, waardoor niet is vast te stellen wat het hoofdbestanddeel is, of (2) geen enkele werkzame stof. Daarom zal aan deze restcategorie **overig** in de tekst weinig aandacht worden besteed.
- 5 Het monster is **niet geanalyseerd** of de testuitslag ontbreekt. Bij de berekening van percentages wordt deze categorie buiten beschouwing gelaten.

2.1.2 Werkzame stof

De actieve stoffen in een monster. Monsters kunnen de werkzame stof bevatten waarvoor het middel is gekocht, maar ook werkzame stoffen waarvoor het middel niet is gekocht. Een monster kan bijvoorbeeld als 4-FA zijn gekocht, maar ook (of uitsluitend) MDMA bevatten.

2.1.3 Zuiverheid

Een monster is zuiver (categorie 1) wanneer een monster geen andere stof bevat dan de stof waarvoor het middel is gekocht. Monsters in categorie 2 zijn niet zuiver, maar bevatten voornamelijk de stof waarvoor het middel is gekocht en een beperkte hoeveelheid andere werkzame stoffen of bijproducten.⁹¹

⁸⁹ Het monster bevat naast de stof waarvoor het is gekocht ook andere stoffen. Het gewicht of volumepercentage van de stof waarvoor het is gekocht is echter het grootst. Onder deze categorie vallen ook monsters die, naast de stof waarvoor het is gekocht, ook niet gekwantificeerde relatief onschuldige bijproducten bevatten.

⁹⁰ Het monster bevat andere werkzame stoffen. Daarnaast kan het ook de stof bevatten waarvoor het is gekocht, maar het gewicht of volumepercentage van de andere stof is het grootst. Dit kan alleen bepaald worden wanneer de andere stof werd gekwantificeerd.

⁹¹ Of een monster als zuiver wordt gekwalificeerd, hangt daarmee ook af van de nauwkeurigheid van de test. FT-IR heeft bijvoorbeeld een detectielimiet van 10%. Zijn er vervuilende stoffen in lagere concentratie aanwezig,

2.1.4 Vervuilende stoffen

Monsters kunnen andere werkzame stoffen bevatten dan waarvoor het middel is gekocht. Dit wordt vervuiling genoemd. Bijproducten worden niet als vervuilende stoffen genoemd. Wanneer bijzonder riskante vervuilingen worden, kan dat aanleiding zijn voor het DIMS om een zogenaamde Red Alert waarschuwing uit te brengen.⁹²

2.1.5 Dosering

De hoeveelheid werkzame stof in een monster. Dit wordt alleen weergegeven voor monsters die uitsluitend of voornamelijk de stof bevatten waarvoor het is gekocht. De dosering wordt voor pillen uitgedrukt in milligram, voor vloeistoffen in milligram per milliliter, voor papertrips in microgram en voor poeders in volumepercentage. Vrijwel alle poeders bestaan uit een psychoactieve base en een inactief zout. Voor de dosering wordt alleen het psychoactieve deel gemeten. Zelfs als een poeder volledig zuiver is, is de dosering door de aanwezigheid van zout nooit 100%. In tabellen en grafieken wordt naast het gemiddelde ook een boven- en benedenmarge aangegeven waarbinnen 95% van de monsters vallen.⁹³

2.1.6 Prijs

Klanten wordt gevraagd wat zij voor het middel dat ze komen laten testen hebben betaald. De gemiddelde prijs wordt alleen weergegeven voor monsters die uitsluitend of voornamelijk de stof bevatten waarvoor het is gekocht.⁹⁴ Bij de berekening van het gemiddelde worden gratis verkregen monsters niet meegenomen en onwaarschijnlijk hoge prijzen buiten beschouwing gelaten. Prijzen worden afgezet tegen de dosering.

dan zullen deze niet worden gedetecteerd en zal het monster als zuiver worden gekwalificeerd. (Zie: www.jellinek.nl/vraag-antwoord/why-do-they-test-drugs-the-netherlands-and-how-does-it-work-2/). Overigens bleek de inzet van FT-IR-analyses vanaf 2018 nauwelijks van invloed op het aandeel zuivere monsters.

⁹² Zo werd in 2021 gewaarschuwd voor de aanwezigheid van DOC in 2c-b-pillen en synthetische cannabinoïden in cannabis. Bron: Vrolijk R & Smit Rigter L (2022) *DIMS Jaarbericht 2021*. Trimbos-instituut.

⁹³ Deze marges zijn geschat op het gemiddelde plus of min 1,96 maal de standaarddeviatie. Wanneer de geschatte benedenmarge lager was dan de laagste dosering die daadwerkelijk werd aangetroffen, dan is het daadwerkelijke minimum genomen. Een soortgelijke procedure is voor de bovenmarge gevolgd. Bij monsters in poedervorm is de bovenmarge bovendien gemaximeerd op het maximaal haalbare volumepercentage.

⁹⁴ Als de aantallen dat toelaten wordt ter controle wel gekeken of andere monsters ('nep'-pillen en -poeders) vergelijkbaar geprijsd zijn.

2.2 Tabellen testservice

2.2.1 Aanbod

Tabel 2.1 soort drugsmonsters aangeboden

	2017	2018	2019	2020	2021
XTC/MDMA	109	192	223	133	96
cocaïne	15	33	28	19	18
amfetamine	17	35	37	7	16
ketamine	10	9	16	15	9
GHB	4	4	6	2	2
LSD	4	3	3	7	5
2C-B	11	15	25	21	16
4-FA	16	0	17	3	1
overig	16	17	23	18	15
onbekend	0	10	1	5	1
TOTAAL	202	318	379	230	179

2.2.2 Ecstasy

Tabel 2.2 vorm

	2017	2018	2019	2020	2021
pillen	90%	91%	94%	91%	92%
	98	175	210	121	88
poeders/kristallen	7%	8%	6%	8%	7%
	8	16	13	10	7
overig/onbekend	3%	1%		2%	1%
	3	1		2	1

Tabel 2.3 werkzame stof xtc-pillen

	2017	2018	2019	2020	2021
uitsluitend mdma	92%	92%	78%	69%	83%
	76	129	130	72	63
voornamelijk mdma	5%	3%	15%	30%	15%
	4	4	25	31	11
ander hoofdbestanddeel		1%	1%	1%	3%
		2	1	1	2
overig	4%	2%	7%		
	3	5	11		
niet geanalyseerd					
	16	35	43	17	12

Tabel 2.4 dosering xtc-pillen

In mg MDMA, selectie van xtc-pillen met uitsluitend of voornamelijk MDMA

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld (sd)	161 (41)	179 (35)	172 (32)	166 (42)	174 (45)
	80	133	155	103	74
min-max	39-230	74-241	62-235	68-287	67-311

Tabel 2.5 prijs xtc-pillen

Per pil, selectie van xtc-pillen met uitsluitend of voornamelijk MDMA met prijsopgave

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld	€3,97	€3,83	€3,88	€3,78	€4,00
	80	125	154	95	72

Tabel 2.6 *werkzame stof MDMA-poeders*

	2017	2018	2019	2020	2021
uitsluitend mdma	90%	71%	85%	60%	86%
	9	10	11	6	6
voornamelijk mdma		21%	15%	30%	
		3	2	3	
ander hoofdbestanddeel	10%	7%		1%	
	1	1		1	
overig					14%
					1
niet geanalyseerd					
		2			

Tabel 2.7 *dosering MDMA-poeders*

In volumepercentage MDMA, selectie van MDMA-poeders met uitsluitend of voornamelijk MDMA

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld (sd)	77 (2)	72 (18)	79 (3)	77 (4)	79 (3)
	9	13	13	9	6
min-max	75-80	15-83	75-84	70-84	77-84

Tabel 2.8 *prijs MDMA-poeders*

Per gram, selectie van MDMA-poeders met uitsluitend of voornamelijk MDMA met prijsopgave

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld	€19,14	€16,42	€15,58	€18,75	€20,33
	7	12	12	8	6

2.2.3 Cocaïne

Tabel 2.9 *vorm*

	2017	2018	2019	2020	2021
poeders/kristallen	100%	100%	100%	100%	100%
	15	33	28	19	18
overig/onbekend					

Tabel 2.10 *werkzame stof cocaïnepoeders*

	2017	2018	2019	2020	2021
uitsluitend cocaïne	20%	25%	11%	11%	39%
	3	8	3	2	7
voornamelijk cocaïne	73%	66%	85%	74%	56%
	11	21	23	14	10
ander hoofdbestanddeel				5%	
				1	
overig	7%	9%	4%	11%	6%
	1	3	1	2	1
niet geanalyseerd					
		1	1		

Tabel 2.11 *dosering cocaïnepoeders*

In volumepercentage cocaïne, selectie van cocaïnepoeders met uitsluitend of voornamelijk cocaïne

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld (sd)	65 (18)	68 (13)	65 (13)	68 (15)	75 (14)
	14	29	26	16	17
min-max	19-86	32-84	31-83	41-84	28-85

Tabel 2.12 *prijs cocaïnepoeders*

Per gram, selectie van cocaïnepoeders met uitsluitend of voornamelijk cocaïne met prijsopgave

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld	€46,64	€48,62	€48,65	€52,14	€52,35
	14	29	26	14	17

2.2.4 Amfetamine

Tabel 2.13 vorm

	2017	2018	2019	2020	2021
poeders/kristallen	100%	97%	100%	100%	100%
	17	34	37	7	16
overig/onbekend		3%			
		1			

Tabel 2.14 werkzame stof amfetaminepoeders

	2017	2018	2019	2020	2021
uitsluitend amfetamine	59%		53%	57%	69%
	10		19	4	11
voornamelijk amfetamine	6%	29%	17%	14%	19%
	1	10	6	1	3
ander hoofdbestanddeel	35%	68%	31%	29%	13%
	6	23	11	2	2
overig		3%			
		1			
niet geanalyseerd					
			1		

Tabel 2.15 dosering amfetaminepoeders

In volumepercentage amfetamine, selectie van amfetaminepoeders met uitsluitend of voornamelijk amfetamine

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld (sd)	65 (11)	54 (6)	61 (14)	67 (9)	64 (11)
	8	10	25	5	14
min-max	57-72	45-65	3-73	57-74	42-75

Tabel 2.16 prijs amfetaminepoeders

Per gram, selectie van amfetaminepoeders met uitsluitend of voornamelijk amfetamine met prijsopgave

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld	€6,18	€7,85	€6,36	€6,00	€8,88
	11	10	24	5	12

2.2.5 Ketamine

Tabel 2.17 vorm

	2017	2018	2019	2020	2021
poeders/kristallen	100%	100%	100%	100%	100%
	10	9	16	15	9
overig/onbekend					

Tabel 2.18 werkzame stof ketaminepoeders

	2017	2018	2019	2020	2021
uitsluitend ketamine	80%	89%	93%	100%	67%
	8	8	14	15	6
voornamelijk ketamine			7%		
			1		
ander hoofdbestanddeel					11%
					1
overig	20%	11%			22%
	2	1			2
niet geanalyseerd					
					1

Tabel 2.19 dosering ketaminepoeders

In volumepercentage ketamine, selectie van ketaminepoeders met uitsluitend of voornamelijk ketamine

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld (sd)	73 (11)	78 (11)	80 (4)	81 (12)	84 (3)
	8	8	15	15	6
min-max	50-83	52-87	69-87	41-87	79-87

Tabel 2.20 *prijs ketaminepoeders*

Per gram, selectie van ketaminepoeders met uitsluitend of voornamelijk ketamine met prijsopgave

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld	€22,00	€20,71	€21,79	€22,00	€16,33
	8	7	14	15	6

2.2.6 2c-B

Tabel 2.21 *vorm*

	2017	2018	2019	2020	2021
pillen	100%	100%	100%	95%	94%
	11	15	25	20	15
overig/onbekend				5%	6%
				1	1

Tabel 2.22 *werkzame stof 2c-B-pillen*

	2017	2018	2019	2020	2021
uitsluitend 2c-B	88%	36%	35%	53%	21%
	7	4	6	9	3
voornamelijk 2c-B	13%	64%	18%	6%	
	1	7	3	1	
ander hoofdbestanddeel			12%		
			2		
overig			24%	41%	79%
			6	7	11
niet geanalyseerd					
	3	4	8	3	1

Tabel 2.23 *dosering 2c-B-pillen*

In mg 2c-B, selectie van 2c-B-pillen met uitsluitend of voornamelijk 2c-B

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld (sd)	11 (2)	10 (3)	11 (2)	10 (2)	10 (3)
	8	11	9	10	3
min-max	8-15	4-15	7-14	6-13	7-13

Tabel 2.24 *prijs 2c-B-pillen*

Per pil, selectie van 2c-B-pillen met uitsluitend of voornamelijk 2c-B met prijsopgave

	2017	2018	2019	2020	2021
gemiddeld	€3,25	€3,91	€2,94	€4,45	€4,83
	8	11	9	10	3

